

Evaluatie Handelingskader Professioneel Profileren

Eindrapport van een onderzoek naar de impact en het effect van
het Handelingskader Professioneel Profileren in PZ Gent

Versie 9 mei 2023

Ik wens nadrukkelijk de leden van het begeleidingscomité te bedanken voor hun belangrijke input in het wetslagen van dit project. Daarnaast wil ik ook de korpschef van politiezone Gent bedanken voor de samenwerking. Bedankt om mij toegang te verlenen tot de zone en vanuit jullie perspectief mee te werken aan dit onderzoek.

Aan alle participanten die enige bijdrage hebben geleverd aan het onderzoek, zij het van vragenlijsten invullen tot mij meerdere keren meenemen op de baan: merci! Zonder jullie bereidwilligheid zou er geen enkel woord in dit eindrapport kunnen staan. Zonder de anonimiteit te verbreken - jullie weten wie jullie zijn - wil ik elke inspecteur bedanken die mij een kijkje heeft laten nemen in hun werkpraktijk. Ik waardeer het bijzonder hard dat ik zoveel uren met jullie mocht meelopen en dat ik ten allen tijde vragen mocht stellen en bedenkingen kon aanhalen.

Ludovic De Vocht

Gent, 9 mei 2023

INHOUDSTAFEL

INLEIDING	5
HOOFDSTUK 1: DE POLITIECONTROLE ONDERZOCHT	6
1.1. STOP-AND-SEARCHES	6
1.1.1. <i>Proactieve en reactieve identiteitscontroles</i>	6
1.2. DE GEVAREN EN MOGELIJKHEDEN VAN DISCRETIONAIRE RUIMTE	7
1.3. LEGITIMITEIT	8
1.4. DE PROCEDURELE RECHTVAARDIGHEIDSTHEORIE	9
1.5. HET HANDELINGSKADER PROFESSIONEEL PROFILEREN	10
1.5.1. <i>Achtergrond en totstandkoming</i>	10
1.5.2. <i>De vier stappen van het handelingskader professioneel profileren</i>	11
1.5.2.1. Selecteren	13
1.5.2.2. Uitleggen	13
1.5.2.3. Omgang	14
1.5.2.4. Reflecteren	14
HOOFDSTUK 2: ONDERZOEKSVRAGEN EN METHODOLOGIE	15
2.1. ONDERZOEKSOPZET	15
2.1.1. <i>Onderzoeksporen en onderzoeksvragen</i>	15
2.1.2. <i>Reflecteren: return to the field</i>	16
2.2. ETHIEK, DEONTOLOGIE EN INTEGRITEIT	16
2.3. ONDERZOEKSMETHODOLOGIE	17
2.3.1. <i>Interviews</i>	18
2.3.2. <i>Vragenlijsten</i>	18
2.3.3. <i>Systematische sociale observaties</i>	18
2.4. REACTIVITEIT TIJDENS DE DATAVERZAMELING	20
2.5. INTRODUCTIE TOT HET VELD	21
HOOFDSTUK 3: VOORTGEZETTE OPLEIDING ‘HANDELINGSKADER PROFESSIONEEL PROFILEREN’ IN PZ GENT	22
3.1. DE OPLEIDING	22
3.1.1. <i>Verantwoording voor de opleiding</i>	22
3.1.2. <i>Competentieprofielen</i>	23
3.1.3. <i>Module 1: theoretisch luik: zelfstudie en online-training</i>	24
3.1.4. <i>Module 2: VR-training</i>	24
3.2. RESULTATEN OPLEIDING ALGEMEEN	25
3.2.1. <i>Voor de opleiding</i>	26
3.2.2. <i>Direct na de opleiding</i>	27
3.2.3. <i>Enkele maanden na de opleiding</i>	29
3.3. KENNIS	30
3.4. ATTITUDE	33
3.4.1. <i>Attitudes rond uitleg en omgang</i>	33
3.4.2. <i>Attitudes rond reflectie</i>	34
3.4.3. <i>Andere attitudes</i>	35
3.5. SAMENVATTING ONDERZOEKSVRAAG 1	37
HOOFDSTUK 4: HET HANDELINGSKADER IN PRAKTIJK GEOBSERVEERD	39
4.1. ALGEMENE CIJFERS: OBSERVATIES	39
4.2. RESPONDENTENKENMERKEN	41
4.3. KENMERKEN VAN DE GECONTROLEERDE BURGERS	43
4.4. DE PROCEDURELE RECHTVAARDIGHEID	47
4.4.1. <i>Neutraliteit</i>	47

4.4.1.1.	Systematische identiteitscontroles.....	47
4.4.1.2.	Vooroordelen	48
4.4.2.	<i>Voice en participatie</i>	49
4.4.2.1.	Procedureel rechtvaardige participatie	49
4.4.2.2.	Procedureel onrechtvaardige participatie.....	50
4.4.3.	<i>Respect en waardigheid</i>	50
4.4.4.	<i>Uitleg (verantwoording naar de burger)</i>	51
4.4.4.1.	Motieven tot controle	51
4.4.4.2.	Motivering schriftelijke neerslag	52
4.4.5.	<i>Samenvatting onderzoeksvraag RQ2.2</i>	53
4.5.	DE IMPACT VAN HET HANDELINGSKADER IN DE PRAKTIJK	56
4.5.1.	<i>Selectie</i>	56
4.5.2.	<i>Uitleggen</i>	57
4.5.3.	<i>Omgang</i>	59
4.5.4.	<i>Reflectie</i>	60
4.5.5.	<i>Samenvatting onderzoeksvraag RQ2.1</i>	61
HOOFDSTUK 5: FOCUSGROEPEN		63
HOOFDSTUK 6. DISCUSSIE EN AANBEVELINGEN		64
6.1.	AANBEVELINGEN VOOR DE OPTIMALISERING VAN DE OPLEIDING	64
6.1.1.	<i>Inbedding van het opleidingstraject</i>	64
6.1.2.	<i>Opvoeren van de kwantiteit van de opleidingen</i>	65
6.1.3.	<i>Intervisie en blijvende reflectie</i>	65
6.2.	AANBEVELINGEN VOOR HET HANDELINGSKADER PROFESSIONEEL PROFILEREN.....	65
6.2.1.	<i>Definieer duidelijk waar professioneel profileren over gaat</i>	65
6.2.2.	<i>Introduceer het begrip ‘problematisch controleren’</i>	66
6.2.3.	<i>Beklemtoon de discretionaire ruimte die gepaard gaat met art. 34§1 en art. 34§3 WPA</i>	66
6.2.4.	<i>Systematische identiteitscontroles</i>	66
6.2.5.	<i>Benadruk het belang van top-down ondersteuning</i>	67
BIBLIOGRAFIE.....		68
BIJLAGEN.....		73
	<i>Bijlage 1: codeboek observaties en bijhorend handboek</i>	73
	<i>Bijlage 2: vragenlijsten voor de opleiding (pre)</i>	103
	<i>Bijlage 3: vragenlijst na de opleiding (post)</i>	109
	<i>Bijlage 4: vragenlijst enkele maanden na de opleiding (follow-up)</i>	112
	<i>Bijlage 5: informatiebriefje gecontroleerde burger</i>	116

INLEIDING

Dit onderzoeksproject wenst in te gaan op de vraag van de Stad Gent om een onderzoek uit te voeren dat de effecten en impact van het handelingskader professioneel profileren en bijhorende vormingen evalueert en dienaangaande verbetervoorstellen formuleert. Het uitgangspunt bij het onderzoek is dat optimalisering, evaluatie en professionalisering steeds een win-win is voor politie én burgers. Het project werd uitgevoerd in een samenwerking tussen twee universiteiten, met name de VUB en de UGent. Deze bundeling van complementaire expertise laat toe om het handelingskader aan de hand van complementaire methoden en invalshoeken te bestuderen. Naast deze samenwerking streeft het onderzoeksteam tijdens het project een open samenwerking met de PZ Gent na, door hen ook in de uitvoering van het onderzoek zelf van dichtbij te betrekken. Deze samenwerking is van groot belang in het creëren van bereidwilligheid en het weghalen van wantrouwen, in het licht van een kwaliteitsvol onderzoek.

Het onderzoeksproject duurde 18 maanden, gestart in oktober 2021 en eindigend in maart 2023. Daarmee vormt dit rapport ook het sluitstuk van een bijzonder boeiende periode waarin de politie van Gent van heel dichtbij werd geobserveerd. De unieke combinatie van kwantitatieve en kwalitatieve onderzoeksmethoden zorgen voor robuuste en transparante onderzoeksresultaten waar zowel de wetenschap als praktijk inspiratie uit kunnen halen. In totaal heeft de onderzoeker meer dan 250 uur doorgebracht aan de zijde van politie-inspecteurs. Er zijn vragenlijsten afgenomen tijdens tien trainingdagen en er is een focusgroep georganiseerd met Gentse burgers. Al deze elementen tezamen moeten een analyse van het handelingskader professioneel profileren mogelijk maken.

Dit onderzoek heeft ook beperkingen. Zo werd de opleiding rond het handelingskader niet vanuit een pedagogische invalshoek geanalyseerd. Hiervoor was immers de fysieke aanwezigheid van de onderzoeker vereist tijdens de opleidingsmomenten. Gezien dit niet wenselijk was door de inhoud en aanpak van de training, kon de didactiek en inhoud van de opleiding niet geobserveerd worden.

Daarnaast staan we in dit rapport ook stil bij de moeilijkheden die in dit onderzoek zijn opgetreden: van initiële communicatie naar het vertrouwen winnen om toegang te krijgen tot het veld. Vanuit onderzoek weten we immers dat de politieorganisatie geen evident onderzoeksterrein is.

Het rapport is als volgt opgebouwd: in het eerste hoofdstuk zetten we de bestaande kennis over de politiecontrole uiteen, waarin er zowel aandacht gaat naar internationale als nationale literatuur. Daar maken we de brug naar handelingskader en hoe dat eruitziet. In het tweede hoofdstuk worden de verschillende onderzoeksvragen en onderzoeksmethoden die werden gebruikt om tot antwoorden daarop te komen, uiteengezet. Deze vragen worden achtereenvolgens beantwoord in hoofdstuk drie vier, en vijf, opgedeeld per gebruikte onderzoeksmethode. Ten slotte ronden we in hoofdstuk zes dit rapport af met conclusies en concrete aanbevelingen, zowel naar het beleid als naar de politie.

HOOFDSTUK 1: DE POLITIECONTROLE ONDERZOCHT

1.1. Stop-and-searches

Het onderzoek naar *police stops* of politiecontroles in België heeft vaak de identiteitscontrole als onderzoeksobject (Amnesty, 2018; Saudelli, 2021; Van Praet, 2020; Van Leeuwe, 2023; Debbaut, 2023). In de Angelsaksische landen spreekt men over *stop-and-searches*, wat betekent dat er tijdens een controle zowel naar de identiteit van de burger wordt gevraagd als een fouillering wordt uitgevoerd (zie bijvoorbeeld Aston et al., 2019; Bowling & Philips, 2007). Deze praktijk verschilt van onze Belgische situatie, waarin de wetgeving een opsplitsing maakt tussen beide politiepraktijken (eerder dus *stop-and-maybe-search*). We weten uit comparatief Europees onderzoek dat, hoewel de politiepraktijk en wettelijke regeling van een *stop & search* verschilt van een identiteitscontrole en internationaal divers gereguleerd is, de uitvoering ervan en de ervaring van de burger zeer gelijkaardig zijn over de verschillende EU-landen heen. Desondanks ontbreekt een lange Europese, en met name Belgische, onderzoekstraditie naar identiteitscontroles. Het zijn vooral de ngo's (bv. Amnesty International, Open Society Foundation) of Europese organisaties (bv. CERD, FRA) die deze politiepraktijk in verschillende landen op de politieke en wetenschappelijke agenda plaatsten. Hierdoor is er tegenwoordig onderzoek betreffende dit thema aanwezig in Nederland (bv. Çankaya, 2015; Van der Leun et al., 2014; Landman & Kleijer-Kool, 2016), Schotland (bv. Murray & Harkin, 2014), Frankrijk (De Maillard et al., 2018), Hongarije en Spanje (Open Society Justice Initiative, 2009; Lopez-Sala, 2013, Gounev en Bezlov, 2006).

Hoewel dit onderzoeksproject nadrukkelijk het handelingskader en de identiteitscontrole centraal zet, en de Belgische wetgeving ook een onderscheid maakt met de fouilleringen, betekent dat niet dat we niet naar fouilleringen kunnen kijken. Zeker te meer dat in internationale literatuur identiteitscontrole en fouilleringen als één politiepraktijk wordt onderzocht.

1.1.1. Proactieve en reactieve identiteitscontroles

Het onderscheid tussen een proactieve en reactieve controle wordt noch in de wet, noch in het handelingskader letterlijk benoemd. Het onderscheid geeft aan of een controle wordt uitgevoerd in het kader van het initiatiefrecht van politieambtenaren (Van Leeuwe, 2022) of als gevolg van een reactie op een gepleegd feit (Goossens, 2006). Goossens geeft hierbij aan dat dit onderscheid in de praktijk niet altijd duidelijk kan zijn.

In het handelingskader dat in Nederland wordt gehanteerd wordt echter expliciet verwezen naar de exclusieve toepassing op *proactieve* identiteitscontroles (Politie Nederland, 2017) en ook in de rechtsleer wordt dit onderscheid gehanteerd (Goossens, 2006). In navolging daarvan hanteren we dit onderscheid ook in de literatuurstudie en geven we de verhouding proactieve-reactieve controles aan in de resultatensectie.

We kunnen de proactieve controle definiëren als het controleren van een geselecteerde burger zonder constatering van een overtreding of strafbaar feit, zij het van bestuurlijk of gerechtelijke aard. Concreet wil dat zeggen dat in dit onderzoek volgende wettelijke bepalingen als 'proactief' worden gezien:

- Controles die vallen onder de redelijke gronden (art. 34§1 Wet op het Politieambt)
- Controles die vallen onder de 'systematische controles' (art. 34§3 Wet op het Politieambt)

De **proactieve controles** vinden we gedeeltelijk terug in art. 34, §1 van het Wet op het Politieambt (WPA). Deze paragraaf is essentieel in het begrip van zowel een proactieve als reactieve controle, maar daar ontbreekt verduidelijking. Het wetsartikel stelt:

De politieambtenaren controleren de identiteit van ieder persoon wiens vrijheid wordt benomen of die een feit strafbaar met een administratieve of strafrechtelijke sanctie heeft gepleegd.

Zij kunnen eveneens de identiteit controleren van ieder persoon indien zij, op grond van zijn gedragingen, materiële aanwijzingen of omstandigheden van tijd of plaats redelijke gronden hebben om te denken dat hij wordt opgespoord, dat hij heeft gepoogd of zich voorbereidt om een misdrijf te plegen of dat hij de openbare orde zou kunnen verstoren of heeft verstoord.

Ruime begrippen zoals 'gedragingen', 'materiële aanwijzingen' of 'omstandigheden van tijd of plaats' worden niet geconcretiseerd door de wetgever. Ook de omzendbrief van 2 februari 1993 bij de Wet op het Politieambt geeft niet de nodige verduidelijking. Ook bleek uit de analyses van Meerschaut & De Hert (2007) en Goossens (2006) dat de rechtspraak deze ruime wettelijke invulling van wat we als 'redelijke gronden' kunnen definiëren, ondersteunt.

Systematische controles, te vinden onder art. 34§3 WPA, zijn een uitzonderlijke maatregel die genomen kan worden door de overheden van de bestuurlijke politie. Hierbij is de toestemming van de bestuurlijke overheid voldoende om over te gaan tot een identiteitscontrole en is §1 van art. 34 WPA niet noodzakelijk van toepassing. De controles zijn slechts mogelijk in het kader van gerichte acties met het oog op het handhaven van de openbare veiligheid of het doen naleven van de Vreemdelingenwet (Meerschaut & De Hert, 2007).

Een reactieve controle kan elke andere identiteitscontrole inhouden. Het gaat dan over een controle na de heterdaad vaststelling van een strafbaar feit (art. 34§1, WPA). Hierbij kunnen verdachten, maar ook slachtoffers of getuigen gevraagd worden naar hun identiteit (aan de hand van een identiteitscontrole of het visueel nagaan van de identiteit). Daarom worden in dit onderzoek ook deze identiteitscontroles opgenomen in de data. Het handelingskader maakt geen onderscheid tussen daders, verdachten, slachtoffers en omstaanders en dit was dan ook geen onderdeel van het observatieonderzoek.

1.2. De gevaren en mogelijkheden van discretionaire ruimte

Om te begrijpen welke plaats het handelingskader krijgt binnen de politieorganisatie, moet er een goed begrip zijn van de discretionaire ruimte die politiediensten hebben. Hoewel dit nergens wettelijk gedefinieerd staat, kunnen politieambtenaren gebruik maken van de discretionaire ruimte bij het autonoom invullen van de wet tijdens het uitoefenen van hun werk (Meerschaut & De Hert, 2007). De opsplitsing van Holmberg (2000) helpt ons dit beter te begrijpen. In de eerste plaats kunnen we spreken over de *power of suspicion and definition*. Daarmee bedoelt men de ruimte om te beslissen wat verdacht is en wat niet. In het tweede geval spreekt Holmberg over de *power of procedure and prosecution*, waarmee men wijst op de ruimte om de wet wel of niet toe te passen.

De realiteit is dat politieambtenaren in sommige aspecten van politiewerk over een autonome beslissingsmarge beschikken die buitenom het vizier van hun directe leidinggevende en organisatorische doelstellingen gaat. De vaststelling dat politieambtenaren deze beslissingsruimte nodig hebben omdat de tijd en werkracht ontbreekt om al die politietaken uit te voeren, bestaat al langer (zie Goldstein, 1959). Er moeten beslissingen gemaakt worden en niet elke overtreding kan consequent door elke politieambtenaar gelijk worden afgehandeld. Op het terrein zullen zij bepalen welke situaties hun aandacht en werkingsmiddelen vereisen en welke niet (Landman & Kleijer-Kool, 2016).

In het geval van proactieve identiteitscontroles betekent dit dat er een selectie moet gemaakt worden. Kijkt men bijvoorbeeld naar de handhaving van de openbare orde tijdens een grootschalig evenement, dan zal het onmogelijk zijn om elke burger te controleren, buiten beschouwing gelaten of dit wenselijk is of niet. De vaststelling dat politie daarom selecties maakt, is pertinent en noodzakelijk voor een effectieve politiewerking. Maar net daar knelt het schoentje: in selectiviteit tijdens identiteitscontroles schuilt een gevaar voor *over – and underpolicing*. Deze begrippen wijzen op een disproportionele politieaanwezigheid of - aandacht. Over - en underpolicing kan ook functioneel zijn. Zo zijn criminaliteitspreventie, migratiecontrole en controle op verblijfsvergunningen en legitieme redenen om tijdelijke over-aanwezigheid te rechtvaardigen. Ook het verhoogde dreigingsniveau in 2015 en 2016 was een periode waarin de politie vaker controles uitvoerde, binnen de marges van de wet, naar specifieke doelgroepen (Human Rights Watch, 2016; Amnesty, 2017). Het is echter belangrijk dat dit tijdelijk en afgebakend is. *Overpolicing* van de ene wijk of groep betekent immers tegelijk minder tijd voor een andere (*underpolicing*) waardoor blinde vlekken ontstaan voor groepen die ook politionele aandacht vereisen (Easton et al, 2009). Daarbij komt dat de perceptie van ge-overpoliced te worden nefast is voor de politiewerking. De politie heeft de medewerking en het vertrouwen van burgers nodig in het efficiënt uitvoeren van haar werk (Monjardet, 2000). Het is dan ook de verantwoordelijkheid van de politieambtenaren om deze discretionaire ruimte te gebruiken in het belang van het vertrouwen van de burger.

Desondanks de valkuilen, geeft Gilleir (2013) aan dat de discretionaire ruimte ook tot vakmanschap kan leiden en dat politiemensen ondersteund moeten worden in de invulling van die ruimte. Gilleir (2013) beschrijft de mogelijkheid voor discretionaire bevoegdheden als een *veelbelovende* kwaliteit van politiewerk die op maat gemaakte beslissingen mogelijk maakt en rekening houdt met verschillende contexten en omstandigheden. Wanneer het op een goede manier wordt toegepast, kan het gebruik van de bevoegdheid leiden tot de verwezenlijking van procedurele rechtvaardigheid en dus leiden tot een grotere legitimiteit van de politie (Jackson et al., 2012; Tyler, 2006). Wanneer we discretionaire ruimte binnen een politiecontrole bekijken, dan leeft de opvatting dat politieagenten mogelijks grenzen zullen overschrijden en hun boekje te buiten zullen gaan. De discretionaire ruimte laat agenten echter ook toe om minder te doen en af en toe een oogje dicht te knijpen. Een oordeelkundige toepassing van de bevoegdheid kan zo helpen om relaties met de gemeenschap op te bouwen. Hierdoor hoeft de discretionaire ruimte niet gelijk te staan aan het verlies van vertrouwen en legitimiteit; het kan ook helpen bij het opbouwen van vertrouwen (Epiphanyo, 2020; Murphy et al 2008).

In die zin kunnen we het handelingskader zien als een instrument dat richting geeft aan de invulling van de discretionaire ruimte, zonder de wettelijke bepalingen in te perken of te herdefiniëren. Later in dit rapport keren we terug op deze vaststelling.

1.3. Legitimiteit

Identiteitscontroles hebben een grote impact op de politionele legitimiteit. In het concept legitimiteit zitten de erkenning en de rechtvaardiging van het gezag vervat: *“Een legitieme politie betekent dat het gezag ervan erkend wordt door de burger en tevens het recht om dit gezag af te dwingen en macht te gebruiken”* (Van Damme, 2015, p. 122). Wanneer burgers de politie als legitiem percipiëren, gaan ze ervan uit dat het politieoptreden moet gerespecteerd en gehoorzaamd worden (Hough et al., 2010). Legitimiteit is ook breder dan vertrouwen in de politie. Het vertrouwen dat de bevolking heeft in de politie beïnvloedt sterk de werking van de politie. De bevolking heeft de politie nodig, maar de politie heeft ook de bevolking nodig. Zonder de bevolking stuurt de politie blind. Zo is haar werking afhankelijk van de aangiftebereidheid van de bevolking, de informatie die burgers aanleveren voor het oplossen

van misdrijven, enz. (Monjardet, 2000). Enkel als burgers de politie vertrouwen zullen ze bereid zijn tot medewerking.

De politie heeft er dus alle belang bij om over voldoende legitimiteit te beschikken bij 'alle' burgers. De wijze waarop de burger invulling geeft aan de legitimiteit van de politie is niet bij alle burgers gelijk. Zo geven jongeren bijvoorbeeld een andere invulling aan legitimiteit dan ouderen. Bottoms en Tankebe (2012) spreken van *audience legitimacy* en stellen dat er evenveel verschillende invullingen kunnen gegeven worden als dat er groepen in de samenleving voorkomen. Het is dus heel moeilijk voor de politie om met al deze verschillende doelgroepen rekening te houden (Hough et al., 2010). Desondanks mogen we er wel van uitgaan dat een politieorganisatie met haar dienstverlening flexibel kan inspelen op de verwachtingen en noden van de diverse groepen in de samenleving en daarnaast ook een grotere legitimiteit kan verwerven bij de verschillende maatschappelijke groepen. Bovendien heeft een divers korps ook een betere voeling met de diversiteit aan verwachtingen ten aanzien van de rol van de politie in de samenleving.

In de internationale literatuur wordt veel aandacht geschonken aan de betekenis en het belang van de politielegitimiteit. Volgens Bottoms en Tankebe (2012) wordt de legitimiteit van de politie door de bevolking mee bepaald door de wijze waarop ze in staat is zelf de wet te respecteren (legaliteit), de mate waarin de politie efficiënt kan optreden (veiligheid en leefbaarheid verhogen), de mate waarin ze procedureel rechtvaardig gedrag vertoont (procedurele rechtvaardigheid) en de wijze waarop ze distributief rechtvaardig kan optreden (even veel optreedt ten aanzien van de ene groep of buurt als ten aanzien van de andere). Vooral onderzoek naar procedurele rechtvaardigheid heeft het belang van de impact ervan op politielegitimiteit aangetoond.

1.4. De procedurele rechtvaardigheidstheorie

Heel wat onderzoek naar identiteitscontroles benadrukt het belang van procedurele rechtvaardigheid, als onderdeel van een respectvolle en professionele politiecontrole. Ook het handelingskader gaat uit van deze basisprincipes. Onderzoek geeft aan dat de toepassing van principes uit de procedurele rechtvaardigheidstheorie tijdens interacties met de burgers de tevredenheid van burgers vergroot en hen aanmoedigt om politiebeslissingen te respecteren (McCluskey & Reisig, 2017). Mazerolle et al. (2013, p. 246) omschrijven procedurele rechtvaardigheid als "*the way in which police treat citizens and the fairness of the decisions made*". Niet alleen wat de politie doet, maar ook hoe ze iets doet, is met andere woorden van belang (Gau & Brunson, 2010). Sunshine en Tyler (2003) zijn op zoek gegaan naar de componenten die een politie-interactie procedureel rechtvaardig maken en komen uit bij twee belangrijke dimensies, zijnde de *quality of interpersonal treatment* (kwaliteit van de interpersoonlijke behandeling) en *quality of decision-making* (kwaliteit van het beslissingsproces). Onder de kwaliteit van de interpersoonlijke behandeling vallen onder meer de aard van de tussenkomst (reactief of proactief), de heersende sfeer (agressief of vriendelijk) en de situationele signalen die politiebeambten leiden in hun handelingen (de aan- of afwezigheid van collega's ter versterking, het aantal omstaanders, ...). De mogelijkheid voor burgers om hun verhaal uit te leggen, de neutraliteit en eerlijkheid van politiebeambten bij het nemen van beslissingen, de consistentie in deze beslissingen en het verklaren ervan, maken dan weer deel uit van de kwaliteit van het beslissingsproces.

Saudelli (2021) stelt vast dat politieagenten¹ verscheidene strategieën gebruiken om een vlotte samenwerking met de burger te bewerkstelligen. Hierbij gaan ze ervan uit dat een respectvolle en

¹ Deze term wordt in Saudelli haar onderzoek en in voorliggend onderzoeksrapport als synoniem voor het woord 'politieambtenaar' gebruikt en verwijst niet naar de graad 'agent van de politie'.

correcte houding, alsook op een transparante wijze uitleggen wat de reden is voor een controle, kan voorkomen dat de burger weerspanning wordt of dat een controle escaleert tot een arrestatie. Echter, wanneer de burger onbeleefd reageert of de autoriteitspositie van de politieambtenaar in kwestie in twijfel trekt, vervalt dit principe en ontstaat machtsvertoon, zo concludeert Saudelli. Het concept van procedurele rechtvaardigheid lijkt te bestaan in hoofde van de individuele politieambtenaar. De vraag rijst alleen hoe deze principes in uitvoering worden gebracht. Wat betekent dit transparant zijn naar de burger? Wat betekent respect? Het handelingskader neemt deze onduidelijkheden mee in het professionaliseren van de politiecontroles door aandacht te besteden aan de wijze waarop de controle moet worden uitgelegd en het gedrag van de politieambtenaar tijdens de controle.

1.5. Het handelingskader professioneel profileren

1.5.1. Achtergrond en totstandkoming

In de zomer van 2020 ondertekenden vier politiezones, Antwerpen, Gent, Brussel-Noord en Mechelen-Willebroek, het handelingskader professioneel profileren in de Dossinkazerne. Sinds 2017 hebben deze vier zones een praktijknetwerk diversiteit, waarbij men goede praktijken en kernpunten in brede zin m.b.t. diversiteit uitwisselt (Lokale Politie Brussel-Noord, 2020). Een van de initiatieven die dit netwerk neemt, is het handelingskader professioneel profileren. Het handelingskader zelf is niet van Belgische makelij, maar is gebaseerd op het Nederlandse handelingskader proactief controleren, dat daar al sinds 2017 bestaat (Politie Nederland, 2017). Zonder een vergelijkende analyse te voeren tussen beide landen, is het belangrijk om te weten dat het Nederlandse handelingskader enkel over proactieve controles spreekt, waarbij de Belgische variant zowel proactieve als reactieve controles includeert.

Om beide controles in een term te kunnen vatten, wordt het begrip *professioneel profileren* gebruikt. In de literatuur bestaat geen definitie van het begrip en ook het handelingskader zelf ontbreekt een noodzakelijke definitie. Een duidelijkere omschrijving vinden we echter wel terug in het wetsvoorstel van 3 februari 2021 aangaande de invoering van een registratie – en motiveringsplicht bij identiteitscontroles. Daar wordt professioneel profileren omschreven als: “aan de hand van objectieve indicatoren en analyse van een serie strafbare feiten getracht inzicht te krijgen in bepaalde vormen van criminaliteit en dadergroepen” (Kamer van Volksvertegenwoordigers, 2021²). Deze omschrijving is een quote uit de hoorzitting over etnisch profileren van 21 maart 2019³, waarbij de definitie eerder over “(racial) profiling” gaat dan over professioneel profileren. In het diversiteitsbeleid van Politiezone Gent is er wel een duidelijkere omschrijving van professioneel profileren te vinden:

(bij professioneel profileren) ligt de nadruk enerzijds op het objectiveren van criteria tot controle (afwijkende situaties) en op de communicatie daarvan aan de betrokkenen. Anderzijds is ook het inlevingsvermogen van de politiemedewerker over de mogelijke impact van zijn controle op de beleving van de gecontroleerde een belangrijk aspect, zeker wanneer het om jongeren gaat. (Politiezone Gent, 2017, p. 12)

Het handelingskader vertrekt vanuit de vaststelling dat de politiecontrole als politiepraktijk een invloed heeft op de vertrouwensrelatie tussen de burger en de politie, en bouwt hiermee verder op de vaststellingen uit de voorgaande literatuurstudie. De politiecontrole heeft een merkbare impact op de burger. Een professionalisering van die controle kan bijgevolg het vertrouwen van de burger in de politie versterken (Politie Nederland, 2017). Het Belgische handelingskader zou politieambtenaren op

² Voorstel tot wijziging van de wet van 5 augustus 1992 op het politieambt, met het oog op de invoering van een registratie- en motiveringsplicht bij identiteitscontroles, *Parl.St.* Kamer 2020-2021, nr. 1777/1

³ Verslag van de commissie voor Binnenlandse zaken houdende etnisch profileren van 21 maart 2019, *Parl.St.* Kamer 2018-2019, nr. 3683/1

het terrein helpen efficiënt en gericht personen te identificeren en controleren, waardoor, zo stelt het handelingskader, willekeur, en bij gevolg etnisch profileren, tegengegaan kan worden (Lokale Politie Brussel-Noord, 2020). Elke zone staat in voor diens implementatie van het handelingskader, zodat er zonespecifiek aan kan gewerkt worden. Dit onderzoek bekijkt de implementatie van het handelingskader enkel en alleen vanuit Politiezone Gent.

1.5.2. De vier stappen van het handelingskader professioneel profileren

Het handelingskader professioneel profileren (hierna: het handelingskader) is een praktijkgericht document dat een schematisch overzicht (zie volgende bladzijde) omvat van de vier cyclische stappen in het uitvoeren van een identiteitscontrole. Elke stap wordt zorgvuldig omschreven en uitgelegd, zodat er geen verwarring bestaat over de betekenis van elke handeling. Zo kunnen we elke stap zien als een richtlijn met belangrijke aandachtspunten die actief in gedachten moeten genomen worden tijdens de controle zelf.

Centraal in het handelingskader staan drie zaken die richting geven aan de uitvoering van identiteitscontroles. Het zijn principes die schuilgaan achter elke politiepraktijk, of het nu over identiteitscontroles gaat of niet. Binnen PZ Gent betekent dat onder andere dat er specifieke aandacht uitgaat naar de drie kernwaarden van de zone: respectvol, integer en teamgericht. Deze kernwaarden moeten in de dagelijkse werking toegepast worden door alle medewerkers (Lokale Politie Gent, z.d.). Rondom die centrale concepten staan de vier stappen van het handelingskader.

Figuur 1.1. Infographic handelingskader professioneel profileren

Gent

Handelingskader — Professioneel profileren

RESPECTVOL - INTEGER - TEAMGERICHT

1.5.2.1. Selecteren

De selectie moet gebaseerd zijn op art. 34 van het Wet op Politieambt (WPA). Zoals eerder uiteengezet in de literatuurstudie, worden selecties problematisch indien er *“geen specifieke info (is) om individuele verdachten te identificeren en als een profiel enkel gebaseerd is op algemene kenmerken zoals huidskleur, etniciteit of religie en niet op gedrag ... (dit is) niet effectief en efficiënt gebleken in het politiewerk”* (Lokale Politie Gent, z.d., p. 3). Het handelingskader vermeldt dat *“een verschil in behandeling enkel kan op basis van objectieve gronden omschreven in de wet (p. 5)”*. Verder verwijst het handelingskader ook naar politionele intuïtie of het buikgevoel. Uit eerder onderzoek naar identiteitscontroles door de Belgische politie (Saudelli, 2021) weten we dat intuïtie een rechtvaardigingsgrond is voor bepaalde selecties, zonder dat er andere objectiveerbare gronden zijn. Ook daar maakt het handelingskader een duidelijke vermelding van, door politieambtenaren hun intuïtie neutraal te laten aftoetsen door na te gaan wat de omstandigheden van tijd en plaats zouden zijn en welk verdacht gedrag ze nu juist hebben gezien.

Een ander aspect van de redelijke gronden is een signalement van een mogelijke dader met een persoonsbeschrijving. Dat is een legitieme basis om personen te selecteren voor controle, hoewel het handelingskader aanvult om nog steeds naar het gedrag te kijken dat bij de signalering past.

Je mag iemand niet controleren omdat de persoon (op het eerste zicht) tot een groep behoort die oververtegenwoordigd is in de misdaadstatistiek of op basis van gangbare stereotypen en vooroordelen. Bij het beoordelen van antecedenten uit politionele bronnen kijk je ook steeds of die actueel en relevant zijn met betrekking tot de controle die je uitvoert. (Lokale Politie Gent, z.d., p. 5)

Hoe moet een selectie dan plaatsvinden volgens het handelingskader?

Als wij iemand selecteren voor een controle, dan doen wij dat op basis van objectieve redenen (art. 34 WPA). Deze redenen zijn:

- een vrijheidsberoving (administratief of gerechtelijk);
- op grond van iemands gedragingen, materiële aanwijzingen of omstandigheden van tijd of plaats;
- redelijke gronden hebben om te denken dat iemand wordt opgespoord;
- iemand heeft gepoogd of bereidt zich voor om een misdrijf te plegen;
- de persoon zou de openbare orde kunnen verstoren of heeft verstoord;
- in bepaalde welomschreven omstandigheden rond toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen.

Een combinatie van 1 of meer redenen is mogelijk. (Lokale Politie Gent, z.d., p. 5)

Samengevat houdt selecteren in dat er een objectiveerbare en onderbouwde selectie wordt gemaakt, binnen de discretionaire ruimte die de wet aanbiedt. Ofwel in de woorden van het handelingskader: *“wanneer je feiten en omstandigheden ziet die je objectief kan beschrijven, kan je overgaan tot controle”* (Lokale Politie Gent, z.d., p.5).

1.5.2.2. Uitleggen

De volgende stap in het handelingskader is de uitleg die wordt gegeven tijdens de controle. Het handelingskader geeft aan dat uitleg uit eigen beweging en zoveel als tactisch mogelijk moet zijn. Daarbij verwijst het handelingskader ook naar transparantie en professionaliteit.

Een goede uitleg begint bij een onderbouwde selectie, zodat de burger meer begrip kan opbrengen voor de controle. Hier maakt het kader ook expliciet duidelijk dat mensen die het gevoel krijgen etnisch

geprofileerd te zijn, dat gevoel zullen bevestigd zien als de uitleg ontbreekt. Daartegenover stelt het kader dat er ook burgers zullen zijn die ondanks een goede uitleg de controle nog steeds onterecht of discriminerend vinden en daarbij verwijten kunnen uiten. Dan is het belangrijk om niet in te gaan op die provocerende houding maar professioneel te blijven. Indien de burger het niet eens is met de controle, dan mag die gewezen worden op de mogelijkheid om klacht neer te leggen.

Een goede uitleg betekent ook aanpassen aan de taal van de burger. Als een van de inspecteurs de taal niet machtig is, kan de andere inspecteur het gesprek mogelijks wel voeren in de taal van de burger. Een goede uitleg leidt volgens het handelingskader tot begrip en medewerking.

1.5.2.3. Omgang

De omgang, ook wel de gedragingen of de opstelling van de politieambtenaar, moet neutraal, respectvol, correct en professioneel zijn. Het handelingskader stelt dat de politie bij het eerste contact een begroeting geeft met respect en een basisreden voor de controle. De lichaamstaal moet overeenkomen met een correcte sfeer, er moet een veilige afstand bewaard blijven en politiemensen trachten de burger tijdens het gesprek aan te kijken. Verder waarschuwt het handelingskader voor tutoyeren en schouderklopjes. Als de situatie het toelaat echter en dat kan bijdragen tot een goed verloop van de interactie, kan een persoonlijke begroeting wel een positief effect hebben. Ervaring leert dat een rustige en empathische houding van de politieambtenaar een positief effect heeft op de controle, zo stelt het handelingskader (Lokale Politie Gent, z.d.)

In deze stap moet de politieambtenaar ook aandacht hebben voor het verhaal van de burger, ook al gaat deze niet akkoord met de controle. Daar is het belangrijk om opnieuw voldoende uitleg te voorzien over wat er zich precies gaat afspelen. In het geval dat de burger bedreigend of beledigend wordt, moet deze verwittigd worden dat de politieambtenaar kan overgaan tot actie en een eventuele vervolging tot weerspanning als deze de controle verder hindert.

Ten slotte verwijst het handelingskader naar burgers die de controle zouden filmen of fotograferen. Daar is het belangrijk dat de politieambtenaren zich niet laten provoceren. Ze kunnen enkel van de burger vragen om afstand te bewaren en niet tussen te komen in het persoonlijk gesprek.

1.5.2.4. Reflecteren

De laatste stap in het handelingskader gaat over reflectie. Het handelingskader maakt een onderscheid tussen reflectie onmiddellijk na de controle (met de directe collega) en reflectie bij de debriefing in team of met de leidinggevende. Aangegeven wordt dat men eerst kan reflecteren over het algemeen handelen tijdens de controle, daarna over de gehanteerde regelgeving en uiteindelijk over de gevolgen van de controle. Het gaat niet enkel over zelfreflectie, maar ook over de manier waarop een collega de controle uitvoerde. De centrale verwachting in deze stap is dat goede feedback voor meer expertise zorgt in het korps en dat er effectief iets kan geleerd worden uit reflectie.

Als deze vier stappen consequent worden toegepast door de politie, werkt de politie aan procedurele rechtvaardigheid en legitimiteit. Om die reden werd de procedurele rechtvaardigheid als theoretische basis gebruikt voor de observaties van de identiteitscontroles, om zo de impact van het handelingskader te kunnen nagaan.

HOOFDSTUK 2: ONDERZOEKSVRAGEN EN METHODOLOGIE

2.1. Onderzoeksopzet

2.1.1. Onderzoeksporen en onderzoeksvragen

Het onderzoeksproject heeft twee onderzoeksporen:

1. De impact en het effect van het handelingskader en de bijhorende vormingen in kaart brengen zodoende dit instrument te evalueren en zo nodig te versterken; en
2. De professionaliteit van identiteitscontroles van dichtbij bekijken.

In het onderzoek definiëren we ‘professionaliteit’ als het correct toepassen van de vier stappen uit het handelingskader: selecteren, uitleggen, omgang en reflecteren. Theoretisch bekijken we identiteitscontroles vanuit de procedurele rechtvaardigheidstheorie, een theorie die meermaals is getest in verschillende landen (Dai et al., 2011; Jonathan-Zamir et al., 2015; Van Damme, 2017b). Om de professionaliteit van dichtbij te bekijken, meten we vier concepten van procedurele rechtvaardigheid uit observaties tijdens identiteitscontroles (zie verder).

Deze onderzoeksporen zijn belangrijk voor de opzet van het onderzoek, om het theoretisch en methodologisch kader te ondersteunen en verdere onderzoeksvragen te definiëren. Omdat de sociale werkelijkheid en politiewerk daarbinnen bijzonder complex is, en we daardoor ook bijzonder veel kunnen meten en onderzoeken, zorgen vier onderzoeksvragen voor de rode draad doorheen de dataverzameling en – analyse.

RQ 1: Hoe wordt de vorming rond het handelingskader ingevuld in PZ Gent en hoe richt deze zich op het professionaliseren van ID-controles?

Deze onderzoeksvraag spitst zich specifiek toe op de opleiding rond het handelingskader. Wat in het oorspronkelijke onderzoeksvoorstel nog niet was voorzien, was dat PZ Gent de VR-training aan het voorbereiden was. Na de eerste overlegmomenten met het begeleidingscomité en op nadrukkelijke vraag van de zone zelf, hebben we het evalueren van deze VR-training meegenomen in het onderzoek. Dat betekent zeer concreet dat we aan de hand van het erkenningsdossier voor deze opleiding (zie verder) onze onderzoeksinstrumenten hebben afgestemd op de inhoud van de opleiding. In elke fase van het onderzoek was het begeleidingscomité betrokken waarin alle partners te allen tijde feedback gaven op de stand van zaken en de onderzoeksinstrumenten.

RQ 2: Hoe passen politiemensen het handelingskader toe in de praktijk? Hoe geven ze daarbij invulling aan de vier stappen?

Het handelingskader in praktijk toepassen is pas mogelijk van zodra politieambtenaren de opleiding rond het handelingskader hebben gevolgd. In de observaties hebben we daarom voorzien om de helft van de gevolgde controles aanwezig te zijn bij een ploeg waarbij ten minste een persoon de volledige opleiding heeft gevolgd en de andere helft aanwezig te zijn waarbij geen enkele persoon de opleiding heeft gevolgd. Deze onderverdeling laat ons toe om zowel een vergelijking te maken binnen de controles, alsook tussen controles. De belangrijkste vraag hier is dan ook of er een verschil in handelen tijdens de controles bestaat tussen de politieambtenaren die de opleiding hebben gevolgd en niet hebben gevolgd. Daarnaast gaat deze onderzoeksvraag dieper in op de geobserveerde procedurele (on)rechtvaardigheid.

RQ 3: Hoe percipiëren de burgers van de stad Gent de toepassing van het handelingskader en welke gevolgen heeft dit voor hun welzijn en hun ervaring inzake gelijke behandeling?

Deze onderzoeksvraag sluit aan bij een lange traditie van onderzoek naar de band tussen politieel optreden enerzijds en vertrouwen van de bevolking anderzijds (Tankebe, 2013). Eén van de doelstellingen van het handelingskader is namelijk het vertrouwen van de burger vergroten aan de hand van professioneel politieel optreden. Om dat vertrouwen in kaart te brengen, moet de Gentse burger gehoord worden. Het doel van het handelingskader was tevens het versterken van de band tussen politie en burger. In het oorspronkelijke onderzoeksvoorstel werden er vier focusgroepen voorzien van maximum 15 deelnemers. In hoofdstuk 5 wordt deze onderzoeksfase besproken.

RQ 4: Hoe kunnen de identiteitscontroles geoptimaliseerd en verder geprofessionaliseerd worden en kan het handelingskader in die zin worden aangepast?

De laatste onderzoeksvraag houdt een analyse in waarbij we aanbevelingen doen naar beleidsmakers en politie. Deze vraag wordt beantwoord in de integratiefase, waarin we de verschillende elementen van het onderzoek samenbrengen. Hier hebben we opnieuw samenwerking met de verschillende partners in het onderzoek gezocht om de conclusies en aanbevelingen kracht bij te zetten.

[2.1.2. Reflecteren: return to the field](#)

Doel van deze fase, zoals geformuleerd in het originele onderzoeksvoorstel, is om de bevindingen uit het veldwerk en de focusgroepen naar een reflectief groeps gesprek te brengen met de korpschef en andere betrokkenen uit de zone die zich engageren rond het handelingskader. De doelstelling van dit gesprek is tweeledig. Enerzijds wensen we de politie als respondent te laten reflecteren over de resultaten van het onderzoek. Het kan belangrijk zijn om een aantal resultaten te kaderen en beter te begrijpen. Anderzijds willen we in dit gesprek de factoren achterhalen die nodig zijn om het handelingskader nog sterker te laten doorwerken in de politiepraktijk. Daarmee verzamelen we de bouwstenen voor de verdere verfijning en optimalisering van het handelingskader.

Naast de schriftelijke feedback die werd gegeven vanuit het korps, werd op 17/4 een reflectief gesprek gevoerd over het rapport. Tijdens dit gesprek met vertegenwoordigers van het korps werden onduidelijkheden opgeklaard en praktijkinzichten aangereikt waardoor het rapport op een aantal punten aangepast werd.

2.2. Ethiek, deontologie en integriteit

Het onderzoeksopzet is ter goedkeuring voorgelegd aan de facultaire ethische commissies van de VUB en de UGent en de *data protection officers* (DPO's) van beide universiteiten. Desondanks waren er over het databeheer en de dataverwerking verschillende vragen en bezorgdheden van de betrokken partners. Zo bleek er van in het begin onduidelijkheid en onzekerheid te bestaan over wie de data zou bewaren, welke data zou verzameld worden en waarom bepaalde onderzoekstappen nodig waren. Het uitklaren van al deze onduidelijkheden zorgde uiteindelijk voor een vertraging van drie maanden. In de toekomst zouden afspraken rond databeheer en dataverwerking van bij het begin van het onderzoek (of zelfs in de voorbereiding van het onderzoek) deze problemen misschien deels kunnen vermijden.

Zolang het ethisch dossier niet goedgekeurd was en er geen akkoord bestond over de dataverwerking, kon het empirisch onderzoek ook niet beginnen. Uiteindelijk zijn er duidelijke afspraken gemaakt met de DPO's van alle partijen over de verwerking en het beheer van de data. Deze afspraken werden neergelegd in een bijakte die betrekking had op de verplichtingen inzake de AVG. Ook de informatie – en toestemmingsformulieren werden door iedereen goedgekeurd. Desondanks heeft deze vertraging

ook een impact gehad op de haalbaarheid van het beantwoorden van de verschillende onderzoeksvragen en zijn er doorheen de studie, in nauw overleg met het begeleidingscomité, inperkingen geweest.

De onderzoeker heeft de formele goedkeuring voor het uitvoeren van het onderzoek aangevraagd en gekregen van de Procureur-Generaal bij het Hof van Beroep in Gent. Daarnaast werd hij aan een interne screening bij PZ Gent onderworpen.

Het onderzoek werd uitgevoerd volgens de heersende normen van wetenschappelijke integriteit. Daarbij is het essentieel om te bepalen welke persoonsgegevens zullen worden verwerkt, gebruikt en uiteindelijk bewaard na het onderzoek. Deelnemers moeten vrijwillig kunnen deelnemen, mogen op elk moment uit het onderzoek stappen en mogen op elk moment hun data opvragen en inkijken. In alle gevallen van het onderzoek worden de persoonsgegevens gepseudonimiseerd. Wat anonimiteit betreft, kunnen we doorheen het hele onderzoek geen volledige anonimiteit garanderen. De onderzoeker komt in elke fase van het onderzoek in contact met de respondenten en zal onvermijdelijk de respondenten tot een bepaald niveau ook leren kennen, zeker wanneer het over de respondenten van de observaties gaat. Wat wij wel garanderen is een volledige pseudonimisering en het feit dat het onmogelijk zal zijn om uit de rapportage af te leiden om welke respondenten het gaat. Bovendien is het niet de bedoeling om de ruwe data (fysieke/papieren data en audiobestanden) na het onderzoek te hergebruiken. De persoonsgegevens worden tot een minimum beperkt, waarbij wij enkel vragen naar leeftijd, gender, graad binnen politie en opleidingsniveau. Met de grootste zorg behandelen we deze data, dat het onmogelijk is om uit de rapportage af te leiden over welke respondenten het gaat. Elke onderzoeksfase heeft een andere methodologie, waarbij per methodologie een apart informatie- en toestemmingsformulier werd opgesteld. Elke respondent werd uitvoerig ingelicht over de onderzoeksopzet en de rechten die zij als deelnemer hebben. Daarbij kregen zij ook de contactgegevens van het onderzoeksteam, indien er na deelname nog vragen zouden overblijven.

Tijdens de observaties van de identiteitscontroles werd niet actief naar de toestemming van burgers gevraagd aangezien dit de politietussenkost te sterk zou beïnvloeden. Voor deze uitzondering op de informatieverplichting werd op 14 december 2021 advies gevraagd aan de Facultaire Ethische Commissie van de Faculteit Recht en Criminologie van de UGent. Deze uitzondering werd goedgekeurd omdat de verzamelde persoonsgegevens tijdens de observaties van de politieambtenaren zijn (waar expliciete goedkeuring voor nodig is per participant) en niet van de burgers of omstaanders tijdens de identiteitscontrole. Hoewel er geen informatieverplichting gold, werd er wel zoveel als mogelijk een informatiepamflet over het onderzoek aan de burger gegeven na de interactie (zie bijlage). Dat was echter niet altijd fysiek mogelijk of wenselijk. Soms gingen de controles zodanig snel of werden de inspecteurs opgeroepen voor een volgende interventie waardoor er geen tijd was om de burger te informeren. Tijdens proactieve politieacties was het door de sfeer en repressieve karakter van de acties niet opportuun om met de burger in gesprek te gaan. De intensiteit van de controles ligt in deze acties ook hoger, waardoor de ruimte ontbrak om de burger te informeren over het onderzoek.

Tot slot wordt in dit onderzoek ook rekening gehouden met het *data management plan*, waar de modaliteiten staan over de tijdelijke en langdurige bewaring van de verschillende types data. De DPO van de VUB ziet toe op de naleving van dit plan.

2.3. Onderzoeksmethodologie

Dit onderzoek is een *mixed-method* onderzoek. Dat wil zeggen dat er methoden van kwantitatieve en kwalitatieve aard werden gebruikt. Beide zijn belangrijk omdat ze facetten van de realiteit kunnen duiden in een complementaire zin. Daarnaast zorgt het combineren van meerdere datamethoden, ook

wel datatriangulatie genoemd, voor een hogere validiteit van de gepresenteerde resultaten (Maesschalck, 2016).

2.3.1. Interviews

Om de totstandkoming en invulling van het handelingskader per politiezone beter te begrijpen, werd er naast de uitgebreide literatuurstudie ook tijd voorzien om semigestructureerd interviews af te nemen bij de andere politiezones die het handelingskader ondertekend hebben. Aan de hand van een topiclijst krijgen die interviews richting en structuur, waarbij het de onderzoeker vrij is om dieper in te gaan op bepaalde thema's wanneer dit belangrijk lijkt of om verduidelijkingsvragen te stellen indien nodig. Uiteindelijk werden er drie bevoorrechte getuigen geïnterviewd uit politiezone Gent, Antwerpen en Brussel-Noord. Enkel politiezone Mechelen-Willebroek is niet op onze vraag ingegaan.

Naast de context die deze interviews gaf om het handelingskader beter te begrijpen, werden de antwoorden ook gebruikt in het opstellen van het codeboek, het onderzoeksinstrument dat gebruikt wordt tijdens de observaties.

2.3.2. Vragenlijsten

De eerste onderzoeksvraag wordt beantwoord aan de hand van een documentenanalyse en vragenlijsten. Inhoudelijk zijn de vragenlijsten opgebouwd uit de opleidingsdoelstellingen die in het erkenningsdossier staan geschreven (zie verder op p. 23). Concreet wil dit onderzoek de kennis en attitudes rond identiteitscontroles en het handelingskader in kaart brengen. Het gaat dan over gepercipieerde zelfkennis, niet effectieve kennis. Er werden drie vragenlijsten ontwikkeld. Een vragenlijst die voor de opleiding wordt ingevuld (pre-opleiding), een die direct erna wordt ingevuld (post-opleiding) en een derde die als follow-up drie maanden na de opleiding wordt ingevuld via een e-maillink die aan de respondenten werd bezorgd. Door het longitudinale karakter van de vragenlijsten kunnen we een verandering meten in die attitudes en gepercipieerde kennis voor en na de opleiding, en opzoek gaan naar een vorm van impact en effect dat het volgen van de opleiding mogelijks teweeg brengt.

Volgens het erkenningsdossier bestaat de opleidingsmodule van het handelingskader uit twee modules: een theoretisch luik van twee uur, op basis van zelfstudie en een training gedoceerd door de korpschef via Microsoft Teams van één uur. De zelfstudie lijkt met andere woorden ingeschat te zijn op één uur. Module twee bestaat uit een praktisch luik in de vorm van een groepsgesprek na het volgen van een VR-scenario (met een duur van twee uur). De vragenlijsten werden afgenomen bij respondenten die op het punt stonden om de tweede module te volgen.

De vragenlijsten in dit onderzoek zijn sterk gebaseerd op eerder onderzoek naar politieopleidingen (Molenaar et al., 2020; Spruyt et al., 2018; Van Droogenbroeck et al., 2019). Uiteraard zijn de vragen toegepast op het handelingskader en diens erkenningsdossier. De vragenlijsten werden voorgelegd aan het begeleidingscomité en in de bespreking op 11 maart 2022 door het begeleidingscomité goedgekeurd.

2.3.3. Systematische sociale observaties

Zoals hierboven gesteld, zal professionaliteit nagegaan worden aan de hand van de manier waarop de vier elementen uit het handelingskader in de praktijk worden toegepast. Kennis en denken (attitude) worden gemeten aan de hand van de vragenlijsten, het effectief handelen aan de hand van de observaties. Om na te kunnen gaan hoe dit in realiteit verloopt, zal de onderzoeker meegaan op het terrein, en op basis van *systematic social observation* (SSO) gestructureerd informatie verzamelen over de controles. *Systematic social observations* stellen ons in staat om de controles te kwantificeren (bv. aantal controles, mate waarin beslissingen tot die controles worden uitgelegd, mate van reflectie),

maar tegelijkertijd kwalitatieve, diepgaandere duiding te voorzien die belangrijk is om de toepassing van het handelingskader te duiden (bv. motivaties voor een controle, houding van de politieambtenaren tijdens de controle).

Bij *systematic social observations* gaat de onderzoeker mee op het terrein en noteert deze in een vooraf opgesteld meetinstrument (ook wel 'codeboek' genoemd) wat hij observeert. Dit codeboek is een instrument voor het systematiseren van observaties. Daarbij is het niet alleen de bedoeling om te kijken naar de mate waarin men het kader kent en toepast in de praktijk (*check-the-box*), maar is er ook aandacht voor de moeilijkheden die politiemensen ervaren bij het in praktijk brengen van het handelingskader (bv. weerstanden bij burgers, onduidelijkheden in het kader, moeilijkheden bij het omzetten in de praktijk). Een zorgvuldig uitgedacht codeerinstrument laat toe om vooraf te bepalen wat geobserveerd wordt en op welke manier de registratie van die gegevens dient te gebeuren. Dit zorgt voor een verhoogde consistentie en een beperking van de (subjectieve) invloeden van de observator, mede doordat er concrete sturing wordt voorzien die de observator toelaat om op die aspecten te focussen die relevant zijn voor het onderzoek (Mastrofski, 2010). Dit weerhoudt de observator er echter niet van om ook rekening te houden met andere aspecten die worden geobserveerd en niet in het codeerinstrument werden opgenomen, zij het op een eerder kwalitatieve wijze. Naast een meetinstrument, zal ook een handboek ontwikkeld worden dat de manier van observeren duidt evenals de manier waarop de vragen en antwoordcategorieën moeten worden geïnterpreteerd. Door voor elke vraag een duidelijke kadering en wijze van interpretatie te voorzien, kan het meetinstrument consistent worden ingevuld bij elke identiteitscontrole.

In het codeboek worden onder meer vragen opgenomen rond de vier fasen van het handelingskader, maar ook rond de politieambtenaar (geslacht, ervaring bij politie, al dan niet gevolgd hebben van de vorming, etc.). Er werd een beroep gedaan op bestaande coderingsinstrumenten uit actueel Belgisch onderzoek die inhoudelijk sterk gelinkt zijn aan het thema van voorliggend onderzoeksvoorstel (m.n. Van Damme, 2017b; Van Leeuwe, 2023). Het laatste onderzoek is eerder kleinschalig maar kan als een pilotstudie voor dit onderwerp beschouwd worden gezien de sterke aansluiting bij de huidige onderzoeksvragen. Aan de samenstelling van het codeboek ging een intensieve fase vooraf waarbij alle partners (politie, Stad en onderzoekers) werden betrokken bij het opstellen van de codes. Het codeboek werd voor aanvang van de observaties voorgelegd aan het begeleidingscomité, werd goedgekeurd door het begeleidingscomité en getest in twee proefobservaties.

Er zijn enkele risico's en nadelen verbonden aan de uitvoering van deze onderzoeksfase. Deze hebben voornamelijk een invloed op de verzamelde data. Zo zal de selectie van diensten en selectie van de politieambtenaren binnen deze diensten bepalen wat geobserveerd kan worden. Ook de timing van de observaties heeft een invloed. Zo kunnen observaties beïnvloed worden door onder meer seizoensveranderingen (bv. warm versus koud weer), vakantieperiodes (bv. doordat er meer personen op straat zijn tijdens vakantieperiodes) en eventuele evenementen of acties die plaatsvinden. Er zijn ook risico's voor de onderzoeker zelf, zoals het krijgen van een te nauwe betrokkenheid bij de participanten (*going native*), het hebben van bepaalde vooroordelen over het politiewerk, vermoeidheid door een te intensieve dataverzamelingsperiode, ...

Deze risico's worden opgevangen door een goede planning van de observatieshiften en door verwachtingen te duiden in het handboek (bv. onderzoeker neemt niet deel aan sociale activiteiten van de zone buiten het werk). Een ander risico is eventuele argwaan bij de deelnemers waardoor een terughoudende houding verwacht kan worden. Het opbouwen van een vertrouwensband is hierbij belangrijk. Dit kan onder meer gestimuleerd worden door een transparante werkwijze (bv. deelnemers

mogen notities inkijken die betrekking hebben op de observaties waarin zij betrokken waren) en een goede kadering van het onderzoek (i.e. wat is de meerwaarde voor de politie(ambtenaren) zelf).

Vooraf waren er afspraken gemaakt over hoe de *sampling* van potentiële respondenten er zou uitzien. Hierbij werden verschillende pistes gevolgd. Oorspronkelijk werd aan de hand van een introductiefilmpje het onderzoek voorgesteld. Dit werd via intranet binnen de zone verspreid, vergezeld van een herhaalde mailing. Hierbij werden respondenten verzocht zich actief te melden om deel te nemen aan de observatiefase. Ook tijdens de uitleg bij de vragenlijsten in de vorige onderzoeksfase werd aan respondenten gevraagd of ze deel wilden uitmaken van de observatiefase. Het onderzoek werd ook door de onderzoekers voorgesteld aan de leden van het Technisch BOC en door de korpschef toegelicht in het korps. De reactie van het TBOC was positief. De spontane respons van politieambtenaren bleef echter relatief laag. Daarom werd een alternatieve piste gekozen. In overleg met het korps werd contact gezocht met de diensthoofden en planningsverantwoordelijken en werd via hen toegang tot de verschillende operationele teams georganiseerd en ingepland. Politieambtenaren konden nog steeds weigeren om deel te nemen aan het onderzoek, wat enkel in een paar gevallen gebeurde. Het merendeel van de participanten stond echter open voor het meegaan op het terrein.

2.4. Reactiviteit tijdens de dataverzameling

Het is als onderzoeker belangrijk om tijdens de observaties rekening te houden met mogelijke valkuilen tijdens de dataverzameling. Een van de valkuilen is de reactiviteit van participanten en observanten. Zo kan het zijn dat de burger of politieambtenaar net gedrag gaat stellen door de aanwezigheid van de onderzoeker, waar dat gedrag anders niet duidelijk zou zijn. Hoewel de literatuur het er niet over eens is of de aanwezigheid van de onderzoeker voor gedragsmatige verandering zorgt bij politieambtenaren (Spano, 2007), is dat toch een element om alert voor te zijn tijdens het onderzoek.

Ook de burger kan beïnvloed worden door aanwezigheid van een onderzoeker. Door het dragen van een kogelwerende vest en de eerder afzijdige houding van de onderzoeker, weten we uit eerder observationeel onderzoek dat de aanwezigheid van de onderzoeker weinig vragen oproept bij de burger (Saudelli, 2021; Van Leeuwe, 2023). De onderzoeker neemt ook afstand van de interactie en onderbreekt de controle niet, wat verder wijst op het niet uitoefenen van invloed op de interactie tussen burger en politie. We schatten de invloed van de aanwezigheid van de onderzoeker op het gedrag van de burger dan ook als laag in.

Er is zo open als mogelijk over het onderzoek gecommuniceerd naar de participanten. Bij aanvang van elke shift werd het onderzoek en de methode van observeren uitgelegd. Het feit dat respondenten altijd de notities van de onderzoeker mochten inkijken, was geruststellend. Om de reactiviteit verder te verlagen, werden politieambtenaren meerdere keren geobserveerd. In het geval van de politieambtenaren werd de reactiviteit dan ook ingeschat als afwezig. In het codeboek werd een item opgenomen waarin de perceptie van reactiviteit werd aangegeven.

De resultaten lijken te wijzen op een zeer geringe gepercipieerde invloed van de aanwezigheid van de onderzoeker, met andere woorden een lage reactiviteit (tabel 2.1).

Tabel 2.1. *Reactiviteit van de politieambtenaren*

	n (burger)	%	n (PA)	%
Heeft de burger of PA ⁴ diens gedrag aangepast door aanwezigheid van de onderzoeker?	300	98	306	100
Nee	6	2	0	0
Ja, zonder invloed op de tussenkomst	0	0	0	0
Ja, met invloed op de tussenkomst				
Totaal	306	100	306	100

2.5. Introductie tot het veld

Door het sterk gemediatiseerde onderzoeksonderwerp, liep de introductie tot het korps aanvankelijk moeizaam. Met de hulp van enkele *gatekeepers* werd kennisgemaakt met het korps en kreeg de onderzoeker ook de kans om het onderzoek uit te leggen. Aan het begin van de verschillende shiften, zeker waar men de onderzoeker nog niet had gezien, kreeg deze de kans om zichzelf en het onderzoek tijdens de briefing kort toe te lichten. Elke politieambtenaar kreeg in de auto dan een uitgebreidere uitleg over het onderzoek, de dataverzameling, de bewaring van de gegevens en hoe de observaties er zouden uitzien.

De houding van de participanten tegenover de onderzoeker en het onderzoek zelf was aanvankelijk neutraal tot positief. Voor aanvang van elke shift met een nieuwe politieambtenaar werd gepeild hoe zij tegenover de aanwezigheid van de onderzoeker stonden (tabel 2.2). Dat werd niet letterlijk bevraagd, maar houdt een inschatting van de onderzoeker in. Over het algemeen waren de participanten minder nadrukkelijk in hun houding en was er toch enige afstand die moest overbrugd worden. Vaak hielpen de persoonlijke vragen om het ijs te breken. Zeker de vragen die peilen naar de leeftijd en ervaring van de respondenten leken vaak de gesprekken op te warmen. Ten slotte hielp het ook een onwetende of nieuwsgierige houding aan te nemen bij het leggen van contact en het stellen van vragen (Rowe, 2007). Na afloop van de shift schatte de onderzoeker de houding van de PA's over het algemeen positief tot zeer positief in.

Tabel 2.2. *Houding van de PA's ten opzichte van de onderzoeker*

	Negatief		Neutraal		Positief		Heel Positief	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Voor de shift	0	0	27	79	7	21	0	0
Na de shift	0	0	2	6	25	73	7	21

⁴ PA = politieambtenaar

HOOFDSTUK 3: VOORTGEZETTE OPLEIDING ‘HANDELINGSKADER PROFESSIONEEL PROFILEREN’ IN PZ GENT

In het eerste van drie hoofdstukken resultaten, bespreken we voornaamste bevindingen van onderzoeksvraag 1.

RQ 1: Hoe wordt de vorming rond het handelingskader ingevuld in PZ Gent en hoe richt deze zich op het professionaliseren van ID-controles?

Deze ruime onderzoeksvraag werd tijdens het opstellen van de vragenlijsten verdeeld in kleinere subvragen om de beantwoording in de breedte te beperken, maar nog steeds in de diepte sterke resultaten toe te laten.

- (a) Welke leerdoelstellingen vinden we terug in de opleiding rond het handelingskader van PZ Gent?
- (b) Zien we een verandering in de competenties van kennis en attitude die behandeld worden tijdens de opleiding?

Om deze onderzoeksvraag te beantwoorden, onderzoeken we enerzijds de zelf-gepercipieerde (of subjectief ervaren) impact van de opleiding en anderzijds de reële impact. De subjectief ervaren impact verwijst naar de mate waarin deelnemers het gevoel hebben dat de opleiding hen op éénder welke manier heeft beïnvloed. De indrukken die ontstaan direct na de opleiding zijn dan ook een duidelijk effect van het volgen van de opleiding en helpen ons verder bij het interpreteren van de reële impact, hoewel die indrukken daarom niets zeggen over de effectiviteit van een opleiding (Spruyt et al., 2018).

Om de reële impact van de opleiding te meten, willen we de verandering in kennis – en attitudeniveaus over de tijd heen weergeven. De respondenten werden drie keer bevroegd (voor de opleiding, direct na de opleiding en enkele maanden na de opleiding), driemaal met dezelfde vragen, waardoor we (1) de verschuiving in kennis – en attitudeniveaus vrij nauwkeurig kunnen weergeven en (2) kunnen analyseren of deze verschuiving in kennis – en attitudeniveaus in enige zin toe te schrijven is aan het volgen van de opleiding. Hoewel we in de vragenlijsten verschillende persoonlijke vragen stelden aan de respondenten, zoals het geslacht, leeftijdscategorie, opleidingsniveau en huidig kader binnen de politie, werden deze kenmerken niet gebruikt in de analyses.

3.1. De opleiding

3.1.1. Verantwoording voor de opleiding

De opleiding rond het handelingskader heet voluit: voortgezette opleiding ‘Handelingskader Professioneel Profileren en Controleren’. De opleidingsdoelstellingen en het opleidingsprogramma werden uitgewerkt door de Gentse politie en zijn uiteengezet in een erkenningsdossier voor PAULO, de Oost-Vlaamse politieschool. We geven hier de kernelementen van het dossier kort weer en komen later terug op de uitvoering ervan.

In eerste instantie verantwoordt het erkenningsdossier de bestaansreden van de opleiding. Daar zien we vrijwel dezelfde bestaansreden die ook in het handelingskader nadrukkelijk vermeld staat. Er wordt verwezen naar het belang van vertrouwen, het inperken van negatieve gevolgen van de controles en het versterken van de legitimiteit. Ook wordt er expliciet verwezen naar het doel om etnisch profileren en problematisch profileren tegen te gaan:

“Door de focus te leggen op een kwaliteitsvolle en correcte manier van controleren, op basis van objectieve redenen, wordt vermeden dat politiemedewerkers in de val van etnisch

profileren trappen of dat gecontroleerde personen op zijn minst de perceptie krijgen van het voorwerp te zijn van een onrechtvaardige of discriminerende controle. Controles uitsluitend op basis van persoonlijke kenmerken of groepskenmerken, zijn discriminerend en horen in navolging van nationale en internationale regelgevende kaders niet thuis in de uitoefening van de politiefunctie in onze samenleving” (Politiezone Gent, 2022).

De doelstellingen van de opleiding zijn duidelijk, hoewel men ook aangeeft dat de opleiding moet gezien worden binnen een breder kader van plannen en activiteiten waar de politiezone momenteel al mee bezig is:

“Deze opleiding is een onderdeel van diverse plannen en regelgeving zoals het diversiteitsplan, de deontologische code, de wet op het politieambt, de antidiscriminatie wetgeving en de basisfilosofie van gemeenschapsgerichte politiezorg. De opleiding sluit ook aan bij andere opleidingen en thematieken rond werken met jongeren uit etnisch culturele minderheden en de fenomenen die daarmee gerelateerd zijn zoals o.a. straatcultuur, etnisch profileren, discriminatie en racisme, communicatie in dat kader etc.” (Politiezone Gent, 2022)

Verder expliciteert het erkenningsdossier dat de opleiding een permanent vervolg moet krijgen, maar inhoudelijk wordt daar verder geen toelichting over gegeven.

“Het is voor de organisatie- en cultuurontwikkeling, evenzeer voor de dienstverlening van belang, dat de voorgestelde opleiding op een permanente wijze een vervolg krijgt. Enerzijds in het vormingsgebeuren door deze in te bedden in opleidingstrajecten en andere opleidingen zoals communicatievaardigheden en leiderschapsontwikkeling, anderzijds in de toepassing en de integratie van het handelingskader in de dagelijkse praktijk” (Politiezone Gent, 2022).

Na het feedbackmoment met de politie op 17 april 2023 werd aangegeven dat het conform het erkenningsdossier andere opleidingen aanbiedt die het handelingskader versterken en dat de politie ook een vervolgtraject op deze opleiding aan het uitwerken is.

3.1.2. Competentieprofielen

De competenties die aan het einde van de opleiding moeten bereikt worden, kunnen we in drie grote categorieën onderverdelen:

- Kennis – weten: wat zal de deelnemer weten na het volgen van deze opleiding?
- Vaardigheden – kunnen: over welke nieuwe vaardigheden zal de deelnemer beschikken na het volgen van deze opleiding? Waartoe is men in staat?
- Attitudes – willen: welke houding moet de deelnemer hebben aan het einde van de opleiding?

Het erkenningsdossier geeft ten slotte nog een vierde richtpunt aan, het *potentieel – worden*, waarin staat beschreven wat de deelnemer van de opleiding nog zal doen om zich verder te scholen.

Om de impact van het handelingskader in dit onderzoek na te gaan, meten we de verandering in kennis, vaardigheden en attitudes die de opleiding wil bewerkstelligen. Dat wil zeggen dat onze onderzoeksinstrumenten (vragenlijsten en codeboek) afgestemd zijn op de beoogde competenties die in het erkenningsdossier staan vermeld. Het vierde richtpunt, potentieel, gaat over het volgen van andere opleidingen die betrekking hebben op gerelateerde (algemene) thema's zoals WPA, diversiteit, communicatie, escalatie en debriefen en werd dan ook niet meegenomen in onze onderzoeksinstrumenten.

De algemene doelstelling van de opleiding wordt op het einde van het dossier als volgt geformuleerd:

“Op het einde van de opleiding moet elke deelnemer de vier stappen, om een politionele controle professioneel uit te voeren, kennen en het belang ervan inzien, deze weten uit te voeren en in staat zijn om hierover te reflecteren en te bespreken. Daarbij gaat het in deze opleiding niet om het tactisch uitvoeren maar wel over het mechanisme van selectie, communicatie met en bejegening van de te controleren persoon.

Tevens moet de deelnemer inzicht hebben in waarom we controles op deze wijze willen uitvoeren ter versterking van de relatie met de bevolking o.a. door objectieve selecties (en dus niet op basis van etniciteit), door uitleg te geven en door goede interacties.” (Politiezone Gent, 2022)

3.1.3. Module 1: theoretisch luik: zelfstudie en online-training

De eerste module van twee uur, het ‘theoretische luik’, omvat de “kennismaking met het model en de vier stappen. Korte toepassing van stap 2 (communicatie) en stap 3 (bejegening/omgang/interacties) en uitwisseling van ideeën.”

In de eerste module wordt er stilgestaan bij stap 2 en 3 van het handelingskader. Concrete doelstellingen daarbij zijn dat men op het einde van de module het handelingskader kent en weet wat de principes daaruit betekenen.⁵

Daarnaast oefent men communicatie en bejegening en leert men van elkaar tijdens de bespreking en uitwisseling van ideeën. Deelnemers worden op voorhand gecontacteerd met het nodige lesmateriaal (de documenten over het handelingskader) en een uitnodiging tot deelname aan de Teams-vergadering. Deelnemers worden geacht het handelingskader op voorhand doorgenomen te hebben, als zelfstudie.

Dit opleidingsonderdeel wordt door de korpschef zelf gedoceerd: hij leidt zelf het gesprek en moedigt het groepsgebrek aan. Door die opleiding zelf te geven (ook aan alle officieren) beklemtoont de korpschef top-down het belang van het uitvoeren van professionele controles voor het behoud van het vertrouwen van de bevolking in haar politie.

3.1.4. Module 2: VR-training

Volgens het erkenningsdossier omvat het praktische luik “het toepassen van het model en in het bijzonder stap 1 (selectie) en stap 4 (reflectie) aan de hand van een VR (virtual reality) training.” (Politiezone Gent, 2022).

Op basis van de feedback uit het korps blijkt dat ook stap 2 en 3 in de training opgenomen wordt, hoewel dat niet in het erkenningsdossier wordt geëxpliciteerd: “de collega die te zien is in de scenario’s stelt bewust niet gewenst gedrag i.v.m. stappen 2 en 3. Dit gedrag wordt opgemerkt, benoemd en besproken in de training” (Interne feedback, 17 april 2023).

Deze module heeft als concrete doelstelling de bewustwording van het handelingskader. Een groep van maximaal tien deelnemers wordt opgesplitst in twee groepen. Elk om beurt krijgt de groep een

⁵ **“Concrete doelstellingen:**

1. De deelnemers kennen het handelingskader en weten wat de vier stappen van het gehanteerde model betekenen.
2. De deelnemers oefenen communicatie en bejegening met bijzondere aandacht voor de interacties.
3. De deelnemers leren van elkaar bij de bespreking van de toepassingen” (Politiezone Gent, 2022).

VR-bril waarin een virtueel traject gevolgd wordt en de politieambtenaar een keuze kan maken die het traject verder richting geeft. Elk traject heeft een bepaalde uitkomst (aangegeven met een lettercode) die in mindere of grotere mate procedureel rechtvaardig is. Nadat iedereen het VR-scenario heeft gevolgd, worden de groepen terug samengebracht en worden de verschillende uitkomsten van de scenario's in groep besproken.

Deze groepsbespreking wordt gemodereerd door een of twee trainers uit het eigen politiekorps. Deze trainers zijn deel van een grotere poule van trainers zodat er, rekening houdend met de werkroosters, elke trainingssessie twee trainers aanwezig kunnen zijn. De Gentse trainers zijn opgeleid door een Nederlandse firma die dezelfde VR-training ook aan Nederlandse politiediensten doceert. Het leren werken met de VR-brillen, het leiden van een groepsgesprek en het aanmoedigen van constructieve discussie was voor sommige trainers een vrij nieuw gegeven. Een 'train the trainers'-opleidingsdag, georganiseerd door de Nederlandse firma, zorgde voor de belangrijke handvaten die de Gentse trainers nodig hebben om zelf de opleiding te geven. Er werden hen gesprekstechnieken geleerd en tips werden uitgewisseld. Op die opleidingsdag konden de trainers zelf ook oefengesprekken leiden, in duo, net zoals het er in de effectieve opleiding aan zou toegaan.

3.2. Resultaten opleiding algemeen

De onderzoeker was aanwezig op tien opleidingsdagen tussen april 2022 en oktober 2022. Oorspronkelijk zouden twintig politieambtenaren de VR-opleiding volgen per week (twee uur per groep van 10 personen). Om mogelijke reactiviteit⁶ van de deelnemers en opleiders te vermijden, zat de onderzoeker in een ruimte naast de opleidingszaal om het onderzoek toe te lichten en de vragenlijsten te laten invullen. In groepjes van maximaal vijf personen werden de vragenlijsten ingevuld voor de start van opleiding. Na de opleiding kreeg de hele groep dan de tweede vragenlijst. In de drie vragenlijsten werden vragen opgenomen rond de verwachting van de opleiding, hoe die verwachting uiteindelijk is ingelost en verschillende zelf gepercipieerde kennis – en attitudevragen. De eerste vragenlijst werd door 142 mensen ingevuld (van de 144 politieambtenaren die de opleiding tot dan hadden gevolgd). De vragenlijst net na de opleiding werd door 134 mensen ingevuld. Dit opvallend verschil is te wijten aan respondenten die direct na de opleiding moesten doorgaan of een andere uitgang namen, waar zij uit het zicht van de onderzoeker weggingen. De derde en laatste vragenlijst werd initieel 69 keer ingevuld, maar bij controle van de antwoorden waren er negen onafgewerkte exemplaren en vijf respondenten die de vragenlijst twee keer invulden. Uiteindelijk bleven er zo 55 volledig ingevulde vragenlijsten over, wat een responsgraad van 32 procent is. Om de analyses zo vlot als mogelijk te laten verlopen werden de meeste vragen op een Likertschaal geplaatst. Deze 5-puntenschaal gaat van 'helemaal niet akkoord' tot 'helemaal akkoord'.

Het tempo van 20 medewerkers per week bleek moeilijk te realiseren. Door onder meer variabele werkroosters kon het best zijn dat er op het laatste moment deelnemers afzegden of zich lieten vervangen door een collega. Ook de planning van de trainers was soms moeilijk, afhankelijk van de dienst waarop zij gewoonlijk werken. Als het tempo van de huidige planning behouden blijft, zouden alle operationele medewerkers medio 2024 de volledige opleiding doorlopen hebben. Bovendien zijn er plannen om ook administratieve medewerkers de opleiding te laten volgen, wat deze termijn uiteraard zal verlengen.

Een andere vaststelling is dat er bij sommige deelnemers een enorme tijd zat tussen het volgen van de eerste module en de tweede module. Dat is te verklaren doordat de VR-training pas eind april 2022 van start is gegaan en de eerste module al tijdens de coronapandemie digitaal werd gedoceerd. Deze

⁶ Werd eerder toegelicht in paragraaf 2.4.

ruimte tussen de twee modules is sindsdien vergroot. Aan het eind van 2022 hebben 650 politieambtenaren (van de 1056) al de eerste module gehad, ten opzichte van 292 mensen die beide modules hebben gevolgd.

Het korps gaf volgende feedback hierop: *“Het klopt dat er in regel tussen de eerste en de tweede module veel tijd zit omdat het eerste deel startte in volle corona-periode als nuttige opleiding die men van thuis uit kon doen. Of dit goed of slecht is kan niet met zekerheid worden bepaald want de tweede module is een vorm van herhaling en kan ook positief zijn op de globale leercurve. Tevens is er geen enkel element om te stellen dat de meerderheid van de medewerkers de documentatie al dan niet consulteert”* (Interne feedback, 17 april 2023).

3.2.1. Voor de opleiding

Voor de VR-opleiding denkt 46 procent van de respondenten dat zij de kennis uit de opleiding kunnen gebruiken in hun dagelijkse werk. Een grote groep van net geen 50 procent antwoordt ‘misschien’ op die vraag. Of de opleiding de manier van denken (of wat in de competentieprofielen als ‘attitude’ wordt omschreven) en handelen kan veranderen, is voor meer dan 64 procent onduidelijk (tabel 3.1). Een kleine 10 procent antwoordt op die vraag ‘nee’. Dat viel ook op wanneer respondenten uitleg vroegen aan de onderzoekers over het onderzoek, waarbij zij ook spontaan aangeven niet goed te weten waarom zij aan deze opleiding moesten deelnemen. Het ging in sommige gevallen over inspecteurs die verklaarden nog weinig identiteitscontroles te moeten uitvoeren, omdat zij vaker achter een bureau zitten of überhaupt weinig operationele taken moeten uitvoeren.

Tabel 3.1. *“Denkt u dat de opleiding uw manier van denken en handelen kan veranderen?” (pre-opleiding)*

	Nee		Misschien, ik weet het niet		Ja, maar alleen op korte termijn		Ja, op lange termijn		Totaal	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
manier van denken	13	9,2	91	64,1	9	6,3	29	20,4	142	100
manier van handelen	12	8,5	94	66,2	11	7,7	25	17,6	142	100

Daarnaast werd er naar de algemene kennis van het handelingskader gepeild, waar in theorie alle respondenten al een zelfstudie hebben rond gedaan en een eerste deel van de opleiding gevolgd hebben. Het gaat hier en in alle kennisvragen over zelf gepercipieerde kennis. Er zijn geen vragen gesteld die de effectieve mate van kennis gemeten hebben, zoals bijvoorbeeld “som de vier stappen van het handelingskader op en leg uit”. Dat zou teveel op een test lijken, wat niet wenselijk is binnen dit onderzoeksdesign. Echter zou het een preciezer beeld kunnen geven over de effectieve kennis. Wat de kennis van het handelingskader betreft, tonen tabel 3.2 en 3.3 de antwoorden op deze vragen.

De vraag *“ik weet wat het handelingskader inhoudt”* wordt grotendeels positief beantwoord (bijna 75% die akkoord tot helemaal akkoord is). Daaruit kunnen we afleiden dat na module 1 (zelfstudie en online-training) het handelingskader in algemene zin sterk lijkt gekend te zijn, ten opzichte van 2,8% die aangeeft niet te weten wat het handelingskader inhoudt. Een aanvullende kennisvraag, die verder gaat dan een algemene notie van de inhoud van het handelingskader, peilt naar de betekenis van de 4 stappen. Deze vraag is concreter geformuleerd om reflectie over de echte kennis van het handelingskader aan te moedigen: *“ken ik echt de inhoud van het handelingskader (de vier stappen)?”*. Uit de antwoorden op deze tweede vraag zien we dat de mate waarin men (helemaal) akkoord gaat van 75% daalt naar 28%. Meer dan 30% van de respondenten geeft aan niet te weten wat de 4 stappen betekenen. 40,8% van de respondenten antwoordt hierbij ‘tussen beide’.

Deze percentages tonen een groot verschil in ervaren kennisoverdracht na het volgen van de eerste module. Dat respondenten een algemene notie van het handelingskader overhouden na de eerste

module, is duidelijk en positief. Wanneer een gerichtere kennisvraag wordt gesteld die verder doorgaat op die kennis uit het handelingskader en de opleiding, zien we echter een sterke daling waaruit blijkt dat de afzonderlijke stappen van het handelingskader minder goed gekend zijn.

Tabel 3.2. Kennis inhoud handelingskader(pre-opleiding)

		n	%
Ik weet wat het handelingskader inhoudt	Helemaal niet akkoord	1	,7
	Niet akkoord	3	2,1
	Tussen beide	32	22,5
	Akkoord	89	62,7
	Helemaal akkoord	17	12,0
Totaal		142	100

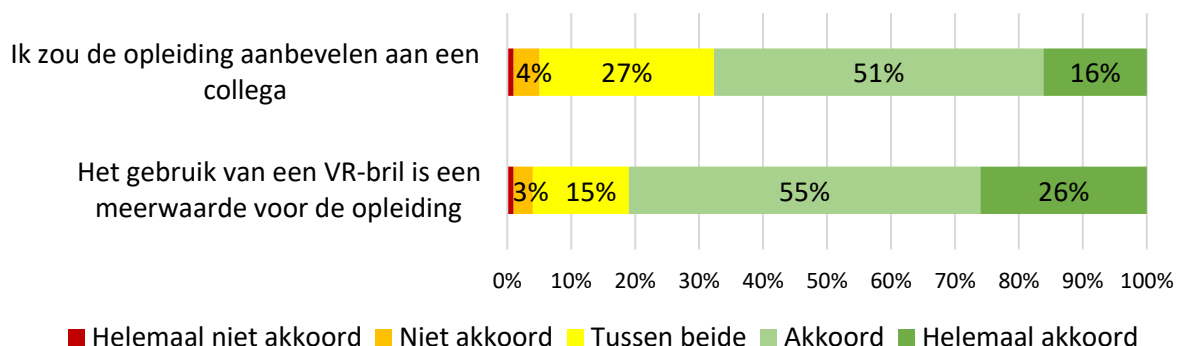
Tabel 3.3. Kennis vier stappen handelingskader (pre-opleiding)

		n	%
Ik ken de betekenis van de 4 stappen in het handelingskader	Helemaal niet akkoord	6	4,2
	Niet akkoord	38	26,8
	Tussen beide	58	40,8
	Akkoord	37	26,1
	Helemaal akkoord	3	2,1
Totaal		142	100

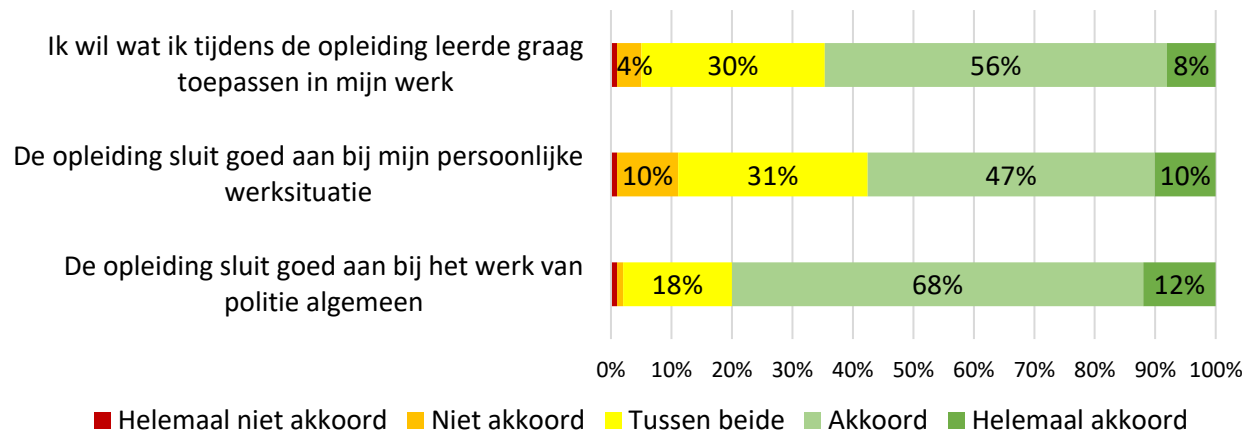
3.2.2. Direct na de opleiding

Twee unieke vragen over de opleiding werden gesteld in de tweede vragenlijst (grafiek 3.1). Hoewel er een heel klein deel negatief is over de opleiding, is er toch een zeer grote groep respondenten die de opleiding zou aanbevelen aan een collega en het gebruik van VR een meerwaarde vindt. De opleiding wordt met andere woorden positief ervaren. Andere vragen gaan over de mate van aansluiting. Uit de resultaten bleek dat meer dan de helft van de respondenten (57%) de opleiding goed vindt aansluiten bij de persoonlijke werksituatie (grafiek 3.2). Dat dit cijfer niet hoger is, komt mogelijks door de nadruk van het handelingskader op het aspect van het controleren van de identiteit, een politionele praktijk die niet door alle politieambtenaren (en politiediensten) even vaak wordt gebruikt. De meerderheid van de respondenten gaf aan de opleiding wel aan te bevelen aan een collega. Ook zijn de meeste respondenten positief over het instrument van de VR-bril.

Grafiek 3.1. Specifieke vragen na de VR-opleiding (1)

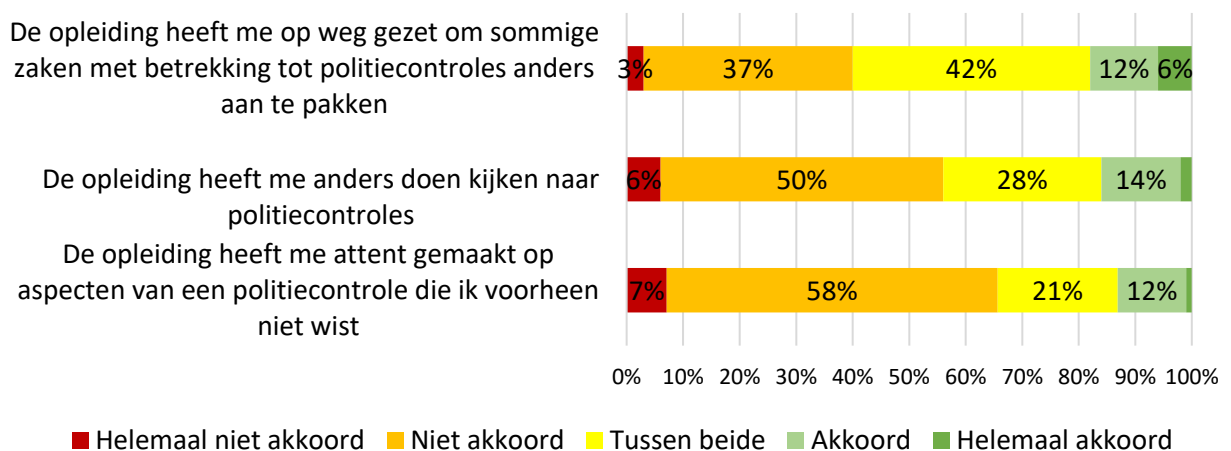
Grafiek 3.2. Specifieke vragen direct na de VR-opleiding (2)

Verdergaand op de inhoudelijke focus van de opleiding, werden vragen gesteld over de impact van de opleiding op het uitvoeren van de identiteitscontroles. We stellen vast dat de zelf-gepercipieerde impact van de opleiding laag is en de opleiding bij een groot deel van de respondenten weinig gepercipieerde impact had op hun visie op een politiecontrole (grafiek 3.3).

Het korps geeft in de feedback op 17 april aan dat ze deze resultaten interpreteren als een bevestiging van een positieve mening over de eigen praktijk. De impact van de opleiding blijft laag, aangezien men reeds positief kijkt naar de manier waarop identiteitscontroles uitgevoerd worden.

Grafiek 3.3. Specifieke vragen direct na de VR-opleiding (3)

De vragen uit grafiek 3.3 hebben betrekking op de activatie van denkprocessen (Spruyt et al., 2018). De resultaten tonen ons dat het merendeel van de deelnemers niet *anders* naar politiecontroles kijkt na het volgen van de controle, en dat de meerderheid ook aangeeft geen nieuwe aspecten over de politiecontrole bijgeleerd heeft. Dat deze vragen zo overtuigend beantwoord worden, kan verklaard worden door het feit dat de kennis die via het handelingskader wordt doorgegeven, al reeds gekend is uit andere (basis)opleidingen. We verwachten dat de activatie van die denkprocessen ook leidt tot de overtuiging dat de opgedane kennis ook bruikbaar is in de toekomst, wat wijst op actiebereidheid (Spruyt et al., 2018). De actiebereidheid kan uit grafiek 3.2 gehaald worden. Een grote meerderheid (57%) stelt dat de kennis uit de opleiding bruikbaar is voor de eigen werksituatie. 18% geeft echter aan dat de opleiding hen op weg gezet heeft om sommige zaken met betrekking tot politiecontroles anders aan te pakken. Wellicht stellen de respondenten het bruikbaar zijn van de kennis voor de eigen

werksituatie niet gelijk aan het op weg gezet zijn om de zaken ook anders aan te pakken. Dat kan mogelijks verklaard worden door het woord ‘anders’ in de vraagstelling. Het kan zijn dat de respondenten de kennis bruikbaar vinden, maar wel het gevoel hebben dat ze politiecontroles al goed uitvoeren en daarom sommige aspecten niet anders moeten aanpakken.

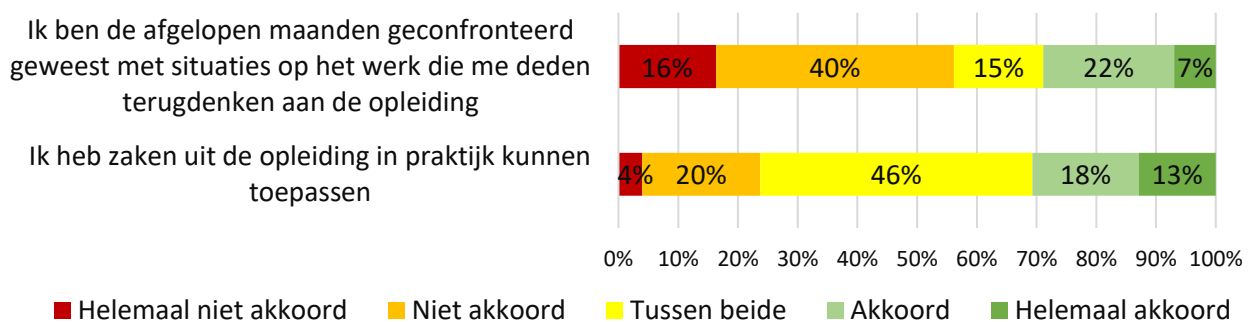
3.2.3. Enkele maanden na de opleiding

Een van de meest laagdrempelige manieren waarop een opleiding een impact kan hebben op mensen, is dat deze in de herinnering van de deelnemers blijft hangen (Spruyt et al., 2018). Dit werd bevraagd aan de hand van “ik ben de afgelopen maanden geconfronteerd geweest met situaties op het werk die me deden terugdenken aan de opleiding”. In algemene zin geconfronteerd worden met situaties die deden terugdenken aan zaken uit de opleiding, wijst op een laagdrempelige gepercipieerde cognitieve impact van de opleiding (Spruyt et al., 2018).

Een gerelateerde vraag, die op meer impact van de opleiding kan wijzen, is de vraag of de deelnemers ook zaken uit de opleiding hebben kunnen toepassen. De tijd tussen het volgen van de opleiding en de derde vragenlijst is relatief kort. Het kan voorkomen dat bepaalde veranderingen (impact) langer op zich laten wachten dan dat deze al zichtbaar zijn na enkele maanden. Om aan deze beperking tegemoet te komen, peilden we rechtstreeks bij de respondenten of zij zelf zaken uit de opleiding hebben kunnen toepassen.

Deze vragen zijn twee unieke vragen die werden gesteld in de follow-up vragenlijst na de opleiding (grafiek 3.4). Het is moeilijk te verklaren waarom meer dan de helft van de respondenten aangeeft niet geconfronteerd te zijn met wat er in de opleiding werd aangeleerd, zeker omdat er 57 procent na de tweede vragenlijst aangaf dat de opleiding goed aansloot bij de eigen werkervaring. De verwachting is toch dat de cyclische manier van denken in het handelingskader, de terugkerende focus op reflectie op het eigen gedrag als dat van de collega en de objectivering van de motieven tot selectie wel blijven hangen. Het terugdenken is een zwakkere vorm van het ook effectief toe te passen, maar de resultaten geven al mogelijks blijk van de lage impact van de opleiding over het handelingskader op het handelen in een identiteitscontrole, wat in het volgende hoofdstuk verder wordt geanalyseerd.

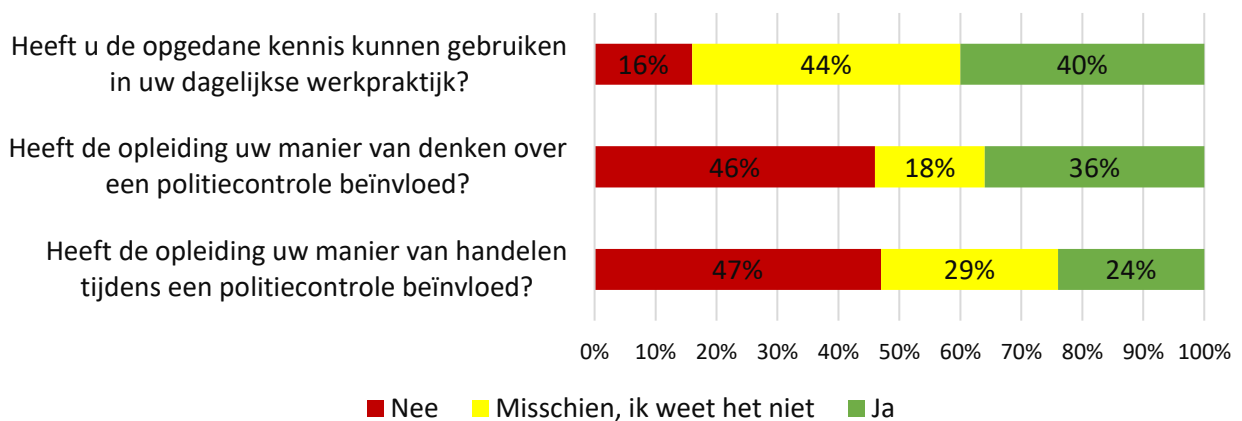
Grafiek 3.4 Specifieke vragen enkele maanden na de VR-opleiding

Er wordt hoofdzakelijk negatief geantwoord op de vraag of de opleiding ook ingewerkt heeft op de competentieprofielen van denken (attitude) en handelen (grafiek 3.5). We weten uit eerder onderzoek (Spruyt et al., 2018) dat de duurzaamheid van de impact van een opleiding kan ondermijnd worden door verschillende factoren, zoals dagelijkse praktijkervaringen en een zwakkere impact van een opleiding op politieambtenaren die zelf sterke ervaringen hebben gehad tijdens het uitvoeren van identiteitscontroles. Daarnaast kan de gepercipieerde impact ook verklaard worden doordat de opleiding niet ‘nieuw’ is en vooral dingen aankaart die al geweten zijn uit andere opleidingen. Dat wil echter niet zeggen dat de opleiding geen meerwaarde betekent in het groter opleidingsaanbod, maar wel dat er kan gewerkt worden aan de manier waarop de opleiding inwerkt op de politieambtenaren.

Het handelingskader is in dat opzicht wel vernieuwend omdat het concepten samenbrengt vanuit een sterke theoretische basis - procedurele rechtvaardigheid en legitimiteit - en die concepten toepast op een van de meest gebruikte politiepraktijken. Het blijft daarom opvallend dat er een grote groep respondenten is die niet heeft teruggedacht aan de opleiding. Een deel van dat aantal kan verklaard worden omdat er een proportie deelnemers was die aangaf identiteitscontroles niet vaak uit te voeren. Desondanks gaat de opleiding over meer dan het louter uitvoeren van een controle, zoals over zelfreflectie en reflectie met collega's.

Grafiek 3.5 Gepercipieerde impact van de opleiding (follow-up)

3.3. Kennis

Na de opleidingsspecifieke vragen, onderzoeken we de vraag wat de impact is van de opleiding op de kennis en attitudes die worden bijgebracht met die opleiding. De verkenning van de data is essentieel om betrouwbare resultaten weer te geven. Een eerste belangrijke voorwaarde, meteen ook een test of er verdere analyses mogelijk zijn met de data, is of de gepercipieerde kennis van het handelingskader verandert over de drie tijdstippen heen. Hoewel een deel van de theoretische kennis uit zelfstudie moet worden opgedaan, worden deelnemers tijdens het volgen van de VR-training meermaals herinnerd aan de vier stappen van het handelingskader. Dat op zich zou de perceptie van kennis moeten veranderen. Of die verandering van kennis (deels) valt te verklaren door het volgen van de opleiding over de tijd heen, moet blijken uit de analyses. Aangezien we te maken hebben met data gemeten op drie tijdstippen, krijgen analysetechnieken⁷ de voorkeur die deze tijdsafhankelijkheid mee in rekening kunnen brengen. De onderzoeksvraag of het handelingskader een impact heeft op de verschillende competentieprofielen kunnen we beantwoorden aan de hand van de verandering in antwoorden over de tijd heen. Om deze analysetechnieken te mogen gebruiken zijn er een aantal voorwaarden⁸ waaraan moest voldaan worden. Zodra deze waren gecheckt, was de dataset klaar voor analyse.

⁷ Wanneer we drie tijdstippen met elkaar vergelijken, gebruiken we gebruiken we een ANOVA Repeated Measures-analyse.

⁸ Deze houden in: assumptie van normaliteit en assumptie van sfericiteit

Tabel 3.4. Resultaten kennisvragen

Kennis		Pre-opleiding	Post-opleiding	Follow-up	Eta-kwadraat
Vier stappen ⁹	Gem.	2,94	3,09	3,43	0,087**
	SF ¹⁰	0,13	0,13	0,14	
Vertrouwen ¹¹	Gem.	4,23	4,15	4,3	0,035
	SF	0,07	0,06	0,07	
Omgang (op 20) ¹²¹³	Gem.	16,3	15,9	16,5	0,071*
	SF	0,19	0,2	0,25	
Effecten controle (op 10) ¹⁴	Gem.	8,3	8	8,32	0,045
	SF	0,15	0,14	0,15	

*p<0,05 **p<0,01

In de tabel staan de resultaten van alle kennisvragen die de respondenten beantwoordden. Aangezien de antwoorden op een vijfpuntenschaal worden gegeven, kunnen alle antwoorden opgeteld worden en gedeeld worden door dat totaal aantal antwoorden. We krijgen dan de gemiddelde score voor elke vraag op 5, tenzij anders aangegeven. Deze tabel geeft in een oogopslag weer welke resultaten belangrijk zijn om verder te bekijken. Daarvoor is de laatste kolom de interessantste. Eta-kwadraat¹⁵ toont het deel van de totale variantie in de antwoorden dat kan verklaard worden door het volgen van de opleiding. Een belangrijke voorwaarde is dat eta-kwadraat statistisch significant moet zijn vooraleer dat getal mag geïnterpreteerd worden. De statistisch significante resultaten staan in het vet gedrukt.

In het geval van de kennis over de vier stappen van het handelingskader, onze basisvoorwaarde voor de validiteit van onze data, wil dat zeggen dat de verhoging in gemiddelde scores (van 2,94 naar 3,09 en 3,43) voor een deel kan verklaard worden door het volgen van de opleiding. Of met andere woorden, we zien een gemiddelde impact op de zelf gepercipieerde kennis rond het handelingskader door het volgen van de opleiding. Dat wil uiteraard niet zeggen dat die verandering enkel door de opleiding werd veroorzaakt, maar we kunnen wel met zekerheid zeggen dat het volgen van de opleiding daar een effect op heeft gehad. Om dit beter te visualiseren, zijn de verschillende antwoorden in de grafiek op de volgende bladzijde weergegeven. Het is duidelijk dat de onbesliste groep krimpt in de fase van de follow-up opleiding, terwijl de groep die de vier stappen stelt te kennen gegroeid is. Toch is het duidelijk dat er nog steeds een groep van meer dan 40 procent is die niet met zekerheid stelt te weten waar de vier stappen voor staan.

⁹ "Ik ken de betekenis van de vier stappen van het handelingskader"

¹⁰ SF = standaardfout. Toont hoe ver of dicht de score van het echte gemiddelde ligt. Over het algemeen: hoe kleiner de standaardfout, hoe accurater de meting. Deze score is ook nodig om een betrouwbaarheidsinterval op zetten. In dit geval: we kunnen met 95 procent zekerheid zeggen dat het 'werkelijke' gemiddelde tussen 2,81 en 3,07 ligt (=2,94 – SF en 2,94 + SF).

¹¹ "Ik weet hoe ik een politiecontrole hoor uit te voeren in relatie tot het vertrouwen van de burger in de politie"

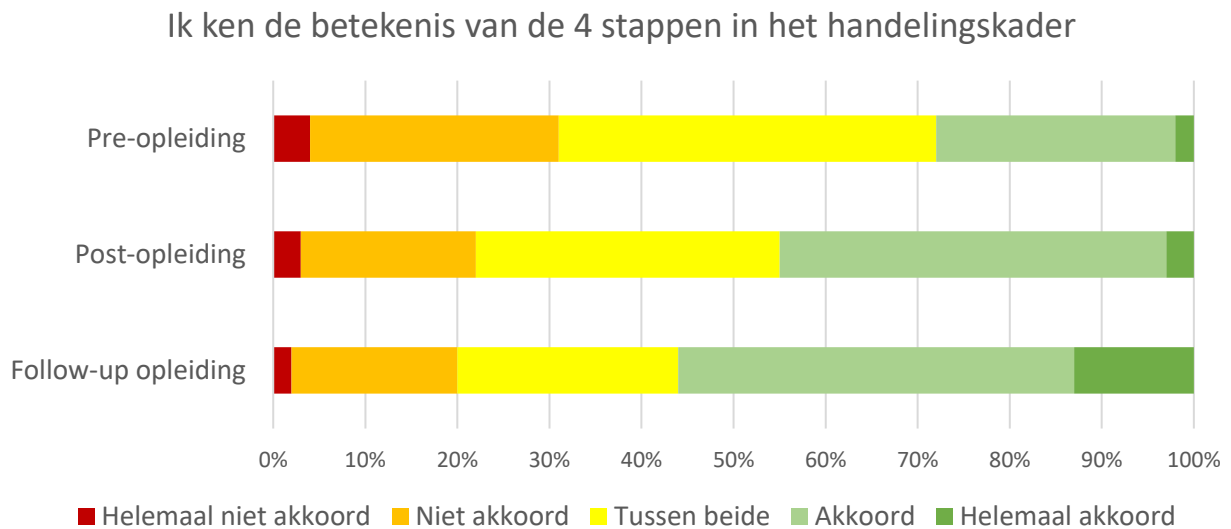
¹² Uit de factoranalyse bleken meerdere vragen gelijkaardige concepten te meten. Vier vragen rond de derde stap in het handelingskader, omgang, werden daarom gecodeerd onder één nieuwe variabele. De opgetelde score is dan ook 20 in plaats van 5. Dezelfde redenering geldt voor 'effecten van de controle'. Daar maten twee vragen nagenoeg hetzelfde, waardoor een nieuwe variabele werd aangemaakt.

¹³ "Ik weet hoe ik een correcte houding aanneem"/"Ik weet hoe ik met jongeren moet omgaan"/"Ik weet hoe ik een neutrale situatie met de burger bewaar"/"Ik weet hoe ik een escalerende situatie onder controle krijg"

¹⁴ "Ik ken de gewenste effecten van een controle"/"Ik ken de ongewenste effecten van een controle"

¹⁵ De interpretatie van eta-kwadraat gaat als volgt: een resultaat van 0,01 is een klein effect, 0,06 is een gemiddeld effect en 0,14 is een groot effect.

Grafiek 3.6. Kennis van de vier stappen van het handelingskader (alle meetmomenten)

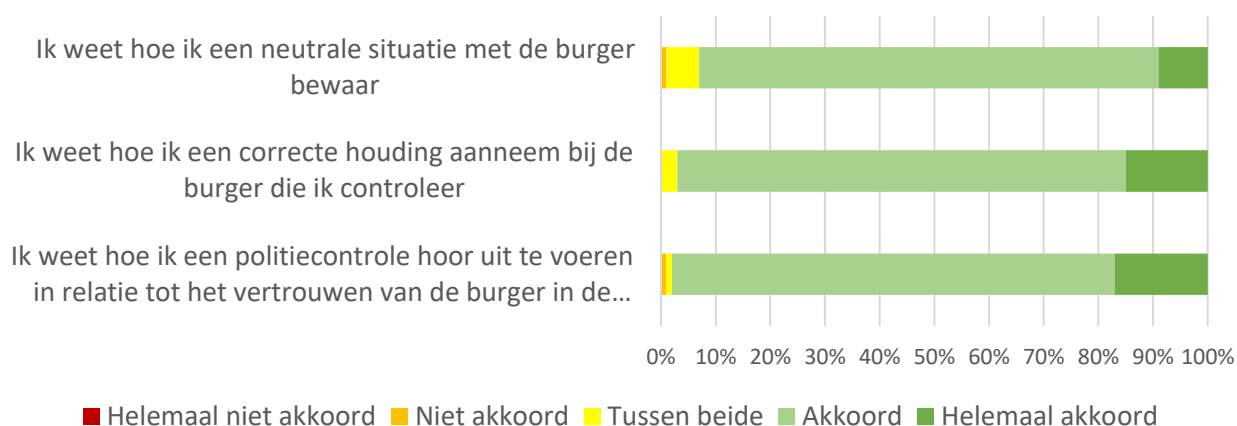
Nu de basisinterpretatie van deze grafiek duidelijk is en aan de voorwaarde over de verandering in kennis van het handelingskader is voldaan, kijken we naar de drie andere kennisconcepten die gemeten zijn. Meteen is duidelijk dat de vragen over vertrouwen en de effecten van een controle bij de burger niet statistisch significant verschillen over de tijd heen. Dat wil zeggen dat het volgen van de opleiding geen impact heeft gehad op die kennisitems.

De kennis over de omgang met de burger¹⁶ is gescoord op 20. Vier vragen uit de originele vragenlijsten zijn samengenomen. Hoewel de gepercipieerde kennis hier al bijzonder hoog is (meer dan 16 op 20), lijkt dit kort te dalen na het volgen van de opleiding, om dan weer hoger als voorheen te scoren. Deze dip kan mogelijk verklaard worden doordat het volgen van de opleiding voor bewustwording zorgt, en politieambtenaren zaken bijleren of anders inzien dan zij inzagen voor het volgen van de opleiding.

Dat de antwoorden op de kennisvragen al vrij hoog zijn (meer dan 80 procent gaat akkoord) en moeilijk te verbeteren zijn, is ook ergens te verwachten. De kennis over de verschillende elementen binnen het handelingskader die tijdens de opleiding wordt aangeleerd is niet 'nieuw', maar wordt samengebracht onder een nieuw begrip en kader. Er zijn opleidingen die focussen op het contact met de burger, hoe een identiteitscontrole hoort te verlopen en hoe politie moet omgaan met dilemma's tijdens interacties met burgers. Dat politieagenten weten hoe ze bijvoorbeeld in een escalerende situatie moeten reageren, lijkt evident. Aparte kennisitems worden dus over het algemeen hoog gescoord (zie grafiek 3.7 voor enkele resultaten na de tweede vragenlijst). Wanneer echter wordt gevraagd of die verschillende kenniselementen binnen het kader gekend zijn, is er meer onduidelijkheid (grafiek 3.6). Na het volgen van de opleiding lijkt de filosofie van het handelingskader en de bestaansreden niet altijd even duidelijk.

¹⁶ "Ik weet hoe ik een correcte houding aanneem"/"Ik weet hoe ik met jongeren moet omgaan"/"Ik weet hoe ik een neutrale situatie met de burger bewaar"/"Ik weet hoe ik een escalerende situatie onder controle krijg"

Grafiek 3.7. Antwoorden op kennisvragen 'omgaan met burger' na de opleiding (post-opleiding)

3.4. Attitude

Op dezelfde manier als de kennisvragen werden analyses uitgevoerd rond de attitudevragen. In totaal werden er 12 attitudevragen gesteld met betrekking tot het handelingskader die in drie overkoepelende categorieën kunnen worden verdeeld: uitleg en omgang, reflectie en een restgroep.

3.4.1. Attitudes rond uitleg en omgang

Tabel 3.5. Resultaten attitudevragen (1)

		Pre-opleiding	Post-opleiding	Follow-up	Eta-kwadraat
Uitleg (op 10)¹⁷	Gem.	8,46	8,12	8,27	0,029
	SF	0,21	0,17	0,2	
Goede relatie¹⁸	Gem.	4,3	4,23	4,13	0,021
	SF	0,09	0,1	0,09	
De-escalerende situatie¹⁹	Gem.	4,15	4,06	4,04	0,011
	SF	0,1	0,09	0,1	
Respect²⁰	Gem.	3,57	3,58	3,51	0,002
	SF	0,12	0,14	0,14	

Bovenstaande tabel toont de resultaten van de verandering in attitudes rond uitleg en omgang na het volgen van de opleiding. De interpretatie van dergelijke attitudeschalen en wat de impact van de opleiding daarop is, is sterk analoog aan de analyses uit het onderzoek naar de opleiding rond de Holocaust in Kazerne Dossin (Van Droogenbroeck et al., 2019). Geen enkele verandering in attitude is statistisch significant. Hoewel de scores variëren over de tijd heen (van pre-opleiding tot de follow-up), kan dat verschil niet verklaard worden door het volgen van de opleiding. Daardoor kunnen we besluiten dat de verschillen in de antwoorden van attitude rond uitleg en omgang niet door het volgen van de opleiding kunnen verklaard worden. De opleiding heeft met andere woorden geen impact gehad op die attitudes.

Hoewel er geen significante impact is van de opleiding, zien we een positief beeld wanneer we kijken naar de attitudevragen uit tabel 3.5. Respondenten scoren hoog op de attitudevragen (zie voetnoten 18-20). Dit wijst op een positief bewustzijn van de respondenten met betrekking tot de relatie met de

¹⁷ "Een goede uitleg zorgt voor meer begrip van de burger"/ "Een goede uitleg zorgt voor medewerking van de burger"

¹⁸ "Ik vind het belangrijk om een goede relatie met de burger te bewaren"

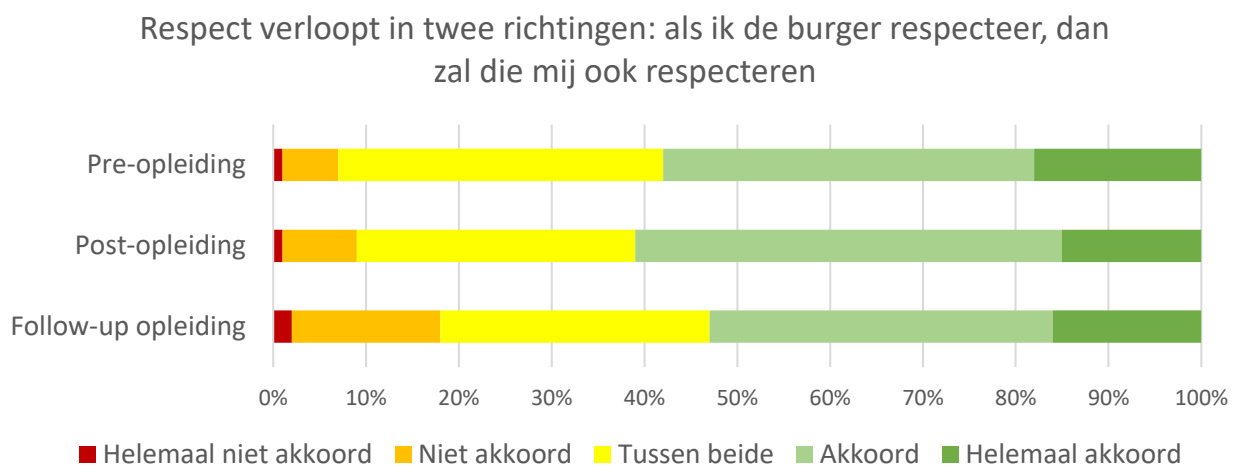
¹⁹ "Door mijn houding aan te passen creëer ik een de-escalerende houding"

²⁰ "Respect verloopt in twee richtingen: als ik de burger respecteer, dan zal die mij ook respecteren."

burger, uitleg, begrip en houding. Het zijn positieve scores die voor de VR-training al sterk aanwezig zijn. Het zal dus relatief moeilijk zijn voor de opleiding om die hoge scores nog beter te maken.

Anders is de attitudevraag over respect. De manier van formuleren koppelt attitude aan actie, waarbij de politieagent het initiatief neemt. Dat is een belangrijk verschil met een omgekeerde formulering, waarbij het initiatief aan de burger wordt gelaten om als eerste respect te tonen. Deze andere manier van denken tijdens een interactie is een aspect dat het handelingskader ook nadrukkelijk belicht: spreek de burger als eerste op een respectvolle manier aan om de kans op een respectvolle reactie terug te krijgen, te vergroten. De scores op deze vraag liggen lager dan de andere attitudevragen. Hier is er voor de VR-training meer marge om die attitude dan ook te veranderen bij de deelnemers. We verwachten dan wel een significant effect van de opleiding, zodat dat wijst op het ontstaan van (meer) inzicht in het belang van eerst respect te tonen naar de burger dan omgekeerd, maar deze verandering ontbreekt na het volgen van de opleiding.

Grafiek 3.8. Attitude over respect (alle meetmomenten)

3.4.2. Attitudes rond reflectie

Tabel 3.6. Resultaten attitudevragen (2)

		Pre-opleiding	Post-opleiding	Follow-up	Eta-kwadraat
Zelfreflectie²¹	Gem.	4,04	4,09	4,11	0,005
	SF	0,08	0,09	0,10	
Collega aanspreken²²	Gem.	3,83	3,87	3,98	0,024
	SF	0,09	0,10	0,08	
Feedback²³	Gem.	4,13	3,98	4,25	0,017
	SF	0,10	0,08	0,08	

De attitudes rond reflectie scoren hoog en ook daar heeft het volgen van de opleiding rond het handelingskader geen significant effect op. Het belang van zelfreflectie en feedback wordt hoog ingeschat. Respondenten geven daarnaast ook overtuigend aan dat ze hun collega's aanspreken wanneer ze bedenkingen hebben bij hun werkwijze. Deze items sluiten sterk aan op de laatste stap in het handelingskader. In de observaties wordt verder nagegaan of deze reflectieve attitudes ook in praktijk terugkeren.

²¹ "Ik vind zelfreflectie na een controle belangrijk"

²² "Ik spreek mijn collega aan wanneer ik bedenkingen heb bij diens werkwijze"

²³ "Feedback tussen collega's zorgt voor meer expertise in het korps"

3.4.3. Andere attitudes

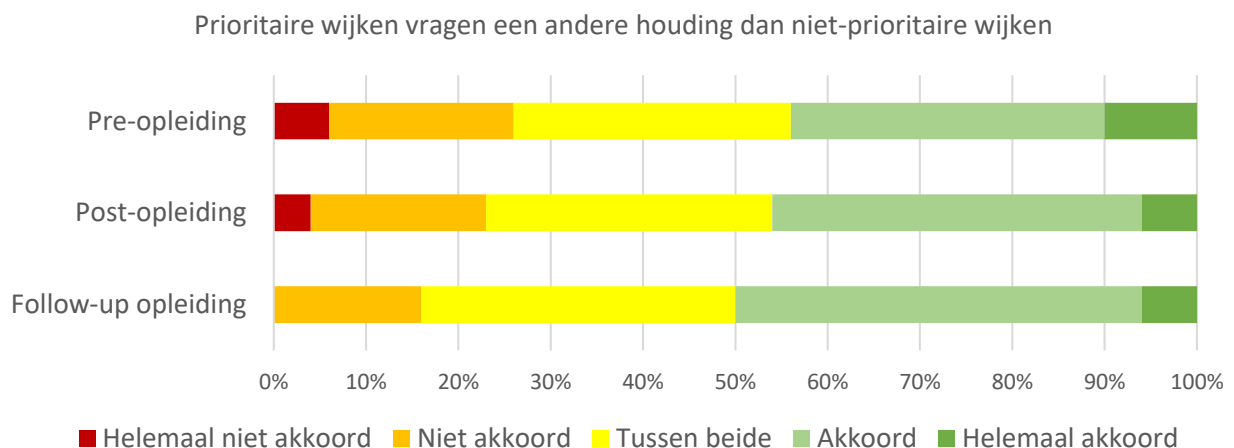
Tabel 3.7. Resultaten attitudevragen (3)

		Pre-opleiding	Post-opleiding	Follow-up	Eta-kwadraat
Prioritaire wijken²⁴	Gem.	3,23	3,09	3,38	0,027
	SF	0,15	0,15	0,11	
Nooit willen meewerken²⁵	Gem.	3,94	3,83	4,15	0,048
	SF	0,13	0,10	0,10	
Buikgevoel²⁶	Gem.	3,71	3,78	3,82	0,010
	SF	0,10	0,09	0,10	

Deze attitudevragen zijn vragen die we aan procedureel *onrechtvaardig* gedrag kunnen linken, met name de neutraliteit tijdens de controle. Sommige vragen passen eerder onder vooroordelen of een subjectief denkkader. Opnieuw zien we dat de opleiding geen significante impact heeft op de antwoorden die respondenten gaven, terwijl het doel van het handelingskader net is om bewustwording rond subjectieve gevoelens en handelen te creëren.

De feedback van de politie geeft aan dat de term ‘prioritaire wijken’ mogelijk verwarrend kan zijn aangezien er ook sprake is van de term ‘hot spots’. Deze term werd wel gehanteerd in het codeboek. Daarnaast kon de woordkeuze van de vraag ook tot verwarring leiden. De vraag wil peilen naar de algemene individuele houding van een politieambtenaar ten opzichte van burgers in prioritaire wijken, waaronder ook de gevallen wanneer art. 34 § 3 WPA van toepassing is in die wijken (i.e. de mogelijkheid tot systematische controles). We bedoelen een houding en attitude op microniveau, in nauwe relatie met de burger. *Houding* kan daarom verwarrend zijn, omdat er ook een associatie met *aanpak* kan gemaakt worden, wat eerder verwijst naar een strategische doelstelling op macroniveau. Objectief gezien kunnen er andere maatregelen worden genomen in bepaalde wijken (bv. naargelang tijdelijk problematieken), waardoor de individuele ingesteldheid van de politieambtenaar geen verandering brengt aan de aanpak van die wijk op macroniveau. Er zal een andere aanpak zijn in die wijk ten opzichte van andere wijken, op dat specifieke moment. De resultaten van deze vraag moeten dus met enige voorzichtigheid geïnterpreteerd worden.

Grafiek 3.9. Attitudes rond neutraliteit (1) (alle meetmomenten)

De tweede attitude die rond procedurele rechtvaardigheid werd gemeten, gaat opnieuw over neutraliteit. Belangrijk hierbij om te vermelden, is dat we niet weten of respondenten deze vraag

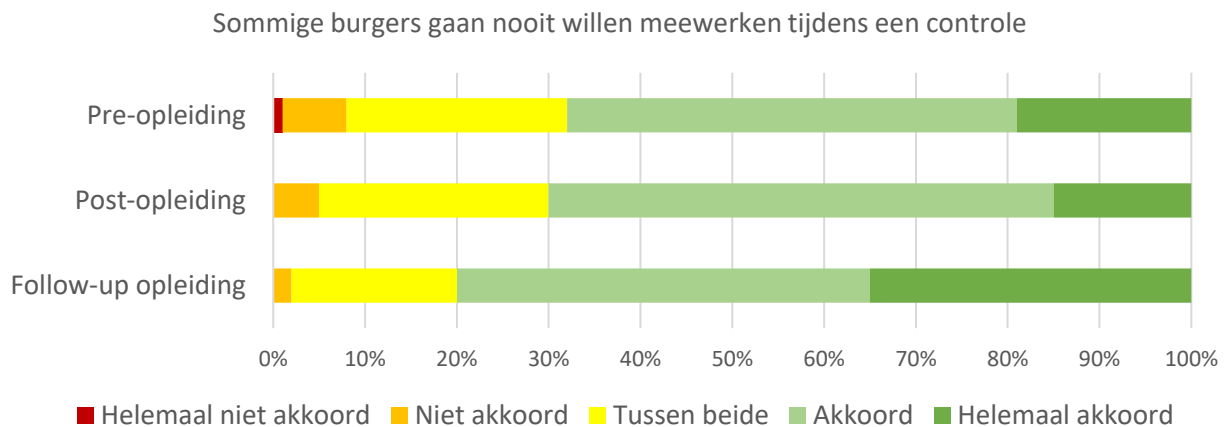
²⁴ “Prioritaire wijken vragen een andere houding dan niet-prioritaire wijken”

²⁵ “Sommige burgers gaan nooit willen meewerken tijdens een controle”

²⁶ “Mijn buikgevoel wordt vaak bevestigd na afloop van de controle”

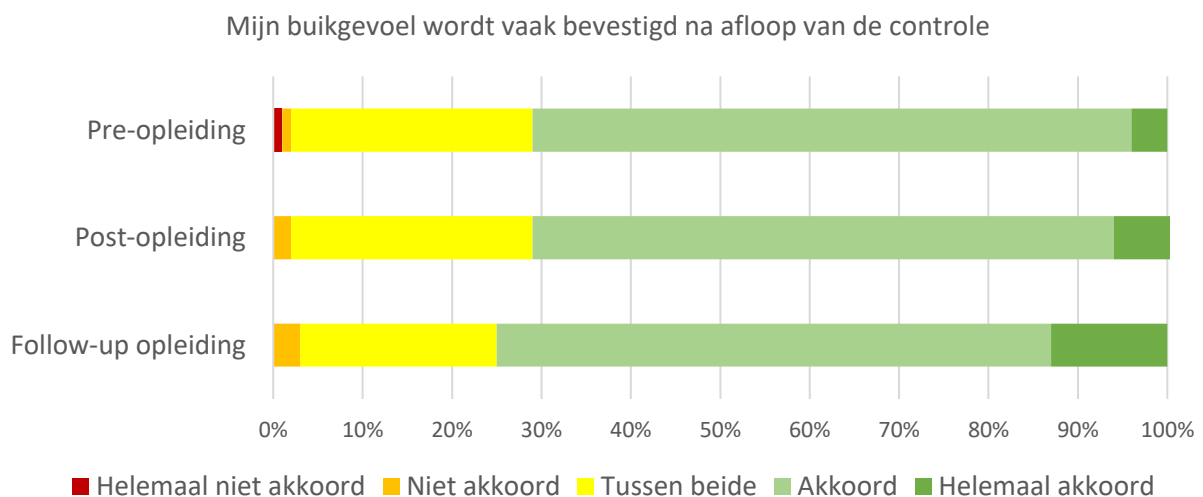
interpreteren als een attitude gelinkt aan vooringenomenheid of dit een praktijkervaring is die zichzelf keer op keer bevestigt. Het handelingskader pleit ervoor om elke situatie met een neutrale houding aan te vatten, wat op zich moeilijk te koppelen valt aan het gevoel dat sommige burgers nooit willen meewerken. Deze antwoorden geven aan dat veel respondenten ervaren dat sommige burgers nooit willen meewerken, wat ook een invloed kan hebben op het hebben van een neutrale houding. Door de hoge mate van akkoord gaan op deze schaal werd dit verder meegenomen in de praktijkobservaties, om deze attitude van dichtbij te kunnen observeren.

Grafiek 3.10. Attitudes rond neutraliteit (2) (alle meetmomenten)

De laatste attitudevraag die kan gekoppeld worden aan neutraliteit, gaat over het politieel buikgevoel. Wat al vaker in literatuur beschreven werd als een ‘zesde zintuig’ of ‘intuïtie’, wordt buikgevoel door politieambtenaren aangegeven als middel om selecties correct in te schatten (Buvik 2016; McNulty 1994; Saudelli, 2021). Praktijkervaring is ontegensprekelijk essentieel voor politieambtenaren om correcte inschattingen te maken, maar het handelingskader geeft ook aan om het buikgevoel af te toetsen aan objectieve criteria, zodat het buikgevoel niet de enige factor is die aanleiding geeft tot een beslissing. Deze attitudevraag gaat niet over het feit of respondenten zich voornamelijk laten leiden door buikgevoel, maar of hun buikgevoel vaak wordt bevestigd na een controle. Dit kan wijzen op zelfbevestiging van ‘*the usual suspects*’ of het correct ingeschat hebben van de situatie. Het is een belangrijk en interessant resultaat om mee te nemen naar de observaties, of deze grote mate van akkoord zijn ook in de identiteitscontroles zelf zichtbaar wordt.

Grafiek 3.11. Attitudes rond neutraliteit (3) (alle meetmomenten)

3.5. Samenvatting onderzoeksvraag 1

RQ 1: Hoe wordt de vorming rond het handelingskader ingevuld in PZ Gent en hoe richt deze zich op het professionaliseren van ID-controles?

De vorming in PZ Gent wordt ingevuld aan de hand van een onlinemodule van één uur gedoceerd door de korpschef en een praktijkmodule met VR-bril, begeleid door trainers binnen het korps. De eerste module zet in op stap 2 (uitleg) en stap 3 (omgang) van het handelingskader terwijl de tweede module vooral op de reflectie en selectie inzet.

Het is een meerwaarde aan het eerste deel dat dit door de korpschef wordt gedoceerd. Het toont meteen ook aan de deelnemers dat de opleiding belangrijk is en plaatst dit ook binnen het breder diversiteitsbeleid dat het korps uitdraagt. Ook dat dit zo tijdens de coronapandemie kon worden gedoceerd, is een pluspunt. Daarnaast wordt ook de bestaansreden van het handelingskader aan de deelnemers meegegeven, waardoor de opleiding in een breder kader wordt geplaatst. Hoewel het een goed initiatief is geweest om online op te starten tijdens de COVID-periode, geven de lagere kennisniveaus over de vier stappen van het handelingskader (enkele maanden na het volgen van de opleiding) aan dat op dat vlak nog winst te behalen valt.

De uitleg en toepassing van de theoretische principes (procedurele rechtvaardigheid) die aan de basis liggen van het handelingskader kunnen wellicht naast de zelfstudie en de online training nog explicieter aan bod komen in het reflectiemoment (door deze te herkennen en identificeren tijdens het gesprek). Het handelingskader is ten slotte een praktische vertaling van wat (inter)nationale literatuur reeds bevestigde over procedurele rechtvaardigheid. De achterliggende theoretische concepten begrijpen maar vooral kunnen toepassen is essentieel om het verbeterpotentieel van de opleiding te zien. Dat het handelingskader niet alleen grondvesten heeft in maatschappelijke tendensen, maar ook in wat literatuur in het buitenland naar voren komt, is relevant voor deelnemers om te begrijpen. Het toelichten van de geest van het handelingskader kan helpen om tijdens trainingen meer reflectie te bewerkstelligen. Zo kan benadrukt worden dat een correcte toepassing van het handelingskader kan leiden tot meer efficiëntie en tot meer verbinding met de bevolking. De meerwaarde van de principes van procedurele rechtvaardigheid is immers ook te vinden in een meer effectief en efficiënt politieoptreden waarbij de correcte controles meer doelgericht worden uitgevoerd.

De VR-technologie wordt overwegend positief ervaren en de innovatie errond zorgde bij verschillende respondenten voor positieve ervaringen. De deelnemers werden ook snel gewaar dat de Nederlandse VR-scenario's niet altijd vergelijkbaar waren met Belgische procedures. Verschillende taalvariaties en variaties in wetgeving halen de herkenbaarheid en immersie uit de VR-situaties. De trainers trachten dit op te vangen door aan het begin van de opleiding nadrukkelijk te wijzen op het feit dat de scenario's van Nederlandse makelij zijn. Op die manier kunnen ze de verwachtingen van de deelnemers temperen en kunnen de trainers ook aangeven dat de opleiding een *work-in-progress* is. Het is een logische aanbeveling om een Belgisch scenario te ontwikkelen, zodat het inlevingsvermogen van de deelnemers nog beter aansluit op de identiteitscontroles die zij dagelijks uitvoeren.

De tijd die tussen de eerste en tweede module zit, is te lang om de theoretische kennis en attitudes impactvol in de praktijk om te zetten, zeker wanneer de module van de VR-scenario's geen recapitulatie van de theorie rond het handelingskader inhoudt. Op de momenten dat het onderzoek werd toegelicht aan de respondenten, werd het dan pas bij sommige deelnemers duidelijk wat de training ging inhouden. Daarbij was de connectie met het handelingskader niet altijd duidelijk. Dat deed echter de curiositeit naar de opleiding niet verminderen, integendeel. De VR-bril zorgde voor interesse, zo bleek uit de informele gesprekken.

Hoe dan ook kan er sterker worden ingespeeld op de intrinsieke motivatie om de opleiding te volgen, waarbij deelnemers zelf overtuigd zijn van het handelingskader en de meerwaarde zien voor hun praktijk. Onderzoek leert ons dat het starten aan een opleiding met een intrinsieke motivatie, of ten minste het aanwakkeren van intrinsieke motivatie, een duidelijk effect heeft op het leerproces (McCombs, 1984). Het is dan ook van belang om daar op in te werken.

Dat brengt ons bij het inbedden van de opleiding. Het handelingskader zou, zoals het erkenningsdossier aangeeft, bij herhaling aan bod komen in andere opleidingen. Het is positief dat het korps in de feedback aangeeft dat er een vervolgtraject voorzien wordt. Ook het feit dat deze opleiding past in een reeks van andere opleidingen is positief. Het uitwerken van het vervolgtraject en ook de inbedding van dit traject in andere opleidingen (en het duidelijk aangeven van de plaats van het handelingskader in deze andere opleidingen) is dan ook een zeer belangrijke stap.

Een valkuil na het volgen van de opleiding is de vrijblijvendheid van de toepassing van het handelingskader. Dezelfde conclusie werd eerder gemaakt in de evaluatie van het Nederlandse handelingskader (Molenaar et al., 2020). Dat wil niet zeggen dat de opleiding zelf vrijblijvend is: deze is namelijk verplicht te volgen door alle operationele leden van de zone. Als het doel professionaliseren van identiteitscontroles is, dan moeten enerzijds deelnemers overtuigd zijn van het doel dat na te streven, en moet er top-down worden toegekeken op dat proces, dat vanuit vertrouwen wordt aangestuurd. Professionaliseren gaat niet zozeer over een strikt niet-professioneel handelen omzetten in professioneel handelen, maar over het stilstaan bij de eigen manier van controleren, en het aftoetsen aan het handelingskader en bekijken of daar verbeteringsmarge is. Intervisie en herhaalde reflectie na de opleiding zou dat aftoetsen kunnen versterken, waarbij er expliciet moet worden stilgestaan bij vragen zoals: 'heb je nog teruggedacht aan de opleiding?', 'ben je geconfronteerd geweest met situaties die je aan het handelingskader deden denken?', 'waarom besloot je op die manier te handelen?'. Het aanwakkeren van zelfreflectie en groepsreflectie wordt daarmee ook ondersteund, om het handelingskader op die manier een vaste plaats in operationeel politiewerk te geven. Bovendien laat het de deelnemers zelf toe om aan te geven waar de opleiding voor hen werkt of niet werkt, buiten een wetenschappelijk onderzoek om, waar sociale wenselijkheid nog steeds een vertekening kan zijn op de onderzoeksresultaten.

Dat de impact op kennis en attitude grotendeels ontbreekt, kan verklaard worden door verschillende zaken. Het onderzoek meet in de eerste plaats een kortetermijneffect, waarbij het onduidelijk is hoe respondenten na een jaar of langer terugkijken naar de opleiding. Daarnaast vraagt introspectie tijd, en zal het niet evident zijn om in een vragenlijst te verklaren of het eigen gedrag is veranderd of beïnvloed door het volgen van de opleiding. Daar zit er een gevaar voor sociaal wenselijk antwoorden. Om dat te verhelpen, lijken interne intervisies over het handelingskader aangewezen, om het groeiproces verder aan te wakkeren. De opleiding is een eerste stap waarbij verdere ondersteuning daarna moet worden aangeboden. Ten slotte is er ook nood aan omkadering *waarom* het handelingskader bestaat zoals het bestaat. De communicatie vooraf zou aandacht kunnen besteden aan de theoretische grondvesten, naast de maatschappelijke bestaansredenen. Ten slotte is de zelf ingeschatte kennis hoog. Dat het handelingskader weinig verbeteringsruimte heeft op dat vlak is dan ook niet verrassend gezien er veel kennis is opgedaan uit andere opleidingen, en wordt bevestigd door dit onderzoek.

HOOFDSTUK 4: HET HANDELINGSKADER IN PRAKTIJK GEOBSERVEERD

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste resultaten uit de observaties besproken. De leidraad doorheen de observaties is de tweede onderzoeksvraag:

RQ 2.1: Hoe passen politiemensen het handelingskader toe in de praktijk? Hoe geven ze daarbij invulling aan de vier stappen?

Deze onderzoeksvraag is verder onderverdeeld in een deelvraag die eveneens worden beantwoord:

(a): Zijn er significante verschillen tussen controles waar een politieambtenaar de volledige opleiding gevolgd heeft?

Doorheen het onderzoek en in verder overleg met het begeleidingscomité werd duidelijk dat deze onderzoeksvraag vrij kort beantwoord kon worden. Daarom werd de keuze gemaakt om ook expliciet te kijken naar de mate van procedurele (on)rechtvaardigheid tijdens identiteitscontroles. Dat bleek bovendien een perfecte aanvulling in dit onderzoeksdesign, aangezien de procedurele rechtvaardigheidstheorie de theoretische grondvesten is van het handelingskader professioneel profileren.

RQ2.2: Hoe procedureel (on)rechtvaardig zijn de identiteitscontroles in PZ Gent?

Deze onderzoeksvraag bouwt verder op eerdere observationele politieonderzoeken naar procedurele rechtvaardigheid (Dai et al., 2011; Jonathan-Zamir et al., 2015; Van Damme, 2017b; Van Leeuwe, 2023). Uit die onderzoeken weten we dat procedurele rechtvaardigheid gelinkt is aan vertrouwen van de burger in politiewerk en de legitimiteit van de politie, een essentiële voorwaarde voor de politie om efficiënt te kunnen werken en weerstand van de burger te vermijden. Om dit in kaart te brengen, werd de praktijk aan de hand van systematische sociale observaties (SSO's) bestudeerd.

In de weergave van de resultaten komen eerst algemene cijfers aan bod, waarna eerst onderzoeksvraag RQ2.2 (titel 4.4) wordt beantwoord en daarna RQ2.1 (titel 4.5).

4.1. Algemene cijfers: observaties

In totaal volgde de onderzoeker 32 shiften mee. Twee shiften golden als proefobservatie, om voeling te krijgen met het onderzoeksinstrument en welke positie de onderzoeker kan innemen tijdens een interactie met de burger. De resultaten van deze proefobservaties worden buiten beschouwing gelaten. De onderzoeker volgde uiteindelijk 250 uur mee in het korps, waarin 168 tussenkomsten²⁷ en 306 identiteitscontroles werden geobserveerd. Dat wil zeggen dat er 1,8 controles per tussenkomst werden uitgevoerd, of anders gezegd, dat er bijna twee burgers per politieke tussenkomst werden gecontroleerd. In het onderzoek werd geen onderscheid gemaakt tussen verdachten, slachtoffers, getuigen en andere personen²⁸. De verdeling van de observaties per dag en shift is te zien in tabel 4.1. Voor de onderzoeker liep een vroege shift van 6:00 tot 14:00, een late shift van 14:00 tot 22:00 en een nachtelijke shift van 22:00 tot 06:00. De laatste categorie 'andere' houdt shiften in die niet passen onder die klassieke driedelige verdeling. Opvallend is dat hoewel de totale aantal nachtschiften precies een derde van de totale observatiedagen uitmaakt, deze toch voor 60 procent aan controles heeft gezorgd. Dat heeft te maken met het feit dat de onderzoeker een aantal grote evenementen 's nachts

²⁷ Een tussenkomst mag niet gezien worden als het effectief tussenkomen van de politie in een situatie die zich ontploopt had of was aan het ontploppen. Het is een benaming voor een louter tussenkomen in waar de burger op dat moment zich mee bezighield. Een tussenkomst kan dus een reactief en proactief karakter hebben en kan ook meerdere controles inhouden.

²⁸ De meerderheid van de geobserveerde burgers waren verdachten.

heeft gevolgd, waar het operationeel doel van de politie vooral handhaving van de openbare veiligheid is. Zulke acties zijn er onder andere op gericht om zoveel mogelijk inbreuken vast te stellen en de goede orde te bewaren tijdens die grootschalige evenementen. Dat kan verklaren waarom er 's nachts in verhouding meer controles werden uitgevoerd. Een andere verklaring kan zijn dat de perceptie bestaat dat er 's nachts meer criminaliteit wordt gepleegd en er daardoor ook meer controles moeten worden uitgevoerd.

Desalniettemin is het opvallend dat de vier vroege shiften (voor een totaal van 36 uur) tot amper 12 controles hebben geleid. Een respondent gaf aan dat er vaak ochtenden zijn waarbij er weinig oproepen binnenkomen, en deze 'vrije' tijd dan vooral wordt gebruikt om bureauwerk in te halen dan om proactief rond te rijden in de stad. Om de onderzoeker dan geen "saaie shift" te laten beleven, vertrokken zij alsnog op de baan, maar het werd die ene shift duidelijk dat er inderdaad weinig activiteit was in de stad en er tevens weinig proactieve controles werden uitgevoerd.

Tabel 4.1. Overzicht gevolgde shiften en controles per type en per dag

		n (shift)	%		n (controle)	%
Week	Vroeg	4	15	Vroeg	12	5
	Laat	11	40	Laat	39	16
	Nacht	8	30	Nacht	146	61
	Andere	4	15	Andere	42	18
Weekend	Vroeg	0	0	Vroeg	0	0
	Laat	1	33	Laat	28	42
	Nacht	2	67	Nacht	39	50
	Andere	0	0	Andere	0	0
Gecombineerd	Vroeg	4	13	Vroeg	12	4
	Laat	12	40	Laat	68	22
	Nacht	10	33	Nacht	185	60
	Andere	4	13	Andere	42	14
	Totaal	30	100	Totaal	306	100

De onderzoeker observeerde een relatief gelijk verdeeld aantal reactieve en proactieve controles. Zoals eerder vermeld, werd er geen onderscheid gemaakt binnen deze controles tussen verdachten, slachtoffers, getuigen en anderen. In toekomstig onderzoek zou dit onderscheid gemaakt kunnen worden om deze resultaten nog gedetailleerder weer te kunnen geven. Dit brengt wel methodologische uitdagingen met zich mee: het is niet altijd direct duidelijk welke rol de burger heeft of had en een definiëring daarvan kan dus niet altijd eenduidig zijn.

Tabel 4.2. Aard van de controle

		n	%
Wat was de aard van de controle?	Proactief	135	44
	Reactief	171	56
	Totaal	306	100

4.2. Respondentenkenmerken

In totaal namen 34 politieambtenaren deel aan de observaties. De verdeling in geslacht is bijna uitsluitend mannen (32 mannen en 2 vrouwen).

Zoals eerder uitgelegd, worden SSO's uitgevoerd aan de hand van codeboeken. In totaal zijn er drie codeboeken ontwikkeld met een bijhorende handleiding om elke code juist te interpreteren. Aan het begin van elke shift werd het shiftcodeboek (codeboek A) en het politiecodeboek (codeboek B) ingevuld. Tijdens en na elke controle werd dan het controlecodeboek (codeboek C en D) ingevuld. Deze systematiek laat toe om de data op verschillende niveaus te ordenen en te analyseren. Wat de politiekekenmerken betreft, zijn er duidelijke afspraken gemaakt welke gegevens gingen verzameld worden en welke niet. Zo was er van in het begin de afspraak om niet te noteren bij welke dienst of eenheid de onderzoeker meeliep. Ook de precieze leeftijd en anciënniteit werden niet opgenomen, maar werd in categorieën bijgehouden. De grootste leeftijdscategorie zijn de 26 tot 35-jarigen (zie tabel 4.3) en de grote meerderheid van de respondenten had 5 jaar ervaring of meer binnen de politie (zie tabel 4.4).

Tabel 4.3. Leeftijd van de PA

		n	%
Wat is de leeftijd van de PA?	18-25 jaar	4	12
	26-35 jaar	20	58
	36-45 jaar	5	15
	46-55 jaar	3	9
	56-65 jaar	2	6
	Totaal	34	100

Tabel 4.4. Jaren ervaring van de PA

		n	%
Hoeveel jaar ervaring heeft de PA binnen de politie?	Minder dan 1 jaar	2	6
	Tussen 1 en 5 jaar	9	26
	Tussen 5 en 10 jaar	14	41
	Tussen 10 en 15 jaar	4	12
	Meer dan 20 jaar	5	15
	Totaal	34	100

Verder namen er 33 inspecteurs deel en één hoofdinspecteur. Twee respondenten hebben een niet-Belgische herkomst²⁹ Om de anonimiteit van de respondenten te waarborgen, kunnen we dit niet verder specificeren. Net geen 60 procent van de deelnemers behaalde een diploma van het middelbaar onderwijs (tabel 4.5).

²⁹ Deze vraag leidde vaak tot verwarring omdat politieambtenaren de Belgische nationaliteit dienen te hebben. Daarop werd uitgelegd dat zodra een van beide ouders in een ander land geboren is, dat gezien wordt als een niet-Belgische herkomst. Daarom werd de PA's ook naar het geboorteland van hun beide ouders gevraagd.

Tabel 4.5. Opleidingsniveau van de PA

		n	%
Welk opleidingsniveau heeft de PA genoten?	Middelbaar onderwijs	20	59
	HBO5	4	12
	Prof. Bachelor	9	26
	Aca. Bachelor	0	0
	Master	1	3
	Doctoraat	0	0
	Totaal	14	100

Wanneer werd gevraagd naar de moeilijkheid van het uitvoeren van identiteitscontroles, gaf niemand aan het uitvoeren van die controles moeilijk te vinden. 91 procent van de respondenten vindt het uitvoeren makkelijk tot zeer makkelijk. Om de opleiding van het handelingskader in een breder assortiment van opleidingen te plaatsen, werd er ook gepeild naar andere opleidingen die aansluiten bij het breder thema van diversiteit. Zes opleidingen sluiten daarbij aan (tabel 4.6). Uit de resultaten blijkt dat bijna 80 procent van de respondenten de voortgezette opleiding 'CoPPRa' gevolgd heeft.

Tabel 4.6. Voortgezette opleiding rond diversiteit

		n	%
Welke andere voortgezette opleidingen hebben de PA's gevolgd?	Dilemmatraining	15	44
	BDO ³⁰	8	23
	CoPPRa ³¹	27	79
	Holocaust (Kazerne Dossin) ³²	11	32
	Outerviewing-Predictive Profiling	5	15
	Islam Nader Bekeken	10	29

Verder meten we ook hoeveel opleidingen rond diversiteit de participanten al gevolgd hebben voor naast het handelingskader (tabel 4.7). Het overgrote merendeel van de participanten heeft drie opleidingen of minder gevolgd. Niemand volgde vijf of alle van de bovenstaande opleidingen.

Tabel 4.7. Aantal gevolgde opleiding rond diversiteit

		n	%
Hoeveel opleidingen rond diversiteit hebben de PA's gevolgd?	Geen	2	6
	1 opleiding	8	23
	2 opleidingen	9	26
	3 opleidingen	10	30
	4 opleidingen	5	15
	5 opleidingen	0	0
	6 opleidingen	0	0
	Totaal	34	100

De centrale onderzoeksvraag in de observaties is of er verschil in handelen is tussen de respondenten die het handelingskader gevolgd hebben en de respondenten die dat niet hebben gevolgd. Er werd

³⁰ Behaviour Detection Officer

³¹ Community Policing and the Prevention of Radicalisation

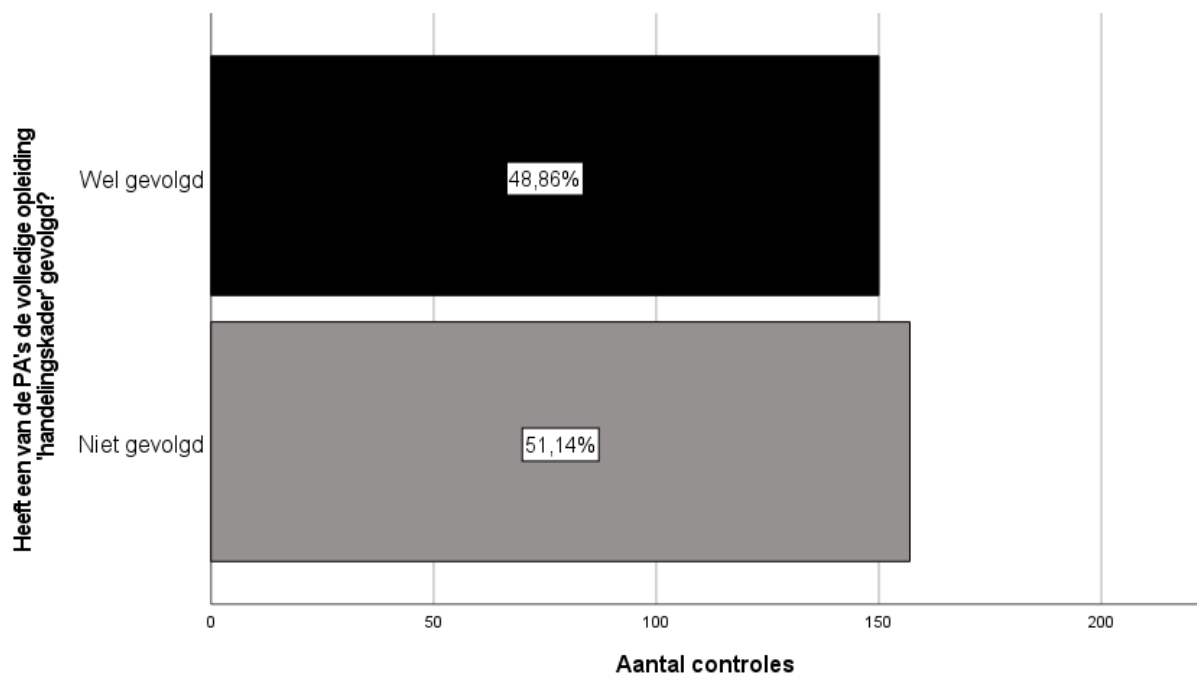
³² Voluit: "Holocaust, politie en mensenrechten"

dan ook bij de respondenten gepeild in welke mate zij de opleiding rond het handelingskader gevolgd hebben. Meer dan een derde van de respondenten volgden beide opleidingsonderdelen. Ook de proportie van geobserveerde controles waarbij ten minste één politieambtenaar de volledige opleiding heeft doorlopen, is evenredig verdeeld (tabel 4.8).

Tabel 4.8. Verhouding gevolgd hebben van de opleiding rond het handelingskader

		n	%
Heeft de PA een voortgezette opleiding handelingskader Professioneel profileren gevolgd?	Nee	10	30
	Ja, enkel theorieles	11	32
	Ja, enkel VR-training	1	3
	Ja, theorieles en VR-training	12	35
	Totaal	34	100

Grafiek 4.1. Verhouding gevolgd hebben van de opleiding en het aantal controles (n=306)

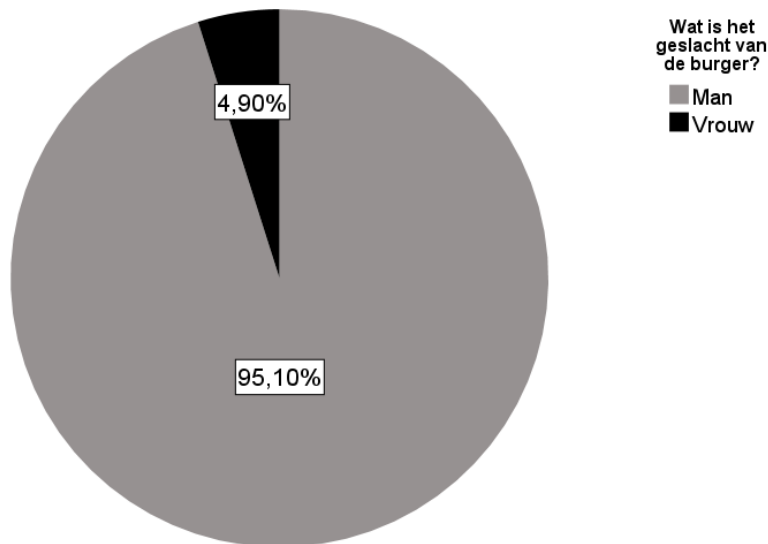
4.3. Kenmerken van de gecontroleerde burgers

Tijdens de 168 tussenkomsten werden 306 burgers gecontroleerd. Als de verschillende kenmerken niet duidelijk uit de situatie af te leiden waren, vroeg de onderzoeker na elke controle aan de politieambtenaren naar meer informatie. Dat was vooral belangrijk bij het ingeschreven staan in het rijksregister, hoe vaak de burger gekend stond in de ANG³³ en wat de herkomst is van de burger. Deze data zijn dan ook niet zonder foutenmarge en moeten genuanceerd worden. Vaak gingen controles zeer snel en was er weinig tijd tussen controles om vragen te stellen. De resultaten zijn per definitie onderhevig aan onvoorspelbaarheid van de identiteitscontroles en het geheugen van zowel de observator als de politieambtenaar. Een tussenkomst duurde gemiddeld negen minuten (SD=8,8) met

³³ De Algemene Nationale Gegevensbank (ANG) is het geheel van informatiesystemen van de geïntegreerde politie waarin informatie wordt bijgehouden over onder andere personen, voorwerpen, voertuigen en plaatsen. Er zijn daarbij wettelijke voorwaarden voor zowel de registratie van informatie in de ANG als de raadpleging van die informatie (Lokale Politie Kastze, z.d.). Wat het 'gekend staan' inhoudt, bedoelt men het feit of de burger reeds opgenomen is in de ANG (bv. via een proces-verbaal dat werd opgesteld) en over welke feiten het gaat.

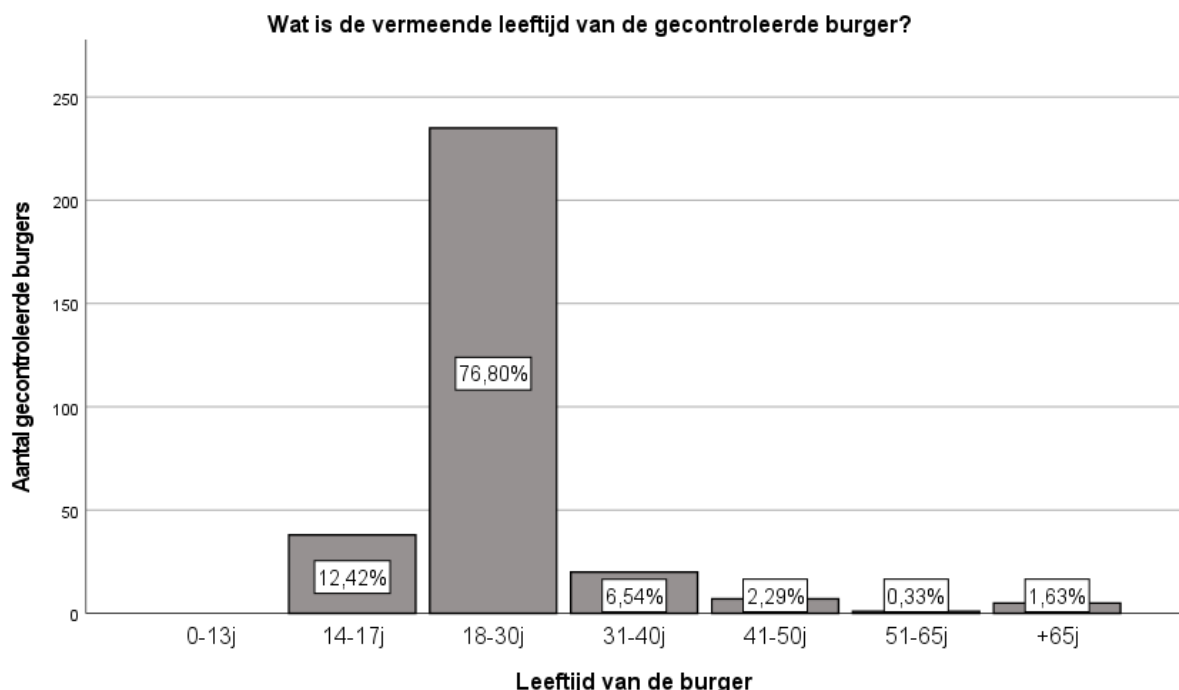
de langste tussenkomst die 56 minuten duurde. 75 procent van alle tussenkomsten duurden minder dan tien minuten. Mannen waren oververtegenwoordigd tijdens de controles, net iets meer dan 95 procent.

Figuur 4.1. Proportie gecontroleerde mannen en vrouwen

Verder maten we ook de leeftijd van de burger. Daar zien we dat 89 procent van de burgers tussen de 14 en 30 jaar oud is. Geen enkele gecontroleerde burger was jonger dan 14 jaar, een gelijkienis die we ook zien in het onderzoek van Van Leeuwe (2023).

Grafiek 4.2. Verdeling van de leeftijd van de burger (in categorieën)

Tijdens de observaties werd ook de verblijfstatus van de burgers meegenomen. 85 procent van de burgers stond ingeschreven in het rijksregister. Acht burgers (van de 306) stonden geseind in een positionele databank, wat neerkomt op drie procent. In 13 procent van de gevallen was er een taalbarrière die de interactie op een bepaalde manier bemoeilijkte. We maakten een onderscheid tussen drie niveaus van bemoeilijking: in beperkte mate, in meerdere mate en in grote mate (tabel

4.9). We kunnen hier concluderen dat de politieambtenaren zich sterk maken in het proberen aanpassen aan de taal van de burger. Indien de burger het Nederlands niet machtig is, schakelde de politieambtenaren over op Frans of Engels. Als de burger dan nog geen antwoorden kon geven, werd er gepoogd om via gebaren of Google Translate het gesprek verder te zetten.

Tabel 4.9. Aanwezigheid taalbarrières tijdens de controles

		n	%
Waren er taalbarrières die de interactie bemoeilijkten?	Nee	265	87
	In beperkte mate: interactie is mogelijk doch herformulering dient soms te gebeuren	16	5
	In meerdere mate: interactie is mogelijk maar herformulering biedt geen oplossing (bv. voertaal wordt niet goed beheerst door één van de partijen)	17	6
	In grote mate: de burger en de PA's konden elkaar grotendeels niet verstaan (bv. communicatie via Google Translate, gebaren, ...)	8	3
	Totaal	306	100

Ook de gepercipieerde herkomst van de burger werd gemeten. Dit werd gedaan op basis van indicatoren die uit de situatie konden worden afgeleid: uiterlijke kenmerken en taal. Deze inschatting sluit het meest aan bij de inschatting die politieambtenaren maken op het terrein, en volgt de manier van werken in eerder observationeel politieonderzoek (Van Damme 2017b; Van Leeuwe, 2023). Het is pas vanaf dat de identiteit wordt gecontroleerd dat hier duidelijkheid rond bestaat. In de gevallen dat de onderzoeker de inschatting niet accuraat kon maken, werd aan de politieambtenaren achteraf gevraagd wat de herkomst van de burger was. Zo bleek dat bijna 50 procent van de gecontroleerde burgers van Belgische herkomst is. 43 procent is dan weer van niet-West Europese herkomst (tabel 4.10). Buiten de herkomsten die in de tabel vermeld staan, werden er geen andere geïdentificeerd³⁴.

Tabel 4.10. Herkomst van de gecontroleerde burger

Herkomst		N	%
Europa	België	150	49
	Buurland	19	6
	Ander West-Europees land	7	2
	Oost-Europees land	34	11
Afrika	Maghreblanden	28	9
	Ander Afrikaans land	22	7
Andere	Turkije	35	12
	Ander Aziatisch land	11	4
Totaal		306	100

³⁴ Ter informatie worden de cijfers van de totale Gentse bevolking (2022) meegegeven:

Belgische herkomst: 63,3%

Niet-Belgische herkomst: 36,7%

Oost-Europese herkomst: 7,2%

Maghreb herkomst: 3,4%

Andere Afrikaanse herkomst: 3,4%

Turkse herkomst: 8,1%

Andere Aziatische herkomst: 4,8%

De sociale klasse van de burger is moeilijk in te schatten op basis van een korte controle. Desondanks volgen we de voorbeelden van Van Damme (2017b) en Van Leeuwe (2023). Zij geven aan dat de inschatting van de sociale klasse op basis van voorkomen moeilijk is en geen goede weergave van de daadwerkelijke sociaaleconomische status is, maar wel goed aansluit op de manier waarop politieambtenaren mogelijks beïnvloed worden tijdens de controle. Zo vroegen politieambtenaren in een aantal controles aan burgers of zij een job hadden. Dat gebeurde veeleer wanneer er controles in de week plaatsvonden en het voor de inspecteurs opvallend leek dat een persoon op dat uur aanwezig was op een bepaalde locatie. Daarbij kan zeker ook worden vastgesteld dat het voorkomen van de burger deze vraag kon teweegbrengen. Wanneer de burger er eerder slordig uitzag, niet fris rook of versleten kledij droeg, werd dit eveneens als een lage sociale klasse gecodeerd. De inschatting van armoedige burgers werd enkel gedaan als deze persoon aangaf geen vaste verblijfplaats te hebben of aangaf op straat te leven.

Tabel 4.11. Sociale klasse van de gecontroleerde burger

		n	%
Wat is de vermeende sociale klasse van de burger?	Armoedig	17	6
	Laag	91	30
	Gemiddeld	191	62
	Hoog	7	2
	Totaal	306	100

Een laatste burgerkenmerk dat werd gemeten, is of de burger doorheen de controle al dan niet misnoegd was. Terwijl Van Damme (2017b) en Van Leeuwe (2023) dit aan het begin van de controle meten, opteert dit onderzoek om te kijken naar de volledige controle. Dat sluit het best aan bij het handelingskader, waarbij de politieambtenaar zo veel als mogelijk in staat moet zijn om ontevreden, misnoegde of zelfs brutale burgers terug naar een neutrale houding te brengen, zodat de situatie niet verder kan escaleren. Door te kijken naar de hele controle en niet alleen naar de aanvang zijn er meer momenten voor de burger om misnoegd te worden en zijn er meer momenten voor de politieambtenaar om het handelingskader toe te passen. Het misnoegd zijn zelf kan verschillende vormen aannemen die niet allemaal even uitgesproken waren. Soms ging het over non-verbale communicatie zoals opzichtelijk zuchten of wegstaren tijdens de controle. Anders ging het ook over verbale communicatie zoals, “het is altijd ik” of “hebben jullie niks beters te doen?”.

Verder kan geargumenteed worden dat burgers in uitgaansbuurten of tijdens grote publieke evenementen, die in dit onderzoek 's nachts werden geobserveerd, vaker misnoegd zullen zijn of negatieve attitudes tegenover de politie hebben omdat zij onder invloed zijn van alcohol of drugs. Er is echter geen wetenschappelijk bewijs voorhanden dat burgers die daar aanwezig zijn ook negatievere attitudes hebben ten aanzien van politie dan andere burgers (Miles-Johnson, 2013). Wel weten we uit onderzoek van Van Damme (2017b) dat geïntoxiceerde burgers minder meewerken met de politie en dat zij vaker respectloos gedrag vertonen naar de politie dan niet-geïntoxiceerde burgers.

Tabel 4.12. Was de burger misnoegd tijdens de controle?

		n	%
Was de burger misnoegd tijdens de controle?	Neen	201	66
	Ja	105	34
	Totaal	306	100

4.4. De procedurele rechtvaardigheid

De procedurele rechtvaardigheidstheorie stelt dat burgers meer medewerking verlenen, meer respect tonen en beter samenwerken met de politie als zij zich procedureel rechtvaardig behandeld voelen (Jonathan-Zamir et al., 2015; Van Damme, 2017b). Vier specifieke elementen binnen de procedurele rechtvaardigheid dragen daaraan bij. **Neutraliteit** verwijst naar de politie die hun behandeling en beslissingen baseren op feiten en objectieve criteria, en niet op persoonlijke kenmerken of situationele factoren. **Voice of participatie** verwijst naar de kans die de burger krijgt om diens visie of verhaal te geven terwijl de politie daar ook actief naar luistert. Het derde element, **respect en waardigheid**, houdt het actief tonen van respectvol gedrag in. Dat betekent niet dat de afwezigheid van respectloos gedrag ook als procedureel rechtvaardig mag gezien worden. Respect tonen is een actieve gedraging, en procedureel rechtvaardig gedrag verwacht actief gedrag. De laatste stap van de procedurele rechtvaardigheidstheorie is in traditionelere onderzoeken gedefinieerd als **'betrouwbare motieven'** (*trustworthy motives* in het Engels), of het gevoel bij de burgers dat de politie effectief bekommerd is om het welzijn van de burger en de gemeenschap (Tyler & Fagan, 2008). Omdat deze laatste stap moeilijk te meten is vanuit een politieperspectief, volgen we Van Craen & Skogan (2017) die de vierde stap omschrijven als *accountability* of **verantwoording**. Na feedback van de politie bleek dat de term *verantwoording* tot verwarring kan leiden met een interpretatie in brede zin in het politielandschap. Het gaat in die zin over verantwoording afleggen voor het politiewerk tegenover o.a. de overheden, Dienst Intern Toezicht, Comité P en AIG. Titel 4.4.4. werd daarop aangepast naar **'uitleg (verantwoording naar burgers)'**. Daarmee wordt expliciet de verantwoording ten opzichte van de burger benoemd, in de vorm van de uitleg en motivering die kan gegeven worden tijdens identiteitscontroles, en niet de verantwoording ten opzichte van andere instanties.

In navolging van eerder politieonderzoek (Van Damme, 2017a; Van Leeuwe, 2023; Worden & McLean, 2014) zijn er vragen in het onderzoeksinstrument opgenomen die peilen naar procedurele rechtvaardigheid en onrechtvaardigheid. Dat vanuit de vaststelling dat expliciet negatief gedrag van de politie zwaarder doorweegt op het vertrouwen van de burger dan positief gedrag (Bradford et al., 2009; Lammers, 2004; Skogan, 2006). Ook de contacthypothese van Allport (1954) gaf al aan dat reeds één negatieve ervaring tot een negatieve attitude over de volledige politieorganisatie kan leiden. Hierbij is ook het belangrijk om de *afwezigheid* van procedureel rechtvaardig gedrag niet te interpreteren als procedureel *onrechtvaardig* gedrag. Beide termen wijzen op actief gedrag, dat enerzijds als rechtvaardig (positief) wordt gezien, en anderzijds als onrechtvaardig (negatief) wordt gezien.

4.4.1. Neutraliteit

4.4.1.1. Systematische identiteitscontroles

Neutraliteit binnen procedurele rechtvaardigheid kent in verschillende onderzoeken ook verschillende definiëringen. Het kan gaan over het maken van geïnformeerde beslissingen (Jonathan-Zamir et al., 2013), uitgebreid uitleggen waarom bepaalde keuzes werden gemaakt en of deze uitleg consequent gebeurt (Van Damme, 2017b; Worden & McLean, 2014), en of de gronden van controle objectiveerbaar³⁵ zijn (Van Leeuwe, 2023). Geen eenduidigheid in wetenschappelijk onderzoek

³⁵ Objectiveerbare gronden worden geïnterpreteerd als "gronden die ruimte laten voor interpretatie maar steeds redelijk konden gemotiveerd worden" (Van Leeuwe, 2023). Het zijn met andere woorden controles die een subjectief karakter kunnen hebben door bv. het gebrek aan een heterdaadsituatie maar door de omstandigheden van tijd en plaats toch een redelijk grond vormen voor de controle, en toch redelijk kunnen gemotiveerd worden aan de burger. Een niet-objectiveerbare grond kan dan neerslaan op "motieven tot controle waar vaak werd verwezen naar acties of locaties zelf maar waar het onduidelijk was waarom die persoon werd onderworpen aan de identiteitscontrole" (Van Leeuwe, 2023).

betekent ook dat in dit onderzoek keuzes worden gemaakt. Initieel volgden wij de conceptualisering van Van Leeuwe (2023) maar na interne feedback werd hier afstand van genomen.

In het licht van het handelingskader en de procedurele rechtvaardigheidstheorie is het niet voldoende dat een controle gebaseerd is op de wet (legaliteitsbeginsel). Deze controle moet ook in de individuele interacties kunnen gemotiveerd worden ten aanzien van de burger. Hoewel het uitvoeren van systematische identiteitscontroles in de regel een uitzonderingsmaatregel is, die in ruimte en tijd afgebakend is en via wettelijke voorschriften geregeld wordt, maakt dat deze controles niet per definitie procedureel rechtvaardig. Er moet volgens het handelingskader immers eveneens aandacht zijn voor de elementen uit de situatie die het voor de burger duidelijk maken waarom hij/zij wordt gecontroleerd (transparantie), waardoor ook reflectie over die reden van controle bij de politieambtenaar mogelijk blijft (reflectie).

Om die reden, en op basis van de observaties, zien we reactieve controles onder art. 34 § 1 WPA en controles onder de redelijke gronden van art. 34 § 1 WPA als procedureel rechtvaardig, omdat deze altijd zullen gebaseerd zijn op feiten en aanwijzingen die zichtbaar of aanwezig zijn **op het moment waarop** de burger wordt gecontroleerd, waardoor deze sterk bijdragen aan de neutraliteit van de controle binnen de procedurele rechtvaardigheidstheorie. In de gevallen van een systematische identiteitscontrole zijn er noch voor de burger, noch voor de onderzoeker feiten of aanwijzingen waarom de persoon in kwestie werd gecontroleerd, los van de wettelijkheid van de controle op basis van de toelating tot systematische identiteitscontroles. Ook bij navraag bij de politieambtenaren waren er, naast het feit dat de controle wettelijk was onder art. 34 § 3, geen verdere redenen die duidelijk maakten waarom de burger werd gecontroleerd.

Tabel 4.13. Reden van controle opgesplitst naar wetsartikel

		n	%
Wat leek de reden van controle?	Art. 34 § 3 WPA: systematische controles	66	21,6
	Art. 34 § 1 WPA: heterdaad strafbaar feit (administratieve of strafrechtelijke sanctie)	169	55,2
	Art. 34 § 1 WPA: redelijke gronden	62	20,3
	Onduidelijk ³⁶	9	2,9
	Totaal	306	100

4.4.1.2. Vooroordelen

Neutraliteit in het kader van procedurele onrechtvaardigheid verwijst naar de aanwezigheid van vooroordelen over de burger(s). In het geval dat vooroordelen voorkomen, worden deze bijna uitsluitend door beide PA's geuit. Een verklaring hiervoor kan zijn dat er na afloop van de controle aan *impression management* wordt gedaan, waarbij de agenten hun indrukken verwerken van wat zij tijdens de controle meemaakten en met elkaar delen (Van Leeuwe, 2023).

³⁶ *Onduidelijk* is de restcategorie van controles waar de reden tot controle niet duidelijk was. De negen gevallen hadden betrekking op verkeersdispositieven. Daarbij was de politieambtenaar die de voertuigen selecteerde verschillend van de politieambtenaren die op dat moment werden geobserveerd door de onderzoeker. Die politieambtenaren stonden niet met elkaar in contact, waardoor de motieven tot controle van de eerste politieambtenaar niet duidelijk waren voor de controlerende politieambtenaar die werd geobserveerd door de onderzoeker.

Tabel 4.14. Vooroordelen geuit door de PA's

		n (vooraf)	%	n (tijdens)	%	n (achteraf)	%
Vooroordelen door	Nee	296	96,4	301	98,4	278	90,8
PA?	Ja, één PA	4	1,3	0	0	1	0,3
	Ja, beide PA's	6	2,0	5	1,6	27	8,8
	Totaal	306	100	306	100	306	100

4.4.2. Voice en participatie

4.4.2.1. Procedureel rechtvaardige participatie

Voice en participatie wordt in de procedurele rechtvaardigheid gemeten aan de hand van de mogelijkheid die de burger krijgt om een verhaal of visie te geven, hoe de politie deze informatie ontvangt en of de politie ook aangeeft dat ze met die informatie rekening houdt. In dit onderzoek volgen we de redenering van Van Damme (2017a) dat enkel actief luisteren als procedureel rechtvaardig kan gezien worden. Dit omdat het delen van een visie of verhaal door de burger niet noodzakelijk gelinkt is aan procedureel rechtvaardig politiegedrag, omdat er niet expliciet een actie van de politie wordt vereist wanneer de burger een verhaal doet. Zeker tijdens reactieve controles, waarbij de burger weet dat deze iets fout deed, en het verhaal daardoor voor de politie ook minder van belang is voor de afloop van de controle (Van Leeuwe, 2023). Van Leeuwe argumenteert dat actief luisteren dan ook niet in alle gevallen vereist is, en er een uitbereiding van het begrip mag zijn naar passief luisteren als onderdeel van procedureel rechtvaardig politiegedrag. In het geval dat enkel actief luisteren als procedureel rechtvaardig wordt gezien, omschrijft hij dat als *extreem* procedureel rechtvaardig gedrag.

De politie geeft in feedback aan dat zij niet akkoord gaan met de keuze om de definiëring van Van Damme (2017a) te volgen, waarin enkel actief luisteren als procedureel rechtvaardig wordt opgenomen:

“In het onderzoek ziet men ‘actief luisteren’ als de enige vorm van procedureel rechtvaardig participatief gedrag, omdat daar een actieve appreciatie voor het verhaal van de burger inzit. Dit gaat volledig voorbij aan de beperkingen die politie heeft door de Salduzwetgeving bij verdachten (er mag enkel een spontaan relaas aanhoord worden, er mogen in eerste instantie geen vragen gesteld worden om de rechten van verdediging niet te schenden). Van de 306 controles in het onderzoek waren er 156 reactief (niet duidelijk of dit allemaal verdachten zijn of ook getuigen en slachtoffers). Dat zijn dus veel controles van verdachten waarbij er geen vragen mogen gesteld worden en waarbij er dus de facto niet actief geluisterd kon worden” (Interne feedback, 17 april 2023).

Desondanks lijkt actief luisteren de enige manier om actief als politie te werken aan een goede band met de burger, net omdat de procedurele rechtvaardigheidstheorie wijst op het belang van een dialoog en een vertrouwensband/interactie tussen burger en politie. Dat wil echter niet zeggen dat passief luisteren procedureel onrechtvaardig is. De politie gaf ook aan dat dit niet in alle controles mogelijk en/of toegestaan zou zijn. Soms zijn de interacties ook te kort om die appreciatie te uiten.

Enkel in de gevallen dat de politie afwijzend en/of onaandachtig luistert is er sprake van procedureel *onrechtvaardig* gedrag.

In bijna alle gevallen kreeg de burger de mogelijkheid om diens verhaal te doen (zie samenvattende tabel 4.17, p. 55). In de gevallen van een heterdaadsituatie gaf de burger vaak spontaan aan te beseffen wat die fout deed, eventueel gekoppeld aan een uitleg waarom. Dat wil niet zeggen dat de

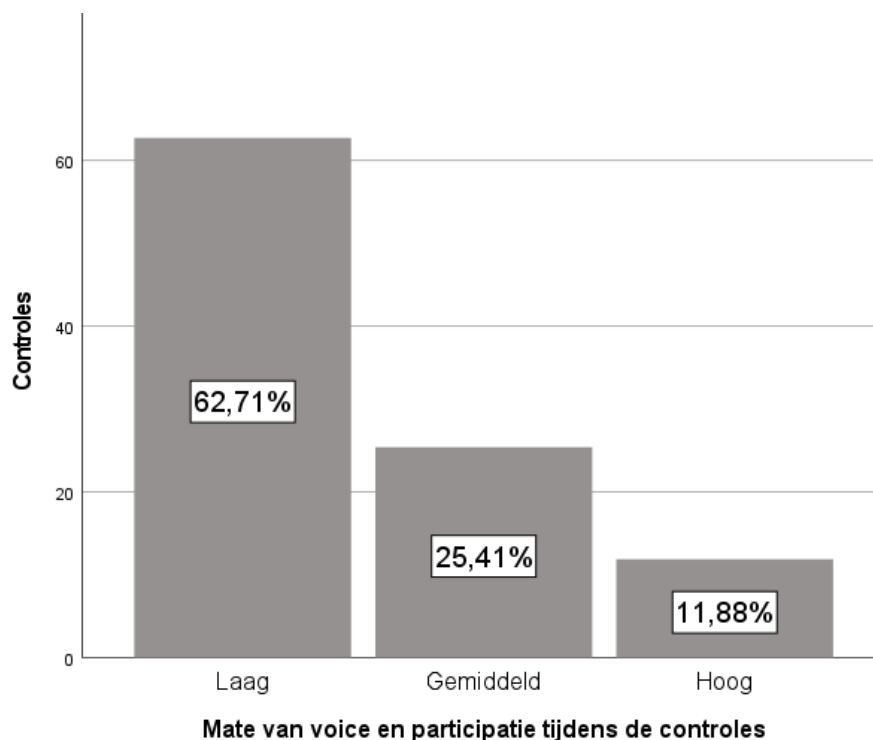
mogelijkheid niet werd geboden, maar dat de kans al verlopen was omdat de burger spontaan begon te praten. Ook in de gevallen dat de burger uit zichzelf niks zei aan de politie, bleef de mogelijkheid wel bestaan om als burger iets aan te vullen.

4.4.2.2. Procedureel onrechtvaardige participatie

Procedureel onrechtvaardige participatie werd in het codeboek gemeten als actief onrechtvaardig gedrag: de vragen/visie van de burger werden ontweken of genegeerd, de burger werd ruw onderbroken of de burger werd expliciet genegeerd. Deze drie vormen van gedrag moedigen immers geen participatie aan, worden negatief gepercipieerd en worden daarom als procedureel onrechtvaardig gezien in de procedurele rechtvaardigheidstheorie.

De overzichtstabel (tabel 4.18, p. 56) geeft aan dat er weinig gevallen zijn waarin de burger zelf expliciet werd genegeerd. De vragen/visie van de burger worden in 16% van de gevallen genegeerd. De code “burger ruw onderbreken” kwam in 14% van de gevallen voor. Dit zijn met andere woorden voorbeelden waarin deze gevallen als procedureel onrechtvaardig gecodeerd worden. Een voorbeeld van een situatie inzake de code ‘negeren van de visie/vragen van de burger’ is wanneer de burger duidelijk loog over bewijsmateriaal of diens identiteit. Dit konden frustrerende interacties zijn, die soms lang aansleepten. Hierbij werd de code ‘ruw onderbreken van de burger’ van toepassing. De cijfers van negeren (16%) en onderbreken (14%) liggen dicht bij elkaar. De politie gaf hierbij de feedback dat er veiligheidsrichtlijnen zijn waaraan elke PA zich moet houden (GPI48 en PITIP), wat ook een impact heeft op de interactie met de burger (Interne feedback, 17 april 2023).

Grafiek 4.3. Mate van **procedureel onrechtvaardige** voice en participatie

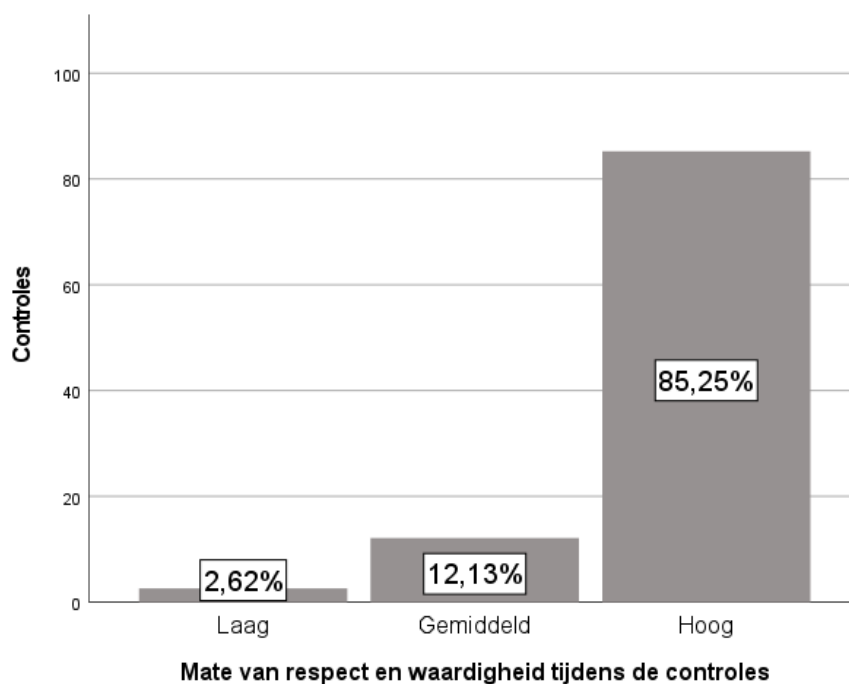
4.4.3. Respect en waardigheid

Actief respectvol gedrag werd in alle controles geobserveerd. Moeilijk hierbij is dat de literatuur slechts vage indicaties geeft van wat onder respectvol gedrag wordt verstaan. Bij Van Damme (2017b) lezen we dat dat kan gaan over mensen aanspreken met ‘meneer’ of ‘mevrouw’ of ‘dank u wel’ zeggen. In het onderzoek van Jonathan-Zamir et al. (2015) is respectvol gedrag evenzeer aanwezig wanneer de politie de burger op eender welke wijze heeft geholpen. Het is duidelijk dat er veel gedrag onder

respect kan worden verstaan. Om die reden voegt dit onderzoek de vraag toe of de politie taal en toon heeft aangepast naar het niveau van de burger, iets wat het handelingskader ook expliciet naar voren schuift. Een laatste versterking van deze index is de duur van het respectvol gedrag, gaand van kort tot dominant.

In 85 procent van de controles toonden de politieambtenaren hoge maten van procedureel rechtvaardig respect. Daarnaast toonden de politieambtenaren in bijna 20 procent van de controle een vorm van procedureel onrechtvaardig respect (samenvattende tabel 4.18., p. 56). Opnieuw mist de literatuur een duidelijke afbakening wat precies onder ‘respect’ kan verstaan worden. Bovendien is de praktijk ook niet even eenduidig: wat voor de ene politieambtenaar of burger respect(loos) gedrag is, zal dat niet voor de andere zijn. Deze resultaten zijn dus zeer onderhevig aan de perceptie van onderzoeker, de burger en de politieambtenaar. Er werd nooit achteraf aan de politieambtenaren gevraagd of zij hun eigen gedrag respectvol of respectloos vonden, noch aan de burger hoe zij dat ervaren hebben. Gedragingen die onder procedureel onrechtvaardig respect werden geplaatst zijn onder andere: onderbreken van de burger, een neerbuigende houding, niet-proportioneel gebruik van dwang en geweld, de burger in het Nederlands aanspreken terwijl deze duidelijk aangeeft geen Nederlands te verstaan.

Grafiek 4.4. Mate van **procedureel rechtvaardig** respect tijdens de controles

4.4.4. Uitleg (verantwoording naar de burger)

4.4.4.1. Motieven tot controle

De cijfers met betrekking tot de mate van verantwoording liggen ten opzichte van de andere indicatoren van procedurele rechtvaardigheid lager (zie tabel 4.17, p. 55). Procedureel onrechtvaardige verantwoording houdt een actieve weigering voor het meedelen van de reden van controle in. In vier procent van de gevallen werd het meedelen van de motieven actief geweigerd. Het niet actief meedelen van de reden van controle kan niet gezien worden als het actief weigeren van de verantwoording van controle. Dat kan verklaren waarom dit cijfer vrij laag ligt. Het niet-actief meedelen is eerder een passieve houding, zeker omdat de controle wel werd toegelicht als de burger daarnaar vroeg. Enkel in de gevallen dat de politie dan nog steeds weigerde om deze reden mee te

delen, en dat ook expliciet aangaf aan de burger, valt dat in dit onderzoek onder procedurele onrechtvaardigheid.

Het grootste verschil zit tussen het spontaan uitleggen van de reden tot controle en het spontaan uitleggen van de andere politionele handelingen, zoals een doorzoeking of een fouillering. In dit onderzoek wordt de discrepantie bekeken tussen het toelichten van de controle ten opzichte van het toelichten van andere handelingen, zoals de fouillering, doorzoeking en arrestatie. De reden van controle werd in 38,4% van de identiteitscontroles spontaan meegedeeld (tabel 4.15).

Tabel 4.15. Werd de reden van controle spontaan meegedeeld door de politieambtenaren?

		n	%
Werd de reden van controle spontaan meegedeeld?	Neen	188	61,2
	Ja	118	38,8
	Totaal	306	100

Dat fouilleringen beperkt spontaan worden uitgelegd is opvallend, zeker wanneer bijna de helft van de identiteitscontroles ook tot een fouillering leidde.

Tabel 4.16. Werden de navolgende politionele handelingen spontaan toegelicht?

		n	%
Werden de verschillende navolgende politionele handelingen spontaan toegelicht? (vb: doorzoeking, fouillering, arrestatie?)	Neen	144	83,2
	Ja	29	16,8
	Totaal	173	100

4.4.4.2. Motivering schriftelijke neerslag

De motivering aan de burger wat de schriftelijke neerslag was, werd in 39 procent van de gevallen meegedeeld. Dit cijfer moet met enige nuancering bekeken worden. De onderzoekers hebben geen toegang tot de politionele databanken, noch de kennis over alle type schriftelijke neerslagen die mogelijk zijn na een identiteitscontrole. Of de uitleg van de politieambtenaar dan ook strookt met de effectieve neerslag is onduidelijk. In toekomstig onderzoek zou het achteraf kunnen inkijken van de processen-verbaal eventueel een meerwaarde kunnen vormen voor de onderzoeksdata om na te gaan welk type PV er wordt opgesteld en/of wat er in het PV wordt vastgelegd.

In weinig gevallen (34%) worden de gevolgen van de beslissing spontaan meegedeeld. Sommige politieambtenaren gaven ook expliciet aan dat ze de burger niet informeerden omdat ze zelf niet zeker waren over welke inbreuk uiteindelijk zou worden weerhouden en welke neerslag daaraan gekoppeld is, om te vermijden dat ze de verkeerde verwachting creëren bij de burger.

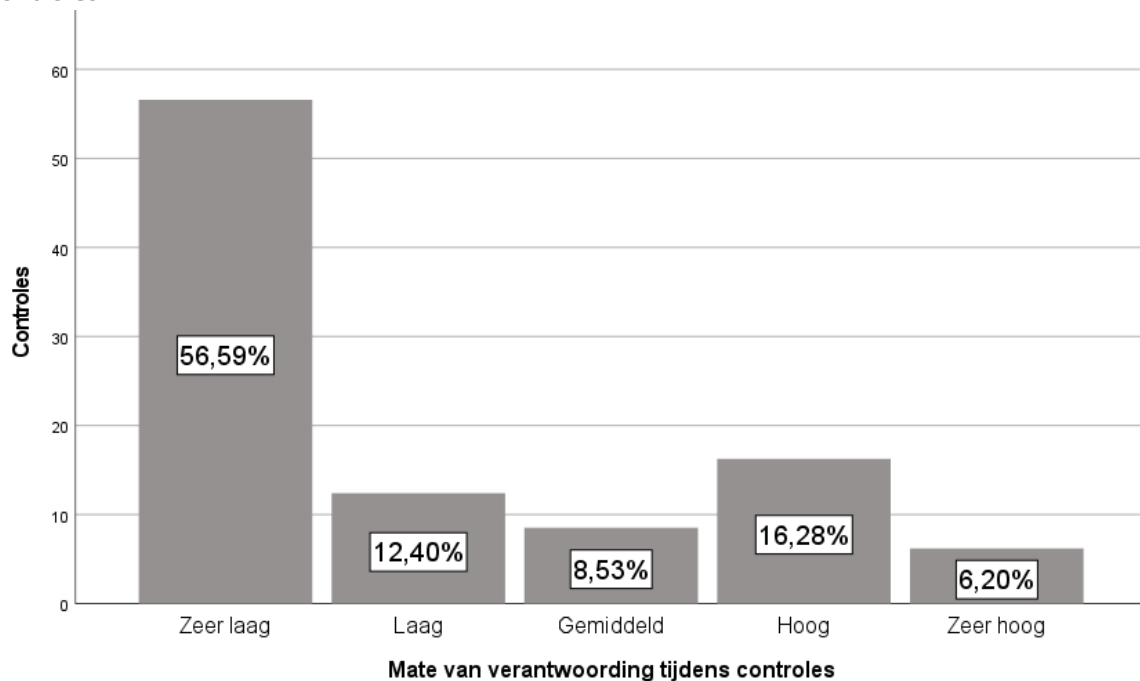
De politie gaf als feedback dat het momenteel moeilijk is om het terrein de juiste inschatting te maken welke schriftelijke neerslag er moet worden opgesteld. Er is een app die toelaat om per feit op te zoeken wat de huidige regelgeving en schriftelijke neerslag daaruit is, welke zeker nuttig zou zijn op het terrein zelf. Vandaag blijft het echter moeilijk om op het moment van controle in te schatten wat het gevolg zal zijn (Interne feedback, 17 april 2023).

In gevallen waarin de burger werd betrappt op drugsbezit kon de uitleg consequenter gedaan worden, hoewel de informatie binnen deze uitleg varieerde, met name in de gevallen waarin dit over een gebruikershoeveelheid van minder dan vijf gram. Soms werd er aan de burger gezegd dat “het parket nog een beslissing zal nemen” of “als dat uw tweede of derde keer is kan er nog een boete komen” of “er gebeurt niks, onder de vijf gram zult ge daar in praktijk niks over horen”. Dit kan leiden tot verwarring bij de burger. Er waren echter politieambtenaren die uitgebreid de tijd namen, zeker in het

geval de burger minderjarig was of niet eerder gekend stond voor drugsbezit, om de uitleg van de schriftelijke neerslag en het mogelijke gevolg daarvan mee te geven.

Er lijkt op die manier veel meer te komen op de persoonlijke verantwoordelijkheid van de politieambtenaar om de correcte uitleg te kunnen voorzien, en het in-het-moment kunnen inschatten wat het gevolg zal zijn. Dat kan ervoor zorgen dat er bewust minder uitleg wordt gegeven, zodat de burger niet de verkeerde informatie meekrijgt. Het is dan ook belangrijk dat, indien het handelingskader verwacht dat politiemensen voldoende uitleg kunnen geven, politieambtenaren op dit vlak meer ondersteund worden.

Grafiek 4.5. Mate van **procedureel rechtvaardige uitleg** (verantwoording naar de burger) tijdens de controles

4.4.5. Samenvatting onderzoeksvraag RQ2.2

RQ2.2: Hoe procedureel (on)rechtvaardig zijn de identiteitscontroles in PZ Gent?"

Nu de vier centrale concepten uit de procedureel rechtvaardigheidstheorie van dichtbij bekeken zijn, is het mogelijk een antwoord te geven op RQ2.2 "Hoe procedureel (on)rechtvaardig zijn de identiteitscontroles in PZ Gent?". Tabel 4.17 en tabel 4.18 vatten de cijfers samen die eerder in hoofdstuk 4 beschreven zijn.

Als we kijken naar de **procedurele rechtvaardigheid** dan zien we dat de burger bijna altijd (99%) de mogelijkheid kreeg om diens verhaal te doen, en dat de politie altijd een vorm van respectvol gedrag vertoonde tijdens de controles (100%). De duur van dat gedrag was over het algemeen wisselend tot dominant.

In bijna 50% van de controles (45%) luisterde de politie passief. Evenwel liggen de cijfers voor afwijzend en onaanblijvend luisteren laag en was er in 29% van de controles een actieve vorm van luisteren. In 39% van de controles werden de motieven voor de controle spontaan uitgelegd en in 17% van de gevallen werd de uitleg voor andere politionele handelingen (zoals een doorzoeking, fouillering of arrestatie) spontaan gedaan. De mate waarin alle handelingen spontaan worden uitgelegd zijn overwegend minimaal (43%) en wisselend (40%). In 39% van de gevallen werd de beslissing tot schriftelijke neerslag meegedeeld. In 34% van de gevallen werden de gevolgen van de beslissingen die politieambtenaren namen spontaan uitgelegd.

Alle cijfers voor procedurele rechtvaardigheid kunnen in detail bekeken worden in tabel 4.17. Deze tabel geeft in een overzicht weer wat de subindexen van procedurele rechtvaardigheid zijn en hoe deze zijn gemeten in dit onderzoek. De procenten moeten geïnterpreteerd worden als volgt: in de eerste kolom staat het gemeten item, bijvoorbeeld 'de gronden voor de controle gebaseerd op art. 34 § 1 WPA.' Om dat aantal te weten neem je in dit voorbeeld 78% van 297, wat neerkomt op 231 controles. In de titel van de tabel staat de maximale populatie, zijnde 306 identiteitscontroles. Zo is het bijvoorbeeld ook in een oogopslag duidelijk dat er niet altijd een extra politionele handeling volgde uit de controle (n=173). Het percentage dat daarnaast staat, moet dan ook ten opzichte van 173 gezien worden, en niet ten opzichte van 306.

Tabel 4.17. Beschrijvende statistieken van de subindexen van procedurele rechtvaardigheid (n=306)

	Waarden	n	%
Procedurele rechtvaardigheid			
Neutraliteit			
De gronden voor de controle gebaseerd op art. 34 § 1 WPA	Ja	297	78
Voice/Participatie			
De burger kreeg de mogelijkheid om verhaal te doen	Ja	305	99
De politie heeft deze informatie ontvangen als een...	Afwijzende luisteraar	305	8
	Onaandachtige luisteraar	305	17
	Passieve luisteraar	305	45
	Actieve luisteraar	305	29
De politie gaf een indicatie met dat verhaal rekening te houden	Ja	305	20
Respect			
De politie vertoonde respectvol gedrag tijdens de controle ⁵¹	Ja	305	100
De duur van dit gedrag was...	Kort ³⁷	305	9
	Wisselend	305	58
	Dominant	305	32
	Ja	305	92
Uitleg (verantwoording naar de burger)			
De motieven voor de controle werden spontaan uitgelegd	Ja	306	39
De politionele handelingen werden spontaan uitgelegd	Ja	173	17
De verschillende handelingen die de politie stelde werden spontaan uitgelegd of meegedeeld	Minimaal ³⁸	306	43
	Wisselend	306	40
	Maximaal	306	16
De beslissing tot schriftelijke neerslag werd meegedeeld	Ja	239	39
De gevolgen van de beslissingen werden spontaan uitgelegd	Ja	288	34

³⁷ Kort: er was wel respectvol gedrag, maar enkel gedurende een kort deel van de controle

Wisselend: het respectvol gedrag was verschillende keren te zien tijdens de controle

Dominant: de politie vertoonde constant respectvol gedrag tijdens de controle

³⁸ Minimaal: De handelingen werden niet of in erg beperkte mate uitgelegd of meegedeeld.

Wisselend: De handelingen werden nu eens wel en dan weer niet uitgelegd of toegelicht. (50/50).

Maximaal: De handelingen werden (quasi) steeds toegelicht door de politie.

Als we kijken naar **procedurele onrechtvaardigheid**, dan zien we dat er in negen procent van de gevallen vooroordelen achteraf werden geuit door een van de politieambtenaren, ten opzichte van twee procent tijdens en vooraf. In 16% van de controles werden de vragen van de burger genegeerd of ontweken, in 14% van de controles werd de burger ruw onderbroken en in 6% van de gevallen werd de burger expliciet genegeerd. De politie vertoonde in 19% van de controles een vorm van respectloos gedrag. De duur van dit gedrag was nooit dominant en hoofdzakelijk kort (13%). In vier procent van de controles weigerde de politie de reden van controle mee te delen.

Analoog aan de interpretatie van de tabel rond procedurele rechtvaardigheid, kunnen de resultaten van procedurele onrechtvaardigheid geïnterpreteerd worden uit tabel 4.18.

Tabel 4.18. Beschrijvende statistieken van de subindexen van procedurele onrechtvaardigheid (n = 306)

	Waarden	n	%
Procedurele onrechtvaardigheid			
Neutraliteit			
De gronden van de controle waren gebaseerd op art. 34 § 3 WPA	Ja	297	22%
Vooroordelen vooraf?	Ja, één PA	306	1%
	Ja, beide PA's	306	2%
Vooroordelen tijdens?	Ja, één PA	306	0%
	Ja, beide PA's	306	2%
Vooroordelen achteraf?	Ja, één PA	306	1%
	Ja, beide PA's	306	9%
Voice/Participatie			
De vragen van de burger werden genegeerd of ontweken	Ja	305 ³⁹	16%
De burger werd ruw onderbroken	Ja	306	14%
De burger werd expliciet genegeerd	Ja	306	6%
Respect			
De politie vertoonde respectloos gedrag	Ja	305	19%
De duur van dit gedrag was...	Kort	305	13%
	Wisselend	305	6%
	Dominant	305	0%
Uitleg (verantwoording naar de burger)			
De politie weigerde om de reden van controle mee te delen	Ja	306	4%

³⁹ Net als in de vorige tabel hebben sommige items 305 observaties in plaats van de maximale 306. Dat komt omdat er één bijzonder moeilijk observeerbare controle plaats had gevonden naast een café, waarbij de politieambtenaar in het oor van de burger het gesprek moest voeren omdat het te luid was op straat. Een groot deel van het gesprek kon daardoor ook niet gevolgd worden door de onderzoeker, waardoor sommige zaken in het codeboek ook niet konden ingevuld worden. Dat verklaart waarom er soms 305 observaties zijn en soms 306 observaties.

4.5. De impact van het handelingskader in de praktijk

Hoe het handelingskader in praktijk wordt toegepast, is een ruime vraag die afbakening nodig heeft. Om net zoals bij de competentieprofielen van kennis en denken via vragenlijsten te werken, lijkt dat minder geschikt voor het competentieprofiel rond handelen. Gedragmatige veranderingen moeten in de praktijk worden geobserveerd. Verschillende elementen uit het handelingskader en de procedurele rechtvaardigheidstheorie zijn omgezet in ja-nee-vragen die samen het codeboek van de observaties vormden (zie bijlage).

Om de vraag te beantwoorden wat de impact van het handelingskader in de praktijk is, kozen we voor een analysemethode die aansluit op het meetniveau van de variabelen⁴⁰. Om de complexiteit van de statistiek tot een minimum te beperken geven we enkel onze resultaten in vereenvoudigde weergaven. Verschillende items die werden gemeten tijdens de controle hebben betrekking op meerdere aspecten van het handelingskader. Zo kan bijvoorbeeld respectvol gedrag zowel onder de uitleg als de omgang passen. De motivering van de reden van controle eveneens. Deze items werden telkens onder een van de vier stappen geplaatst om dubbele tabellen te vermijden.

Hoe meten we dan effectieve impact? De resultaten tussen controles waar geen enkele de opleiding heeft gevolgd worden vergeleken met controles waar ten minste één politieambtenaar het handelingskader heeft gevolgd.

Aan de hand van kruistabellen vergelijken we de resultaten uit de observaties met de twee onderzoeksgroepen: werd de volledige opleiding gevolgd door een van de PA's of werd deze niet gevolgd. In een kruistabel staan de scores paarsgewijs in rijen en kolommen gepresenteerd. De onafhankelijke variabele, de categorie van resultaten die onveranderlijk zijn (bv. geslacht, leeftijd, het gevolgd hebben van een opleiding) staat in de kolommen. De afhankelijke variabele, de categorie die wel veranderlijk is en waar we willen zien of de resultaten veranderen afhankelijk van de onafhankelijke variabele, staat in de rijen. Een kruistabel laat toe om de relatie tussen die onafhankelijke variabele en afhankelijke variabele te bestuderen en vergelijken (Pauwels, 2012). We kijken specifiek naar statistisch significante resultaten aan de hand van chi-kwadraat⁴¹.

4.5.1. Selectie

Om de impact van de opleiding en het handelingskader op de selectie te bekijken, werd er in de observaties gelet op de gronden van de controle (zoals uiteengelegd op p.48, 4.4.1.1). In grote lijnen is dat een onderscheid tussen controles na een heterdaad betrapping en de redelijke gronden enerzijds en het ontbreken van motieven tijdens systematische controles anderzijds. Als het handelingskader zou toegepast worden, verwachten we dat alle controles individueel ten opzichte van de burger te motiveren zijn, en er geen elementen overblijven die tot niet-neutrale behandeling van de burger kunnen leiden. Dit wil echter niet zeggen dat er geen subjectieve controles mogen uitgevoerd worden. Subjectieve controles kunnen wel procedureel rechtvaardig zijn onder art. 34§1 WPA, dat verwijst naar

⁴⁰ In dit geval analysemethoden op het nominale niveau (waarbij aan de variabele een 0 wordt toegewezen in het geval er niets werd geobserveerd voor die variabele, en een 1 in het geval er wel een observatie was)

⁴¹ Met de chi-kwadraattoets kan onderzocht worden of twee variabelen met elkaar samenhangen. Een hoge chi-kwadraat wijst op veel samenhang, een lage chi-kwadraat op weinig samenhang. We kunnen chi-kwadraat enkel interpreteren als deze statistisch significant is. Dat wil zeggen dat we een p-waarde kleiner dan 0,05 willen zien ('p' staat *probability*), wat zoveel betekent als 'de kans dat deze resultaten per toeval worden bekomen is minder dan 5 op 100'. Toeval zou wijzen op het ontbreken van een verband tussen de variabelen, wat we uiteraard niet willen zien. Deze toets geeft meteen een indicatie om de resultaten verder te interpreteren. Als de resultaten niet-significant zijn ($p > 0,05$) dan kunnen we concluderen dat er geen verband is tussen beide variabelen. In het geval van het onderzoek betekent dat dan dat het volgen van de VR-training geen impact heeft gehad op dat gedrag

de redelijke gronden. Tijdens controles onder art. 34 § 3 WPA waren de gronden onduidelijk voor de observator en voor de burger en ontbrak de uitleg van de politie om de gronden toe te lichten.

Tabel 4.19. Reden van controle opgesplitst wetsartikel

		n	%
Wat leek de reden van controle?	Art. 34 § 3 WPA: systematische controles	66	21,6
	Art. 34 § 1 WPA: heterdaad strafbaar feit (administratieve of strafrechtelijke sanctie)	169	55,2
	Art. 34 § 1 WPA: redelijke gronden	62	20,3
	Onduidelijk ⁴²	9	2,9
	Totaal	306	100

In de tabel zijn de resultaten van controles waar een politieambtenaar aanwezig was die de opleiding had gevolgd zeer gelijkaardig aan controles waar dat niet zo is. Uit de analyses zien we dan ook dat dit resultaat niet significant is ($p > 0,05$) en concluderen we dat het handelingskader geen meetbare impact heeft op de selectie. Bij het lezen van deze en alle navolgende kruistabellen moet het procent gelezen worden vanuit de kolom. Concreet hier: 24,2% van de controles waarbij niemand de volledige opleiding heeft gevolgd bleek een systematische identiteitscontrole in te houden.

Tabel 4.20. Kruistabel reden controle en volledige opleiding gevolgd

			Volledige opleiding gevolgd?		Totaal
			Niet gevolgd	Wel gevolgd	
Reden controle?	art. 34 § 3 WPA: systematische identiteitscontroles	n	38	28	66
		%	24,2	20	22,2
	art. 34 § 1 WPA: reactief en redelijke gronden	n	119	112	237
		%	75,8	80	77,8
Totaal		n	157	140	297
		%	100	100	100,0

$p = 0,290$ (niet significant)

4.5.2. Uitleggen

Onder de tweede stap van het handelingskader, het uitleggen, passen meerdere items. Enerzijds gaat het over de spontane uitleg van de controle, de spontane uitleg van de politiehandelingen en de uitleg van de schriftelijke neerslag. Anderzijds gaat het over de aanpassing van taal en toon. De uitleg van de schriftelijke neerslag is niet expliciet opgenomen in het handelingskader (er wordt gesproken over het resultaat van de controle). Het resultaat van de controle hebben we niet kunnen meenemen in het onderzoek. Vaak was het resultaat zelf op het moment van de identiteitscontrole nog niet duidelijk voor de politieambtenaar (volgt er een PV, GAS-boete, of iets anders?) waardoor die uitleg ook niet aan de burger en onderzoeker kon gegeven worden. Bovendien was er ook niet de mogelijkheid om PV's na de controles in te kijken en daar het resultaat van de identiteitscontrole na te gaan. Dat kan een aanbeveling zijn voor nakomend onderzoek.

⁴² *Onduidelijk* is de restcategorie van controles waar de reden tot controle niet duidelijk was. De negen gevallen hadden betrekking op verkeersdispositieven. Daarbij was de politieambtenaar die de voertuigen selecteerde verschillend van de politieambtenaren die op dat moment werden geobserveerd. Die stonden niet met elkaar in contact, waardoor de motieven tot controle van de eerste politieambtenaar niet duidelijk was voor de controlerende ambtenaar.

Tabel 4.20. Kruistabel taal/toon aangepast en volledige opleiding gevolgd

			Volledige opleiding gevolgd?		Totaal
			Niet gevolgd	Wel gevolgd	
Taal en toon aangepast?	Nee	n	20	4	24
		%	12,8	2,7	7,9
	Ja	n	136	145	281
		%	87,2	97,3	92,1
Totaal	n	156	149	305	
	%	100	100	100,0	

p<0,001 Chi-kwadraat: 10,800

Hoewel de resultaten uit bovenstaande tabel wijzen op een significante invloed van het volgen van de opleiding op het aanpassen van taal en toon, moeten we de resultaten voorzichtig interpreteren. Er zijn ten slotte maar vier gevallen geobserveerd in de tweede groep waarin taal en toon niet werd aangepast, wat te weinig is om de resultaten uit de kruistabel verder te interpreteren. Desondanks zien we dat in 92 procent van alle controles de taal en toon werd aangepast aan de burger.

De uitleg van de motieven controle zijn in beide groepen ongeveer gelijkaardig. Daar zien we dan ook geen significante invloed van de opleiding.

Tabel 4.21. Kruistabel motieven spontaan meegedeeld en opleiding gevolgd

			Volledige opleiding gevolgd?		Totaal
			Niet gevolgd	Wel gevolgd	
Motieven spontaan meegedeeld?	Nee	n	101	87	188
		%	64,7	58	61,4
	Ja	n	55	63	118
		%	35,3	42	38,6
Totaal	n	156	150	306	
	%	100	100	100	

p=0,226 (niet significant)

Dezelfde resultaten zien we ook bij de uitleg van de andere politionele handelingen. Hier wordt in 83% van de navolgende politionele handelingen op een identiteitscontrole geen spontane uitleg gegeven. Het totaal aantal geobserveerde eenheden is hier ook lager (n=173), omdat er niet in elke controle een andere politionele handeling volgde uit de identiteitscontrole. Het volgen van de opleiding heeft hier eveneens geen impact op.

Tabel 4.22. Kruistabel spontane uitleg politionele handelingen en opleiding gevolgd

			Volledige opleiding gevolgd?		Totaal
			Niet gevolgd	Wel gevolgd	
Spontane uitleg politionele handelingen (vb: fouille, doorzoeking, arrestatie,...)?	Nee	n	76	68	144
		%	80	87,2	83,2
	Ja	n	19	10	29
		%	20	12,8	16,8
Totaal	n	95	78	173	
	%	100	100	100	

P=0,208 (niet significant)

Waar we wel een significant samenhang zien is de uitleg van een schriftelijke neerslag. Hoewel dit algemeen maar in 39 procent van de gevallen gebeurt, zien we hier een heel zwak positief verband

met het volgen van de opleiding. Dat wil zeggen dat, in dit onderzoek, de politieambtenaren die de opleiding van het handelingskader gevolgd hebben, meer de uitleg gaven tot het maken van een schriftelijke neerslag. De opleiding heeft met andere woorden wellicht tot meer bewustzijn geleid op dit vlak.

Tabel 4.23. Kruistabel uitleg schriftelijke neerslag en opleiding gevolgd

			Volledige opleiding gevolgd?		Totaal
			Niet gevolgd	Wel gevolgd	
Uitleg schriftelijke neerslag?	Nee	n	73	72	145
		%	67,6	55	60,7
	Ja	n	35	59	94
		%	32,4	45	39,3
Totaal	n	108	131	239	
	%	100	100	100	

p<0,05 Chi-kwadraat: 3,958

4.5.3. Omgang

De derde stap in het handelingskader is de omgang. Opnieuw kunnen er meerdere items onder deze stap worden geplaatst. Hier bespreken we de aanwezigheid van respect(loos) gedrag en of dat gedrag gedurende de hele controle aanwezig was.

In alle controles was er een moment dat de politieagent respectvol gedrag vertoonde. Daar is er dus geen verschil zichtbaar tussen beide groepen. Hoe lang dat respectvol gedrag duurde is zeer gelijklopend binnen de groepen (zie tabel 4.24); ook daar zal de opleiding geen impact op hebben. In meer dan 90 procent van de controles duurde het respectvol gedrag wisselend tot maximaal. In nakomend onderzoek kan het interessant zijn om mee te nemen op welk punt van de interactie respectvol gedrag werd vertoond en hoe reacties van burger en politie daar een invloed op hebben.

Tabel 4.24. Kruistabel duur respectvol gedrag en opleiding gevolgd

			Volledige opleiding gevolgd?		Totaal
			Niet gevolgd	Wel gevolgd	
Hoe lang duurde het respectvol gedrag?	Kort	n	16	14	30
		%	10,2	9,4	9,8
	Wisselend tot maximaal	n	141	135	276
		%	89,8	90,6	90,2
Totaal	n	157	149	306	
	%	100	100	100	

p=0,800 (niet significant)

In de 19 procent van de gevallen dat er enige vorm van respectloos gedrag werd geobserveerd, zien we eveneens geen significant verschil na het volgen van de opleiding (tabel 4.25).

Tabel 4.25. Kruistabel respectloos gedrag en opleiding gevolgd

			Volledige opleiding gevolgd?		Totaal
			Niet gevolgd	Wel gevolgd	
Was er tijdens de controle een vorm van respectloos gedrag door de PA?	Nee	n	131	116	247
		%	84	77,9	81
	Ja	n	25	33	58
		%	16	22,1	19
Totaal		n	156	149	305
		%	100	100	100

p=0,173 (niet significant)

Tabel 4.26. Kruistabel duur respectloos gedrag en opleiding gevolgd

			Volledige opleiding gevolgd?		Totaal
			Niet gevolgd	Wel gevolgd	
Hoe lang duurde het respectloos gedrag?	Kort	n	19	20	39
		%	76	60,6	67,2
	Wisselend tot maximaal	n	6	13	19
		%	24	39,4	32,8
Totaal		n	25	33	58
		%	100	100	100

p=0,248 (niet significant)

4.5.4. Reflectie

Deze laatste stap van het handelingskader werkt tweeledig: enerzijds gaat het over reflectie direct na de controle en anderzijds gaat het over reflectie in een (team)debriefing (met of zonder leidinggevende). De cijfers die hieronder worden gepresenteerd, komen enkel voort uit de observaties van de onderzoeker. Dat wil zeggen dat enkel de reflecties *direct na* de controle konden worden geobserveerd. Als er op een andere dag werd gereflecteerd over een controle of tussenkomst zonder dat de onderzoeker aanwezig was, werd dit niet in de statistieken opgenomen. De onderzoeker heeft geen debriefings geobserveerd tijdens zijn aanwezigheid op het veld en kon dan ook geen debriefing observeren waarin specifieke controles werden besproken. Ondanks dat het handelingskader en de opleiding reflectie centraal zetten, zijn de cijfers over reflectie laag.

Tabel 4.27. Wordt de controle nadien ter evaluatie besproken door de PA's?

		n	%
Wordt de controle nadien ter evaluatie besproken door de PA's?	Neen	284	93
	Ja	22	7
	Totaal	306	100

De 22 observaties in tabel 4.27 mogen niet letterlijk als een *evaluatie* gezien worden, maar een informeel gesprek tussen de twee politieambtenaren die de onderzoeker volgde. In die gevallen werd er onderling afgetoetst of zij dezelfde beslissing hadden genomen of zij een correcte inschatting hadden gemaakt. Deze (korte) bespreking volgt dus niet een strikte interpretatie van verschillende reflectievragen die het handelingskader aanbiedt (waaronder "wat gaf de doorslag om de betrokkenen te controleren", "heb ik het correct en begrijpelijk uitgelegd", "Was mijn attitude correct en professioneel en is dat zo overgekomen?"), maar omvat het aftoetsen met de collega ter plaatse waarin bedenkingen of twijfels achteraf werden besproken.

Tabel 4.28. Wordt de controle besproken tijdens de debriefing na de shift?

		n	%
Wordt de controle besproken tijdens de debriefing na de shift	Neen	306	100
	Ja	0	0
	Totaal	306	100

Zoals eerder gezegd, werden er geen debriefings met betrekking tot identiteitscontroles geobserveerd door de onderzoeker. Het is mogelijk dat in de periode van het onderzoek controles in een debriefing werden besproken, maar niet in aanwezigheid van de onderzoeker.

Tabel 4.29. Gaf een PA aan de situatie anders te hebben ingeschat dan diens collega?

		n	%
Gaf een PA aan de situatie anders te hebben ingeschat dan diens collega?	Neen	302	99
	Ja	4	1
	Totaal	306	100

In de besprekingen van tabel 4.27 waren er vier situaties waarin een politieambtenaar aangaf de situatie anders in te schatten of ingeschat te hebben dan een collega (tabel 4.29). Zowel deze vraag als de volgende (tabel 4.30) houden spontane reacties in van een politieambtenaar. Dat wil zeggen dat de onderzoeker geen actieve vragen stelde, zoals *“heb jij de situatie anders ingeschat dan je collega?”*, maar dat dit enkel werd geobserveerd wanneer dat vanzelf aan bod kwam. Het is dan ook mogelijk dat het reële cijfer van tabel 4.29 en 4.30 hoger ligt dan momenteel het geval is. Desondanks opteerden we om deze vraag niet actief te stellen, om reactiviteit te vermijden en antwoorden niet te sturen in een bepaalde richting.

Tabel 4.30. Gaf een PA iets geleerd te hebben uit de situatie?

		n	%
Gaf een PA iets geleerd te hebben uit de situatie?	Neen	303	99
	Ja	3	1
	Totaal	306	100

Er waren een klein aantal observaties waarin een politieambtenaar aangaf iets geleerd te hebben uit de situatie. Het kan opnieuw mogelijk zijn dat er meer politieambtenaren iets hebben geleerd dan dat ze in die situatie direct vertellen aan de onderzoeker en aan hun eigen collega.

4.5.5. Samenvatting onderzoeksvraag RQ2.1

RQ 2.1: Hoe passen politiemensen het handelingskader toe in de praktijk? Hoe geven ze daarbij invulling aan de vier stappen?

Om deze onderzoeksvraag volledig te beantwoorden, werd dit opgesplitst in de impact op de competentie van het handelen, en de mate van procedurele (on)rechtvaardigheid geobserveerd tijdens de identiteitscontroles. Dat laatste is sterk gefundeerd op eerder politieel onderzoek, zowel uit België als uit het buitenland (Dait et al., 2011; Jonathan-Zamir, 2015; Van Damme 2017b; Van Leeuwe, 2023). De academische literatuur is vol van voorbeelden over hoe de relatie met de burger onderhevig is aan de processen die zich afspelen tijdens kortdurende politie interacties, zoals een identiteitscontrole en fouillering. Het handelingskader is een praktijkgerichte uitnodiging om als korps en politieambtenaar mee te gaan in de getoetste kennis dat de burger een stem geven, neutraliteit en respect tonen en verantwoording geven bijdragen tot meer vertrouwen van de burger in de politie, wat op zich dan weer voor meer medewerking en minder weerstand van de burger zorgt.

Als we louter naar het procedureel rechtvaardig handelen kijken, op basis van onze operationalisering die werd meegenomen in de codeboeken, dan moeten we vaststellen dat we het verschil in handelen

tussen politieambtenaren niet door het volgen van de opleiding van het handelingskader kunnen verklaren. Waar dat wel aan ligt, is moeilijk te verklaren en dit was ook geen onderdeel van de onderzoeksvragen. Dat wil echter niet zeggen dat de opleiding en handelingskader geen belangrijke functie hebben in het ontwikkelen van *awareness* en het losmaken van zelfreflectie, maar de impact op het handelen tijdens identiteitscontroles konden we niet vaststellen, behalve op het aspect van de uitleg rond de schriftelijke neerslag.

Net als de evaluatie van het handelingskader in Nederland (Molenaar et al., 2020), volgen we de conclusie dat het veranderen of beïnvloeden van een politiepraktijk zoals identiteitscontroles taai is. Een éénmalige opleiding is dan ook wellicht niet voldoende om een dergelijke verandering in gedrag teweeg te brengen. Het is tevens onduidelijk wat er na de opleiding hoort te gebeuren en hoe de deelnemers van de opleiding verder begeleid worden in het omzetten van de kennis uit de opleiding in de praktijk. Het kader en de opleiding worden aangeboden, maar hoe daar nu concreet in praktijk mee aan de slag moet gegaan worden, blijft onduidelijk. Welke rol spelen de teamleiders en de hogere politiekaders hierin? Wie overziet de doelstellingen van het handelingskader, en of deze ook worden bereikt na het volgen van de opleiding?

HOOFDSTUK 5: FOCUSGROEPEN

De derde onderzoeksvraag, “*hoe percipiëren de burgers van de stad Gent de toepassing van het handelingskader en welke gevolgen heeft dit voor hun welzijn en hun ervaring inzake gelijke behandeling?*”, sluit aan bij een lange traditie van onderzoek naar de band tussen politieel optreden enerzijds en vertrouwen van de bevolking anderzijds (Tankebe, 2013). Eén van de doelstellingen van het handelingskader is namelijk het vertrouwen van de burger vergroten aan de hand van een professioneel politieel optreden. De onderzoeksvraag wil aan de hand van focusgroepen de ervaringen en percepties van burgers met betrekking tot identiteitscontroles in kaart brengen. Aangezien we dit enige tijd na de implementatie van het handelingskader doen, kunnen we hen daarbij (ook) vragen naar hun visie op de impact daarvan. Belangrijk hierbij mee te geven is dat we enkel percepties meten van de burger. Het betreft geen experimenteel onderzoek of kwantitatieve evaluatie van het optreden.

In het originele onderzoeksvoorstel stonden vier tot zes focusgroepen van maximum 8 tot 15 deelnemers gepland. Er werd veel tijd vrijgemaakt om de juiste condities te voorzien waarin de focusgroepen konden doorgaan (wie zou er deelnemen? Hoe bereiken we alle populaties? Waar gaan de gesprekken het best door?). Hierbij is de keuze van de deelnemers en de selectie van de buurten van groot belang. De keuze van de buurten gebeurde in samenspraak met een werkgroep van medewerkers van Stad Gent, de politie en met het begeleidingscomité. Er zou een geografische onderverdeling gemaakt worden op basis van de zes wijkbureau's van de politie, waarna er per leeftijd een tweede onderverdeling werd gemaakt. De basisvoorwaarde om deel te nemen aan de focusgroep was het feit dat de burger in het afgelopen jaar moest gecontroleerd worden, wat neerkomt op de periode sinds het handelingskader op volle kracht werkt in PZ Gent. Er werden tevens op vraag van PZ Gent veel inspanningen gedaan om een zekere vorm van representativiteit te verzekeren in deze focusgroepen. Hoewel dat eerder kunstmatig is wanneer er geen *random* steekproef van burgers wordt getrokken, net omdat er vooral voor een vrijwillige deelname werd gechoosd, werden er toch scenario's bedacht om de representativiteit zoveel als mogelijk te verzekeren.

Om onder andere aan die vraag van representativiteit te voldoen, werden andere potentiële respondenten benaderd na de controles uit de observaties. Samen met een informatiepamflet (zie bijlage) werd de informatie verspreid over de focusgroepen door de onderzoeker. Het zijn immers die burgers met de meeste ervaringsdeskundigheid. Er werd informatie opgenomen in de brochure die de burger in kwestie in staat stelt om, bij interesse om deel te nemen aan de fase, zelf contact op te nemen met de onderzoeksequipe. Door deze werkwijze te hanteren, vermijden we dat onnodig persoonsgegevens van burgers moeten worden verzameld (bv. om hen na een ID-controle te contacteren met de vraag om deel te nemen). Hierdoor hebben de burgers zelf de keuze of hun persoonsgegevens al dan niet kunnen worden verwerkt voor onderzoekdoeleinde (cfr. GDPR). Er worden tijdens de observaties dan ook geen identificeerbare kenmerken van de burger genoteerd (bv. naam).

De oproep voor de focusgroepen werd ondersteund door de stadsdiensten, en via een brede verspreiding langs verschillende kanalen (o.m. via sociale media, LinkedIn, een radio-oproep, via de stadsdiensten, ...) werd er actief naar geïnteresseerde deelnemers gezocht. Uiteindelijk bevestigden zeven personen hun deelname, ver onder de verwachting en te weinig om vier focusgroepen te vullen. Uiteindelijk konden vijf mensen aanwezig zijn op een focusgroep en werden de andere twee mensen bevraagd in een duo-interview. Ondanks deze twee gespreksmomenten, kunnen we geen conclusies trekken over de perceptie van de Gentse burger ten aanzien van de toepassing van het handelingskader. Daarvoor hebben we te weinig burgers kunnen bevragen en horen.

HOOFDSTUK 6. DISCUSSIE EN AANBEVELINGEN

Vooreerst moet duidelijk gesteld worden dat het handelingskader een positief beleidsinstrument is: het toont de wil en intenties van de politie om werk te maken van professionele identiteitscontroles. In die zin is het handelingskader professioneel profileren een waardevolle toevoeging aan de bestaande initiatieven binnen het diversiteitsbeleid van PZ Gent. De opleiding wordt bovendien als zeer positief ervaren in het korps. Vooral de VR brillen, als opleidingstool, lijken te worden gesmaakt. De VR-brillen lijken een gunstig effect te hebben op het leerproces en als aantrekkingskracht om de opleiding te volgen. De wens wordt wel uitgedrukt om de scenario's te vertalen naar een Belgische context (liefst naar de eigen politiezone) en alzo de herkenbaarheid te verhogen.

Het eerste opleidingsluik wordt gedoceed door de korpschef, de hoogste leidinggevende. Het belang hiervan mag niet onderschat worden. Het strekt tot aanbeveling dit zeer zeker verder te zetten evenwel leert onderzoek dat de impact nog groter kan zijn indien dit niet langer online maar in persoon gebeurt. Onderzoek naar de impact van opleiding (Van Droogenbroeck et al., 2019) stelt immers dat de kennisoverdracht groter is als politiemensen leren van elkaar. De vaststelling dat ook PZ Gent ervoor kiest om de opleiding door eigen politiemensen te laten geven is eveneens lovenswaardig. Dit vergt immers heel wat capaciteit van het korps. Politiemensen nemen niet snel iets aan van mensen die ze niet zien als expert of categoriseren tot de *out-group* (Böing en de Vries, 2021). In die zin is het belangrijk dat de opleidingsmethode en de gebruikte opleidingstools in PZ Gent gehandhaafd blijven.

Anderzijds stellen we wel vast dat de impact van de opleiding beperkt is, in die zin dat ze te weinig beklijft op het terrein, in de dagelijkse politiepraktijk. We zijn ervan overtuigd dat het handelingskader een instrument is dat op lange termijn de identiteitscontroles verder kan professionaliseren, echter vraagt dit een verdere optimalisering van de kwantiteit van de geleverde opleidingen (aantal (meermaals) opgeleide politieambtenaren verhogen maar ook het vervolgtraject verder uitwerken) enerzijds, en het vergroten van de impact van de opleiding op verandering van attitudes, kennis en vaardigheden (cf. competenties), anderzijds.

6.1. Aanbevelingen voor de optimalisering van de opleiding

6.1.1. Inbedding van het opleidingstraject

Het **kennen en begrijpen van het handelingskader**, welke theoretische redenering erachter schuilgaat en waarom, verdient ons inziens meer aandacht. De kennis die het handelingskader aanreikt is niet per se nieuw, maar is in een vorm gegoten die aansluit op actuele tendensen en gebaseerd is op wetenschappelijke evidenties. Daarbij is het belangrijk om de centrale concepten herkenbaarder te maken, zodat het handelingskader als begrip ook herkenbaar wordt binnen het korps. De focus van de opleiding moet zich dan oriënteren naar de impact en efficiëntie van procedurele rechtvaardigheid op het vertrouwen van de burger en de legitimiteit van de politie.

Uit de resultaten blijkt dat de **kennis over de impact die een identiteitscontrole heeft op de burger** niet altijd aanwezig is bij de respondenten. Dit is een algemene vaststelling in de nationale en internationale literatuur over identiteitscontroles. Politiemensen zijn zich niet altijd bewust van het 'dwangmatig' karakter van een controle en hoe dit wordt 'beleefd' door burgers. Misschien kan dit meer aandacht krijgen tijdens de opleiding en de reflectie daarover.

In het licht van de nationale uitrol van het handelingskader is een **update van het erkenningsdossier** wellicht te overwegen. Gezien de verdere uitbouw van de opleiding binnen PZ Gent en de opgebouwde expertise op dit vlak is de opleiding meer in ontwikkeling dan het erkenningsdossier aangeeft. Indien andere zones aan de slag willen met de opleiding is het waardevol om deze inzichten vanuit PZ Gent

verder mee te kunnen nemen (bijvoorbeeld m.b.t. een vervoltraject of de inbedding in andere opleidingen).

6.1.2. Opvoeren van de kwantiteit van de opleidingen

Het volgen van opleiding is tijdrovend en niet altijd inpasbaar in de dagelijkse dienstplanning. Hoewel het korps het belang van het volgen van de VR-opleiding sterk uitdraagt, blijkt tot op heden dat nog maar een beperkt aandeel van het personeel de opleiding heeft gevolgd. Bovendien lijkt niet iedereen ervan overtuigd dat ze de opgedane kennis, attitude en vaardigheden zullen kunnen toepassen in de dagelijkse werksituatie omdat ze er weinig gebruik van maken. Het is dan ook te overwegen om meer selectief te zijn in wie de opleiding 'prioritair' of 'meer intensief' moet volgen op korte termijn. Het is bijvoorbeeld perfect verantwoordbaar dat het beter is om een bepaald team sneller en intenser te onderwerpen aan de VR-training gewoonweg omdat ze meer gebruik maken van identiteitscontroles. Bijkomend, het intenser onderwerpen van een bepaalde dienst of team kan mogelijks leiden tot gedragsverandering of andere manieren van werken binnen het desbetreffende team waardoor er zich een cultuurwijziging kan doorzetten naar de rest van het korps. Dit lijkt ons alvast een proefproject waardig.

6.1.3. Intervisie en blijvende reflectie

De opleiding is erop gericht aan de hand van intervisie en reflectie tot nieuwe inzichten en kennis te komen. Dit vraagt **sterke pedagogische vaardigheden van de opleidingsinstructeurs** die deze reflectie moeten initiëren en coachen binnen een voor de deelnemers veilige omgeving.

Uit het onderzoek in Nederland blijkt dat zonder reflectie deze training en toepassing eigenlijk niet mogelijk is (Molenaar et al., 2020). Het is daarom belangrijk dat de **organisatie deze reflectie blijvend mogelijk maakt en deze ook systematisch voorziet in de organisatie**. Enerzijds door ervan uit te gaan dat deelnemers meerdere opleidingsmomenten nodig zullen hebben opdat ze zich gaandeweg zouden openstellen voor andere manieren van werken. Ook volgens Bas Böing (Van den Dungen et al., 2023) zal het volgen van slechts één training bij weinigen van meet af aan het gewenste leereffect hebben. Hij raadt aan om minstens alle mogelijke VR-scenario's te doorlopen opdat politiemensen hun routines zouden doorbreken. Anderzijds, net zoals bij de Nederlandse politieambtenaren, blijken de meeste deelnemers hun professionele optreden hoog in te schatten. Het vergt dus best wel wat reflectie, interactie en dus 'mentale weerbaarheid' alvorens men zich kan en wil openstellen voor andere manieren van werken.

Het volgen van de opleiding is maar één stap in een veranderingsproces. Het korps kan naast de reflectie tijdens de opleiding **de reflectie** ook na de opleiding als team en collega over het eigen gedrag verder **aanmoedigen**. Leidinggevend en middenkaders moeten dit mee ondersteunen en aanmoedigen opdat er een cultuur van reflectie kan groeien in alle lagen van het korps. Het ontwikkelen van concrete instrumenten bij de stap 'reflectie' is dan ook belangrijk. Geef helder aan hoe korpsen en politiemensen hier mee aan de slag kunnen gaan en houd daarbij rekening met de cultuur en realiteit van de praktijk die dit deel moeilijk maakt.

6.2. Aanbevelingen voor het handelingskader professioneel profileren

6.2.1. Definieer duidelijk waar professioneel profileren over gaat

Met het oog op de verdere nationale uitrol van het handelingskader lijkt het ons van belang om duidelijker te definiëren wat er onder 'professioneel profileren' moet verstaan worden. Profileren gaat in sommige definities over een strategisch analysemiddel, terwijl dat in andere definities over selectiemechanismen van individuele politieambtenaren gaat. Het lijkt ons belangrijk om deze conceptuele vaagheid op te helderen, zodat iedereen die het kader leest of daar een opleiding rond

volgt, vanaf het begin op een gelijke voet qua interpretatie kan starten. Bovendien lijkt de titel van het handelingskader voornamelijk over selectie te gaan, het profileren van een burger, terwijl het kader over alle stappen in een identiteitscontrole gaat. Daardoor rijst de bedenking of ‘profilieren’ wel een gepaste term is.

6.2.2. Introduceer het begrip ‘problematisch controleren’

Dat de bestaansreden van het handelingskader voortkomt uit signalen van etnisch profileren door de politie, is een feit. Desondanks leidt dit de aandacht af van andere selectievormen die niet als ‘professioneel’ of ‘objectief’ kunnen genoemd worden. Een omvattender begrip, die alle vormen van disproportioneel selecteren en controleren inhoudt, is problematisch controleren. Het zou niet alleen over het aanpakken van disproportionele selectie van burgers moeten gaan, maar ook over de disproportionele behandeling en elke andere problematische gedraging die tijdens identiteitscontroles kunnen ontstaan. Het belang van motivering van de controle en fouillering, de uitleg rond de schriftelijke neerslag en procedureel onrechtvaardige interacties krijgen ook zo aandacht onder één centraal concept.

6.2.3. Beklemtoon de discretionaire ruimte die gepaard gaat met art. 34§1 en art. 34§3 WPA

Het handelingskader biedt onvoldoende handvaten die de individuele politieambtenaar moeten helpen bij het toepassen van objectieve criteria in de selectiefase van de identiteitscontroles. Professioneel profileren moet immers gebaseerd zijn op objectieve criteria voor selectie, zoals deze bedoeld zijn in art. 34§1 WPA. Wat als objectief wordt gepercipieerd is niet altijd even duidelijk, omdat de redelijke gronden van paragraaf 1 een inschatting van de politieambtenaar inhoudt. Zoals eerder besproken, is deze discretionaire ruimte een instrument dat autonomie en expertise van politieambtenaren toelaat (Gilleir, 2013), maar evenzeer kan leiden tot problematische controles. Het handelingskader zou aldus handvaten kunnen aanreiken om dit te vermijden.

6.2.4. Systematische identiteitscontroles

Het handelingskader maakt geen melding van de toepassingsmogelijkheden voor de systematische identiteitscontroles, meer specifiek de identiteitscontroles die worden uitgevoerd onder art. 34§3 WPA. Het handelingskader zou het bestaan ervan mee in rekening moeten brengen.

Wat betreft de toepassing van systematische identiteitscontroles vragen we bijzondere aandacht voor het uitleggen ervan, zowel door de bestuurlijke overheid die daartoe toestemming heeft, als door de individuele politieambtenaar tijdens de identiteitscontrole. Dergelijke systematische controles kunnen snel leiden tot *overpolicing* van bepaalde buurten. Eerder Belgisch politieonderzoek kaartte die mogelijke disproportionaliteit al aan (Saudelli, 2021). Hoewel het gerechtvaardigd kan zijn om art 34§3 WPA toe te passen, moet men zich als overheid en politieverantwoordelijke er van bewust zijn dat dit bij de bevolking percepties van distributieve onrechtvaardigheid (Tankebe, 2014) kan oproepen. Indien dergelijke (soms tijdelijke) maatregelen niet leiden tot zichtbaar effect, onder de vorm van daling van onveiligheidsgevoelens of oplossen van buurtproblemen (efficiëntie), wordt ook dit door buurtbewoners als negatief gepercipieerd. Sterker, langdurig toepassen van dergelijke systematische acties kan op termijn de legitimiteit van de politie aantasten, waardoor buurten met zijn bewoners het vertrouwen in de politie dreigen te verliezen. Een goede communicatie over het doel van dergelijke maatregelen op niveau van de politie, interactie met de bevolking en het evalueren van het effect ervan (op niveau van de organisatie) is belangrijk om de politielegitimiteit op lange termijn te vrijwaren.

Bij het hanteren van deze maatregel, is de verantwoordelijkheid van de politieambtenaar om aan de burger te motiveren waarom deze gecontroleerd ook groter, omdat er volgens die maatregel geen redelijke gronden meer nodig zijn om een identiteitscontrole uit te voeren. Wil de politie het

vertrouwen behouden van de burger, dan moet een adequate uitleg nog steeds mogelijk zijn. Hoewel het handelingskader reflectie door de politieambtenaar vooropstelt, neemt paragraaf drie deze reflectie deels weg: het vraagt geen afweging maar bouwt systematiek in. Dit is nefast voor de doelstelling van het handelingskader om reflectie als standaardpraktijk in te bouwen. Daarbij is het ook de verantwoordelijkheid van de bestuurlijke overheid om na te denken over de verantwoording van het gebruik van deze paragraaf naar de burger toe. Meer onderzoek naar de impact van art. 34 § 3 en het gebruik ervan is dan ook vereist.

6.2.5. Benadruk het belang van top-down ondersteuning

In navolging van de Nederlandse evaluatie van het handelingskader (Molenaar et al., 2020), volgen we een van de conclusies waarin de nood voor actieve top-down ondersteuning duidelijk wordt gemaakt. Het handelingskader leest als een document bedoeld voor inspecteurs en politieambtenaren die op het terrein identiteitscontroles uitvoeren. Dat verlegt op een bepaalde manier de verantwoordelijkheid om de praktijk te veranderen naar de individuele politieambtenaar. Hierbij is het belangrijk dat het mesoniveau mee die professionaliteit ondersteunt. Het handelingskader kan die top-down benadering sterker belichten, en de rol van de hoofdinspecteurs en commissarissen daarin ook verduidelijken. Hoe zorgt een volledig korps ervoor dat de vier stappen van het handelingskader kunnen worden gevolgd? De korpscondities moeten het mogelijk maken voor de politieambtenaren om de interacties met de burger ook effectief te verbeteren.

BIBLIOGRAFIE

- Allport, G., 1954. *The nature of prejudice*. Reading, MA: Addison-Wesley.
- Amnesty International. (2017). *Amnesty International Resport 2016/17. The State of The World's Human Rights*. (p. 84-85).
- Amnesty International. (2018). 'Je weet nooit met mensen zoals jij'. *Politiebeleid ter preventie van etnisch profileren in België*. https://www.amnesty-international.be/sites/default/files/bijlagen/amn_rapport_etnisch_profileren_web_ok_0.pdf
- Aston, E., Murray, K., & O'Neill, M. (2019). Achieving cultural change through organizational justice: The case of stop and search in Scotland. *Criminology & Criminal Justice*, 21(1), 40-56. <https://doi.org/10.1177/1748895819839751>
- Böing, B., & de Vries, P.W. (2021). Etnisch profileren: De bereidheid om te participeren in cursussen en training. *Tijdschrift voor de politie*, 83(4), 28-32.
- Bottoms, A., & Tankebe, J. (2012). Beyond procedural justice: A dialogic approach to legitimacy in criminal justice. *Journal of criminal law & criminology*, 102(1), 119-170.
- Bowling, B., & Phillips, C. (2007). Disproportionate and Discriminatory: Reviewing the Evidence on Police Stop and Search. *Modern Law Review*, 70(6), 936-961. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2230.2007.00671>
- Bradford, B., Jackson, J., and Stanko, E., 2009a. Contact and confidence: revisiting the impact of public encounters with the police. *Policing and society*, 19 (1), 20-46.
- Buvik, K. (2016). The hole in the doughnut: A study of police discretion in a nightlife setting. *Policing & society*, 26(7), 771-788.
- Çankaya, S. (2015). De politieke surveillance van ras en etniciteit. *Cahiers Politiestudies*, 35(2), 13-33.
- Dai, M., Frank, J. and Sun, I. (2011). Procedural justice during police-citizen encounters: the effects of process-based policing on citizen compliance and demeanor. *Journal of Criminal Justice*, 39(2), 159-168.
- De Maillard, J., et al., (2018). Different styles of policing: discretionary power in street controls by the public police in France and Germany. *Policing and society*, 28(2), 175-188. doi:10.1080/10439463.2016.1194837
- Debbaut, S. (2023). *The symbolic crusade of policing drugs: An ethnography on local drug policing and the self-legitimacy of drug detectives* [Doctoraatsthesis, Universiteit Gent].
- Easton, M., Ponsaers, P., Demarée, C., Vandevoorde, N., Enhus, E., Elffers, H., Hutsebaut, F., & Moor, L. G. (2009). *Multiple community policing: Hoezo?* Academia Press.
- Epiphanyo, F. (2020). Police discretion and procedural justice. *Revista do Instituto Brasileiro de Segurança Pública (RIBSP)*, 4, 78-88. <https://doi.org/10.36776/ribsp.v4i8.120>
- Gau, J. M., & Brunson, R. K. (2010). Procedural justice and order maintenance policing: A study of inner-city young men's perceptions of police legitimacy. *Justice quarterly*, 27(2), 255-279.
- Gilleir, F. (2013). *Discretionaire ruimte bij de Belgische lokale politie*. Maklu.

- Goldstein, J. (1959). Police Discretion Not to Invoke the Criminal Process; Low-Visibility Decisions in the Administration of Justice. *Yale L.J.*, 69, 543.
- Goossens, F. (2006). *Politiebevoegdheden en mensenrechten*. Kluwer.
- Gounev, P., & Bezlov, T. (2006). The Roma in Bulgaria's criminal justice system: From ethnic profiling to imprisonment. *Critical criminology*, 14(3), 313-338.
- Holmberg, L. (2000). Discretionary leniency and typological guilt: Results from a Danish study of police discretion. *Journal of scandinavian studies in criminology and crime prevention*, 1(2), 179-194.
- Hough, M., Jackson, J., Bradford, B., Myhill, A., & Quinton, P. (2010). Procedural justice, trust and institutional legitimacy. *Policing: A journal of policy and practice*, 4(3), 203-210.
<https://doi.org/10.1093/police/paq027>
- Human Rights Watch. (2016). *Grounds for Concern: Belgium's Counterterror Responses to the Paris and Brussels Attacks*.
https://www.hrw.org/sites/default/files/report_pdf/belgium1116_web_6.pdf
- Jackson, J., Bradford, B., Hough, M., Myhill, A., Quinton, P., & Tyler, T. R. (2012). Why do people comply with the law? Legitimacy and the influence of legal institutions. *British Journal of Criminology*, 52(6), 1051-1071
- Jonathan-Zamir, T., Mastrofski, S. D., & Moyal, S. (2015). Measuring Procedural Justice in Police-Citizen Encounters. *Justice Quarterly*, 32(5), 845-871.
<https://doi.org/10.1080/07418825.2013.845677>
- Lammers., J.B. (2004). *Oordelen over de politie. Een analyse van de invloed van contacten op het oordeel van burgers over het functioneren van de politie*. [Doctoraatsthesis, Universiteit Twente]
- Landman, W., & Kleijer-Kool, L. (2016). *Boeven vangen: Een onderzoek naar proactief politieoptreden*. Apeldoorn: Politie & Wetenschap.
- Lokale Politie Brussel Noord. (2020, 8 juli). 'Ondertekening handelingskader professioneel profileren'.
<https://www.politie.be/5344/nl/nieuws/ondertekening-handelingskader-professioneel-profileren>
- Lokale Politie Gent. (2022). Erkenningsdossier Voorgezette Opleiding 'Handelingskader Professioneel Profileren en Controleren'. [Intern document]
- Lokale Politie Gent.(z.d). Het Handelingskader Professioneel Profileren. [Intern document].
- Lokale Politie Kastze. (z.d.). 'De Algemene Nationale Gegevensbank'.
<https://www.politie.be/5412/over-ons/de-politiestructuur-eeengeintegreerde-politie/de-algemene-nationale-gegevensbank>
- López-Sala, A. (2013). Managing uncertainty: Immigration policies in Spain during economic recession (2008-2011). *Migraciones internacionales*, 7(2), 21-69.
- Maesschalck, J. (2016). Methodologische kwaliteit in het kwalitatief onderzoek. In T. Decorte & D. Zaitch (Eds.), *Kwalitatieve methoden en technieken in de criminologie* (pp. 131-160). Acco.

- Mastrofski, S. D., Parks, R. B., & McCluskey, J. D. (2010b). Systematic Social Observation in Criminology. In *Handbook of Quantitative Criminology* (pp. 225–247). Springer New York. https://doi.org/10.1007/978-0-387-77650-7_12
- Mazerolle, L., Antrobus, E., Bennett, S., & Tyler, T. R. (2013). Shaping citizen perceptions of police legitimacy: A randomized field trial of procedural justice. *Criminology*, *51*(1), 33-63.
- McCluskey, J. D., & Reisig, M. (2017). Explaining procedural justice during police-suspect encounters: A systematic social observation study. *Policing: An International Journal*, *40*(3), 574-586.
- McCombs, B. L. (1984). Processes and skills underlying continuing intrinsic motivation to learn: Toward a definition of motivational skills training interventions. *Educational Psychologist*, *19*(4), 199–218. <https://doi.org/10.1080/00461528409529297>
- McNulty, E. W. (1994). Generating common sense knowledge among police officers. *Symbolic interaction*, *17*(3), 281-294.
- Meerschaut, K., & De Hert, P. (2007). Identiteitscontroles in rechtsvergelijkend perspectief. Moet controle op kleur worden gemeten. *Orde van de Dag - Criminaliteit en Samenleving*, *40*, 11-20.
- Miles-Johnson, T. (2013). LGBTI variations in crime reporting: How sexual identity influences decisions to call the cops. *Sage open*, *3*(2), 1-15.
- Molenaar, J., Kroes, P., Esmann, C., Quint, H., Collard, B.J., Lanza. R., & Nap, J. (2020). *Professioneel controleren: Een onderzoek naar het effect van de pilot Proactief Controleren: Eindrapportage*. https://www.researchgate.net/publication/350859997_Professioneel_controleren_Een_ond_erzoek_naar_het_effect_van_de_pilot_Proactief_Controleren_Eindrapportage
- Monjardet, D. (2000). Police and the Public. *European Journal on Criminal Policy and Research*, *8*(3), 353-378. <https://doi.org/10.1023/A:1008781130862>
- Murphy, K., Hinds, L., & Fleming, J. (2008, 2008/06/01). Encouraging public cooperation and support for police. *Policing and Society*, *18*(2), 136-155. <https://doi.org/10.1080/10439460802008660>
- Murray, K. (2014). *Stop and search in Scotland: An evaluation of police practice*. Edinburgh: The Scottish Centre for Crime and Justice Research.
- Open Society Justice Initiative. (2009). *Addressing ethnic profiling by police - A report on the strategies for effective police stop and search project*. New York: Open Society Institute.
- Pauwels, L. (2012). *Toegepaste statistiek met SPSS voor criminologen*. Maklu.
- Politie Nederland. (2017, 27 oktober). *Handelingskader proactief controleren*. <https://www.politie.nl/binaries/content/assets/politie/nieuws/2017/00-km/handelingskader-proactief-controleren-versie-1.9.1-dd-27-oktober2017.pdf>
- Van den Dungen, N., Böing, B. & de Jong, S. (2023, 6 maart). VR-training tegen etnisch profileren. [Audio podcast episode]. In *De Academie*. <https://www.politieacademie.nl/podcast>
- Rowe, M. (2007). Rendering Visible the Invisible: Police Discretion, Professionalism and Decision-making. *Policing and Society*, *17*(3), 279–294. <https://doi.org/10.1080/10439460701497352>

- Saudelli, I. (2021). *Mag ik uw identiteitskaart zien? Een kwalitatief onderzoek naar identiteitscontroles uitgevoerd door de Belgische lokale politie*. VUB Press.
- Skogan, W., 2006. Asymmetry in the impact of encounters with the police. *Policing and society*, 16 (2), 99-126.
- Spano, R. (2007). How does reactivity affect police behavior? Describing and quantifying the impact of reactivity as behavioral change in a large-scale observational study of police. *Journal of Criminal Justice*, 35(4), 453–465. <https://doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2007.05.008>
- Spruyt, B., Van Droogenbroeck, F., Lemblé, H. (2018). *Executive Summary van de studie 'Holocaust, Politie en Mensenrechten: een onderzoek naar de instroom, ervaringen van deelnemers en impact van de HPM-opleiding van Kazerne Dossien*. Brussel: Vrije Universiteit Brussel;
- Sunshine, J., & Tyler, T. R. (2003). The role of procedural justice and legitimacy in shaping public support for policing. *Law & society review*, 37(3), 513-548.
- Tankebe, J. (2013). Viewing things differently: The dimensions of public perceptions of police legitimacy. *Criminology*, 51(1), 103-135.
- Tyler, T. (2006). *Why people obey the law*. Princeton University Press.
- Tyler, T.R. and Fagan, J. (2008). Why do people cooperate with the police? *Ohio Journal of Criminal Law*, 6, 231-275.
- Van Craen, M., & Skogan, W. G. (2017). Achieving fairness in policing: the link between internal and external procedural justice. *Police Quarterly*, 20(1), 3–23. <https://doi.org/10.1177/1098611116657818>
- Van Damme, A. (2015). The impact of police contact on trust and police legitimacy in Belgium. *Policing and Society*, 27(2), pp. 205-228.
- Van Damme, A. (2017a). How to measure procedurally (un)just behavior during police-citizen interactions. *Policing: An International Journal*, 40(3), 587-600. <https://doi.org/10.1108/PIJPSM-09-2016-0140>
- Van Damme, A. (2017b). *The role of procedural justice in the relationship between the police and citizens*. [Doctoraatsthesis, Universiteit Gent]
- van der Leun, J., van der Woude, M., Vijverberg, R., Vrijhoef, R., & Leupen, A. (2014). *Ethnisch profileren in Den Haag? Een verkennend onderzoek naar beslissingen en opvattingen op straat*. Den Haag: Boom Lemma Uitgevers.
- Van Droogenbroeck, F., Spruyt, B., Kutnjak Ivković, S., & Haberfeld, M. R. (2019). The effects of ethics training on police integrity. *Exploring police integrity: Novel approaches to police integrity theory and methodology*, 365-382.
- Van Leeuwe, A. (2023). *Politie selectie binnen proactieve identiteitscontroles: (procedureel) rechtvaardig?*. Vanden Broele.
- Van Praet, S. (2020). *Identifying and tackling problematic or abusive forms of police selectivity. An action research on the problematic practices and/or mechanisms of police district of*

Schaerbeek-Evere-St-Josse (PolBruNo). https://nicc.fgov.be/upload/publicaties/rapport_43c-police_selectivity-svp-eng-202007.pdf

Worden, R.E. and McLean, S. (2014b). Systematic social observation of the police. In M.D. Reisig and R.J. Kane (eds). *The Oxford handbook of police and policing* (pp. 471-496). New York: Oxford University Press.

BIJLAGEN

Bijlage 1: codeboek observaties en bijhorend handboek

Handboek SSO

Voor observatie	<ol style="list-style-type: none"> 1. Inplannen van de observatiemomenten + agenderen 2. Opvolgen van de actualiteit in de samenleving, in bijzonder de lokale nieuwsberichten 3. Benodigheden voor de observaties nakijken op werking en zo nodig vervangen 		
Mee te nemen	<ul style="list-style-type: none"> • Toegangsbadge • Identiteitskaart • Gepaste kledij • Rugzak • Bril • (Geld voor) eten 	<ul style="list-style-type: none"> • Informatiebrief PA • Toestemmingsformulier PA • Handboek SSO • Codeboeken SSO • Informatiebrief burger • Notitieboekje 	<ul style="list-style-type: none"> • Balpennen • Ringmap • GSM (+ lader) • Laptop (+ lader) • Agenda • Kogelwerende vest
Start shift	<ol style="list-style-type: none"> 1. <u>Aanmelden</u> bij diensthoofd/teamleider en toewijzing van PA's 2. Te observeren politieambtenaren <u>informatiebrief</u> voorleggen 3. Politieambtenaren verduidelijking geven, indien nodig 4. Politieambtenaren <u>informed consent</u> laten ondertekenen 5. Korte <u>toelichting van het onderzoek</u> bij briefing voorgaand aan de actie.* 6. Met de politieambtenaren het codeboek PA (=codeboek B) doornemen 7. <u>Shiftcodeboek</u> (=codeboek A) invullen waar mogelijk 8. Meenemen van de kogelwerende vest. 		
Tijdens observatie/tussenkoms	<ol style="list-style-type: none"> 1. <u>Bepalen volgorde PA (PA1, PA2, PA3):</u> <ul style="list-style-type: none"> • <u>PA1:</u> PA die het dienstvoertuig bestuurt bij aanvang dienst • <u>PA2:</u> PA die als bijrijder plaatsneemt in het dienstvoertuig bij aanvang dienst. • <u>PA3:</u> PA die als passagier op de achterbank plaats neemt bij aanvang dienst. <p>Deze volgorde blijft voor hetzelfde duo/trio gedurende de volledige dienst gelijk.</p> 2. <u>Actief observeren:</u> probeer te zien wat de PA's zien. 3. <u>Maken van veldnota's:</u> <ul style="list-style-type: none"> • Maak nota's op onmiddellijk na de tussenkomst of op geschikte momenten tijdens de tussenkomsten. Vermijd echter om hiermee de aandacht te trekken van de burger en ongewild de interactie te beïnvloeden. • Geef in de veldnota's ook duidelijk weer wanneer en waarom bepaalde zaken niet konden geobserveerd worden (burger spreekt stil, PA laat enkel aan de burger een foto zien, ...). 4. <u>Tussenkomstcodeboek en burgercodeboek invullen indien opportuun:</u> Indien aangewezen vul de codeboeken aan. Hierdoor wordt het maken van geheugenfouten verkleind. 5. <u>Volg de interactie:</u> Wanneer de PAs opsplitsen, moet de observator de interactie volgen die het meest relevant is voor de observatie. Daar er wordt gefocust op de politie-burger interactie zal veelal de voorkeur gegeven worden om bij de PA te vergezellen die bij de burger blijft. Een afweging moet steeds op het moment zelf gemaakt worden en kan beschreven worden in de nota's. 6. <u>Informereren van de burger:</u> Geef de burger voldoende uitleg over het onderzoek en beschrijf hun rol in de observaties wanneer zij toelichting wensen. Deel hen mee dat de informatie anoniem verzameld wordt alsook hoe en waar zij bijkomende duiding kunnen krijgen. Verduidelijk de rol van de onderzoeker en geef aan dat deze geen politionele functie uitoefent bij de observaties. Verduidelijking wordt gegeven 		

	wanneer hierom gevraagd wordt of, bij voorkeur, op het einde van de tussenkomst om de geobserveerde interactie niet te beïnvloeden.
Na tussenkomst	<ol style="list-style-type: none"> <u>Maken of aanvullen van veldnota's</u>: <ul style="list-style-type: none"> Indien het maken van veldnota's niet mogelijk was tijdens de tussenkomst maak deze op na de tussenkomst of vul de reeds gemaakte veldnota's aan. Het werken met afkortingen kan hierbij helpen. Indien relevant noteer ook uitspraken of quotes van PA's of burgers. Geef in de veldnota's ook duidelijk weer wanneer en waarom bepaalde zaken afwijken van de verwachting. (vb: een heterdaadvaststelling van een sluikestort maar er wordt geen proces verbaal opgesteld) <u>Tussenkomstcodeboek en burgercodeboek invullen of aanvullen indien mogelijk</u>: <ul style="list-style-type: none"> Indien mogelijk vul de codeboeken in of vul ze verder aan. Hierdoor wordt het maken van geheugenfouten verkleind. <u>Tussentijdse debriefing</u>: Indien bepaalde zaken niet duidelijk zijn of toelichting vereisen kan dit gevraagd worden aan de PA. Door deze te bevragen na de tussenkomst kunnen de beweegredenen van de PA verduidelijkt worden met een fris geheugen. De tussentijdse debriefing kan vanuit een lerend perspectief doorgaan na de tussenkomst of bij langdurende tussenkomsten tijdens een rustig moment. Wanneer een tussentijdse debriefing niet mogelijk is kan dit bevraagd worden in de algemene debriefing op het einde van de shift. <u>Reflectie</u>: noteer persoonlijke en praktische reflecties die je hebt die voortkomen uit de tussenkomst. Deze kunnen helpen bij latere observaties.
Einde shift	<ol style="list-style-type: none"> <u>Algemene debriefing</u>: Politieambtenaren bevragen naar opmerkingen of vragen en indien nodig individuele tussenkomsten doornemen. <u>Politieambtenaren bedanken</u> voor hun medewerking. Informatie <u>shift</u> aanvullen (i.e. einde shift + duurtijd) <u>Controleren van toekomstige observatiemomenten + agenderen</u>
Na shift	<ol style="list-style-type: none"> Veldnota's, herinneringen en verkregen informatie uitschrijven tot een narratief Codeboeken invullen op basis van het narratief. Database aanvullen met de gegevens uit de codeboeken Database aanvullen met de gegevens uit de vragenlijst PA Database controleren op fouten en hiaten. Deze dienen zo snel mogelijk aangepast of ingevuld te worden.

*Het kort toelichten van het onderzoek aan alle politieambtenaren die deel uitmaken van de geobserveerde actie beoogt hen te informeren. Het is steeds mogelijk dat andere dan de geobserveerde politieambtenaren betrokken zijn bij een tussenkomst. Op deze manier wordt geanticipeerd op het feit dat de onderzoeker tijdens een tussenkomst wordt aanzien als omstaander (zie of dat er op het terrein aan een PA duiding dient gegeven te worden over het onderzoek tijdens een relevante tussenkomst waardoor deze niet langer te observeren is.

Bijkomende opmerkingen

Het dragen van een kogelwerende vest is essentieel!
Indien een situatie gevaarlijk is, moet de observator op een veilige afstand blijven. Indien nodig moet de observator zich aan de situatie onttrekken. Veiligheid gaat steeds voorop.
De observator registreert elke tussenkomst. Later kan steeds beslist worden om tussenkomsten niet te valideren. Een tussenkomst start vanaf het moment de PAs beslissen om een politioneel relevante handeling te stellen. Het einde van de tussenkomst vindt plaats wanneer de burger en de PAs niet langer kunnen communiceren en de aanwezigheid van de burger of PA niet meer vereist is. Aandacht is evenwel vereist voor incidenteel hercontact of evaluatiegesprekken over de tussenkomst.

- Indien deelnemers de notities/codeboeken van hun eigen observatiemomenten willen inkijken dan wordt deze mogelijkheid geboden. Dit toont een transparante houding naar de PAs toe wat de mate waarin zij vertrouwen hebben in de observator kan verhogen. Het inkijken kan bij het einde van de shift om beïnvloeding of sociaal wenselijk gedrag tijdens de shift te vermijden.
- De shift vindt aanvang bij het eerste contact tussen observator en PAs. Het einde van de shift vindt plaats wanneer de PAs de werkplaats verlaten met de bedoeling naar huis te gaan en afscheid nemen van de observator. De observator blijft in de tussentijd steeds bij dezelfde PAs. Indien andere PAs dienen geobserveerd te worden moet de reden van de wissel steeds genoteerd worden. De nieuwe PAs kunnen geobserveerd worden na voorlegging van de informatiebrief en het instemmen via de informed consent.
- In dit codeboek werden de categorieën ‘niet van toepassing’ en ‘onduidelijk’ samengevoegd tot 1 gezamenlijke categorie, dit met het oog op de statistische verwerking van de antwoorden.

AFKORTINGEN	
ANG	Algemene nationale gegevensbank
BDO	Behaviour Detection Officer
CoPPRa	Community policing and prevention of radicalisation & terrorism
IB	Informatiebulletin
IC	Informed consent
LGBTQIA+	Zie definitie
NKF	Niet Konkreet Feit
NVT	Niet van toepassing
OBP	Officier van bestuurlijke politie
OGP	Officier van gerechtelijke politie
PA	Politieambtenaar
RAR	Rapport Administrative/Administratief rapport
WPA	Wet op het politieambt

DEFINITIES	
ANG	Algemene Nationale Gegevensbank. De Algemene Nationale Gegevensbank (ANG) is het geheel van informatiesystemen van de geïntegreerde politie dat bestemd is om de opdrachten van gerechtelijke of bestuurlijke politie te ondersteunen zodat er een maximaal gestructureerd en beveiligd informatiebeheer wordt gewaarborgd.
Beschermingsmiddelen	Middelen bestemd om degene die ze draagt een passende bescherming te bieden tegen gevaren bij welbepaalde activiteiten. <ol style="list-style-type: none"> 1. Er wordt tijdens elke observatieshift een <u>kogel- en snijwerende vest</u> gedragen. 2. In het kader van de Covid-19-pandemie worden de geldende lokale, provinciale en federale maatregelen nageleefd. 3. Tijdens elke dienst wordt een <u>dienstradio</u> meegenomen door de observator. In geval de onderzoeker in nood verkeert kan dit gemeld worden aan de commandokamer. Dit biedt tevens het voordeel dat radiocommunicatie kan gevolgd worden ter bevordering van de uitgevoerde observaties.
Burger	Iedere persoon waarmee de politie in interactie treedt die op dat moment niet de hoedanigheid van politieambtenaar heeft (i.e. ook een politieambtenaar die niet aan het werk is); burgers kunnen verschillende rollen hebben (slachtoffer, verdachte, bron, burgerlijk verantwoordelijke, ...). De rol van de burger is afhankelijk van de situatie waarin hij of zij verkeert.
Gevaarsituatie	Elke situatie waarbij een gevaar dreigt. Een gevaar kan zowel latent als manifest aanwezig zijn.

	<p>Het opvolgen van de richtlijnen van de politieambtenaren is verplicht. Hierover worden voor aanvang afspraken gemaakt met het diensthoofd en doorgesproken met de te observeren PAs.</p> <p>Wanneer richtlijnen niet gegeven worden dient de onderzoeker zich op eigen initiatief en wanneer dit mogelijk is te verwijderen wanneer er een manifest gevaar aanwezig is.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Latent gevaar</u>: grote groep personen, persoon die verbaal agressief is, persoon op een donkere plaats met de handen in de zakken, prioritair rijden,... • <u>Manifest gevaar</u>: persoon die fysiek agressief is, persoon met een wapen, brand, ...
Geweld	<p>Het gebruik van wapens of lichamelijke kracht. Geweld wordt hier onderscheiden van dwang. Hoewel geweld ook dwang inhoudt wanneer dit uitgaat van de politie, vereist dwang niet steeds geweld. Zo is het uitvoeren van een identiteitscontrole, het ophouden van een persoon, een dwangmaatregel waarbij niet steeds geweld wordt gebruikt.</p>
Herkomst	<p>Herkomst wordt gedefinieerd aan de hand van de definitie zoals uitgewerkt in de nota aan de Vlaamse regering van 8 mei 2015, opgesteld door de Commissie Integratiebeleid (Stuyck, K., Doyen, G., Feys, Y., Noppe, J., Jacques, A., & Buysschaert, P. (2018). <i>Survey Samenleven in Diversiteit 2017</i>. Agentschap Binnenlands Bestuur).</p> <p>Volgens deze definitie heeft iemand een niet-Belgische herkomst wanneer (a) de persoon een huidige vreemde nationaliteit (of geboorteland) heeft, (b) de persoon een andere geboortenationaliteit (of geboorteland) heeft, (c) de moeder een andere nationaliteit (of geboorteland) heeft, of (d) de vader een andere nationaliteit (of geboorteland) heeft.</p> <p>Aan de Pas wordt gevraagd als zij voldoen aan deze herkomst.</p> <p>In het geval van de burger gaat het om een inschatting van de herkomst (vnl. op basis van uiterlijke kenmerken). Er wordt een onderscheid gemaakt tussen Europa en andere landen. Enkele landen (m.n. 'buurlanden', Maghreb-landen, Turkije) worden specifiek be4noemd omdat deze groepen sterk vertegenwoordigd zijn in België (Noppe, J., Vanweddigen, M., Doyen, G., Stuyck, K., Feys, Y., & Buysschaert, P. (2018). <i>Vlaamse Migratie- en Integratiemonitor 2018</i>. Agentschap Binnenlands Bestuur). Er wordt bijgevolg een onderscheid gemaakt tussen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Europa <ul style="list-style-type: none"> – België – Buurland (Nederland, Frankrijk, Duitsland, Luxemburg) – Ander West - Europees land – Oost-Europees land • Ander <ul style="list-style-type: none"> – Turkije – Maghreb landen – Ander land
Informed consent	<p>De geïnformeerde toestemming. Het inlichten van een onderzoekssubject door deze voldoende te informeren over het onderzoek en wat er met de verzamelde data zal gebeuren. Het onderzoekssubject dient op actieve wijze akkoord te gaan door vb. een toestemmingsformulier te ondertekenen.</p>
LGBTQIA+	<p>Afkorting die verwijst naar verschillende vormen van seksuele en genderdiversiteit.</p> <p><u>L – Lesbisch</u>: Een vrouw die zich emotioneel en/of fysiek aangetrokken voelt tot andere vrouwen.</p> <p><u>G – Gay/Homoseksueel</u>: Een man die zich emotioneel en/of fysiek aangetrokken voelt tot andere mannen.</p> <p><u>B – Biseksueel</u>: Een persoon die zich tot meer dan een genderidentiteit emotioneel en/of fysiek aangetrokken voelt.</p> <p><u>T – Transseksueel of Transgender</u>: een persoon die een andere genderidentiteit heeft dan het gender dat bij de geboorte werd toegewezen.</p> <p><u>Q - Queer/Questioning</u>: Questioning verwijst naar personen die zoekende naar een hun seksuele oriëntatie en/of genderidentiteit. Queer is een paraplueterm die</p>

	<p>verwijst naar een brede afwijzing van labels, voornamelijk labels van gender en seksuele oriëntatie.</p> <p><u>I - Interseksualiteit</u>: Personen met geslachtskenmerken, hormonen of genen die niet passen met typische definities van man zijn of vrouw zijn.</p> <p><u>A -Aseksueel</u>: Een paraplueterm die verwijst naar individuen die geen of een lage beleving van seksueel verlangen hebben. Deze identiteit omvat ook personen die wel of geen interesse hebben in romantische relaties.</p> <p><u>+</u>: Vertegenwoordigt de stelling dat er een groot aantal seksuele en genderidentiteiten zijn die niet in het acroniem staan. Het is het teken voor alle personen die een niet-normatieve genderidentiteit of seksuele oriëntatie hebben. (bron: https://outrightinternational.org/content/acronyms-explained)</p>
Ouders	De 2 personen die gedurende het grootste deel van de minderjarigheid hebben ingestaan voor de opvoeding en zorg voor een persoon.
Politieambtenaar	Een lid van een politiedienst door of krachtens de wet bevoegd om bepaalde politie maatregelen te nemen of uit te voeren en daden van bestuurlijke of gerechtelijke politie te stellen (Art 3 lid drie Wet op het politieambt van 5 augustus 1992, BS 22 december 1992) (Agenten van politie zijn geen politieambtenaar)
Politieverordening	Een verordening, uitgaande van een gemeente of stad, waarin strafbepalingen staan met het doel de openbare orde te handhaven.
Politiewerk	Elke taak die als doel heeft een politionele taak te volbrengen of daarin bij te staan. De observator mag geen politiewerk doen. De observator moet ook proberen om geen of zo weinig mogelijk impact te hebben op de tussenkomst. De facto is dit zoeken naar een balans tussen objectiviteit en credibiliteit bij de geobserveerde PAs.
Respect	Het behandelen van personen op een vriendelijke manier en met waardigheid. Vb: <ul style="list-style-type: none"> - LGBTQ+ : aanspreken met het correcte voornaamwoord - Aanspreken met meneer of mevrouw - Personen hun rol erkennen binnen de maatschappij
Shift	Een arbeidstijd waarbinnen geobserveerd wordt. Een shift duurt in regel 8u maar kan steeds, afhankelijk van de werkomstandigheden, uitlopen en langer duren. Het begin en einduur van een shift zal steeds genoteerd worden in het shiftcodeboek. Tijdens een shift worden in regel steeds dezelfde PA's geobserveerd. Wanneer de initiële PA's niet meer geobserveerd kunnen worden binnen de shift zullen andere PA's geobserveerd worden na het invullen van een nieuwe shiftcodeboek. Binnen één shift worden meerdere tussenkomsten geobserveerd.
Sociale klasse	Sociale klasse wordt gecategoriseerd aan de hand van vier groepen: <ul style="list-style-type: none"> • Duidelijk arm/chronische armoede (bv. dakloos, geen duidelijke bestaansmiddelen); • Lagere sociale klasse: mensen die basisbehoeften hebben maar enkel op een basisniveau (bv. mensen die van een uitkering leven); • Middenklasse: mensen met een job boven het minimumloon of mensen die in staat zijn voor zichzelf en hun familie te zorgen; • Hoog: personen met luxe (bv. dure kleding, wagen, juwelen).
Tussenkomst	Een gebeurtenis geobserveerd gedurende een shift waarbij de politiediensten opdrachten van betekenis uitvoeren. Een tussenkomst wordt beschouwd als betekenisvol wanneer deze langer dan 3 minuten duurt en een identiteitscontrole werd uitgevoerd.
Vooroordeel	Een bepaalde opvatting over een persoon of situatie die niet op verkregen informatie is gebaseerd. Een vooroordeel kan zowel positief (bv. "Het is een rustige/gemoedelijke man") als negatief zijn ("Het zal wel niets zijn").

Codeboeken

Codeboek A: Shiftcodeboek

1. Volgnummer van de geobserveerde shift?

1. 1	5. 5	9. 9
2. 2	6. 6	10. 10
3. 3	7. 7	11. 11
4. 4	8. 8	12. 12

2. Datum shift (dd/mm/jjjj):	/ /
3. Tijdstip start shift (uu:mm):	:
4. Voorzien einde shift (uu:mm):	:
5. Werkelijk einde shift (uu:mm):	:
6. Duur shift (uu:mm):	:

7. Op welke soort dag vond de shift plaats?

1. Weekdag buiten de vakantieperiode (maandagochtend t.e.m. vrijdagavond)
2. Weekend buiten de vakantieperiode (vrijdagavond t.e.m. zondagavond)
3. Wettelijke feestdag (avond voor de feestdag t.e.m. einde van de feestdag)
4. Wettelijke vakantieperiode (vanaf avond voor de eerste dag t.e.m. laatste dag)

8. Hoe was de houding van de PA tegenover de aanwezigheid van de observator bij aanvang van de shift?

(de observator evalueert dit na de eerste tussenkomst of na een half uur op het terrein)

	Onduidelijk	Heel negatief	Negatief	Neutraal	Positief	Heel positief
	1	2	3	4	5	6
PA1						
PA2						
PA3						

9. Hoe was de houding van de PA tegenover de aanwezigheid van de observator op het einde van de shift?

	Onduidelijk	Heel negatief	Negatief	Neutraal	Positief	Heel positief
	1	2	3	4	5	6
PA1						
PA2						
PA3						

Codeboek B: Politieambtenaar

Dit codeboek wordt samen met de PA's ingevuld.

10. Wat is het geslacht van de PA?

	Onduidelijk	Man	Vrouw
	1	2	3
PA1			
PA2			
PA3			

11. Wat is de leeftijd van de PA?

	Onduidelijk	18-25	26-35	36-45	46-55	56-65	65+
	1	2	3	4	5	6	7
PA1							
PA2							
PA3							

12. Tot welk kader behoort de PA?

	Onduidelijk	Hulpkader	Beveiligingskader	Basiskader	Middenkader	Officierenkader
	1	2	3	4	5	6
PA1						
PA2						
PA3						

13. Hoeveel jaar ervaring heeft de PA binnen de politie?

	Onduidelijk	Minder dan 1 jaar	Tussen 1 en 5 jaar	Tussen 5 en 10 jaar	Tussen 10 en 15 jaar	Tussen 15 en 20 jaar	Meer dan 20 jaar
	1	2	3	4	5	6	7
PA1							
PA2							
PA3							

14. Wat is het hoogst behaalde diploma van de PA?

	Onduidelijk	Middelbaar onderwijs	HBO 5	Professionele bachelor	Academische bachelor	Master	Doctoraat
	1	2	3	4	5	6	7
PA1							
PA2							
PA3							

15. Hoe makkelijk of moeilijk vindt de PA het uitvoeren van identiteitscontroles?

	Onduidelijk	Zeer makkelijk	Enigszins makkelijk	Niet makkelijk en niet moeilijk	Enigszins moeilijk	Heel moeilijk
	1	2	3	4	5	6
PA1						
PA2						
PA3						

Herkomst Politieambtenaar

16. Heeft de PA nog een andere dan de Belgische nationaliteit?

	Onduidelijk	Nee	Ja
	1	2	3
PA1			
PA2			
PA3			

17. In welk land is de PA geboren?

18. In welk land zijn de ouders van de PA geboren?

Vader

Moeder

19. Percipieert de PA zich als lid van de LGBTQIA+ - gemeenschap?

	Onduidelijk	Nee	Ja
	1	2	3
PA1			
PA2			
PA3			

20. Percipieert de PA zich als een persoon met een migratieachtergrond?

	Onduidelijk	Nee	Ja
	1	2	3
PA1			
PA2			
PA3			

21. Denkt de PA dat burgers hem/haar percipiëren als lid van de LGBTQIA+ - gemeenschap?

	Onduidelijk	Nee	Ja
	1	2	3
PA1			
PA2			
PA3			

22. **Denkt de PA dat burgers hem/haar percipiëren als een persoon met een migratieachtergrond?**

	Onduidelijk	Nee	Ja
	1	2	3
PA1			
PA2			
PA3			

Preventie

23. **Is de PA op de hoogte van de inhoud van de opleiding handelingskader professioneel profileren?**

	Onduidelijk	Nee, opleiding is niet gekend	Nee, inhoud niet gekend	Ja, in beperkte mate	Ja, in grote mate
	1	2	3	4	5
PA1					
PA2					
PA3					

24. **Heeft de PA een voortgezette opleiding handelingskader professioneel profileren gevolgd?**

	Onduidelijk	Nee	Ja, theorieles	Ja, VR-training
	1	2	3	4
PA1				
PA2				
PA3				

25. **Heeft de PA een voortgezette opleiding dilemmatraining gevolgd?**

	Onduidelijk	Nee	Ja
	1	2	3
PA1			
PA2			
PA3			

26. **Heeft de PA een voortgezette opleiding BDO gevolgd?**

	Onduidelijk/NVT	Nee	Ja
	1	2	3
PA1			
PA2			
PA3			

27. **Heeft de PA een voortgezette opleiding CoPPRa gevolgd?**

	Onduidelijk/NVT	Nee	Ja
	1	2	3
PA1			
PA2			
PA3			

28. **Heeft de PA een voortgezette opleiding holocaust, politie en mensenrechten gevolgd?**

	Onduidelijk/NVT	Nee	Ja
	1	2	3
PA1			
PA2			
PA3			

29. **Heeft de PA een voortgezette opleiding straatcontactmethode gevolgd?**

	Onduidelijk/NVT	Nee	Ja
	1	2	3
PA1			
PA2			
PA3			

30. **Heeft de PA een voortgezette opleiding Outerviewing – predictive profiling gevolgd?**

	Onduidelijk/NVT	Nee	Ja
	1	2	3
PA1			
PA2			
PA3			

31. **Heeft de PA een voortgezette opleiding Islam nader bekeken gevolgd?**

	Onduidelijk/NVT	Nee	Ja
	1	2	3
PA1			
PA2			
PA3			

Codeboek C: Controle/Tussenkost

32. Geobserveerde controle binnen de shift:

1. A	11. K	21. U
2. B	12. L	22. V
3. C	13. M	23. W
4. D	14. N	24. X
5. E	15. O	25. Y
6. F	16. P	26. Z
7. G	17. Q	
8. H	18. R	
9. I	19. S	
10. J	20. T	

33. Gelinkt aan shift:

1. 1	5. 5	9. 9
2. 2	6. 6	10. 10
3. 3	7. 7	11. 11
4. 4	8. 8	12. 12

34. Duur tussenkomst

<i>Aanvangstijd tussenkomst (uu:mm):</i>	:
<i>Eindtijd tussenkomst (uu:mm):</i>	:
⇒ Duur tussenkomst (minuten)	

35. Behoorde deze controle tot een geplande actie?

1. Onduidelijk
2. Nee
3. Ja

36. Door wie werd de tussenkomst geïnitieerd?

1. Onduidelijk
2. PA1, PA2 en/of PA3
3. PA1, PA2 en/of PA3, maar op vraag collega
4. Andere PA initieerde de tussenkomst
5. Op vraag van overste
6. Dispatcher
7. Burger
8. Andere

37. In welke wijk werd de controle geïnitieerd?

1. Onduidelijk
2. Wijk A
3. Wijk B
4. Wijk C

5. Wijk D
6. Wijk E
7. Wijk F
8. Wijk G
9. Wijk H
10. Centrum
11. Andere wijk

38. **Wie nam de leiding tijdens de controle?**

1. Onduidelijk
2. PA1
3. PA2
4. PA3
5. Andere

39. **Wat maakt het voorwerp van de controle uit?**

1. Onduidelijk
2. Persoon
3. Vervoermiddel: Belgische inschrijving
4. Vervoermiddel: Buitenlandse inschrijving
5. Plaats
6. Andere

40. **Wat lijken voor de observator de motieven die leiden tot de identiteitscontrole? (MC)**

1. Onduidelijk/NVT
2. Na vrijheidsberoving
3. Heterdaad betrapping van strafbaar feit
4. Redelijke gronden
5. Systematische controles
6. Andere

41. Welke motieven werden door de PA's vermeld als reden tot controle?

Aan de observator

--

Aan de burger

--

42. Op welke manier wordt de identiteit van de burger nagegaan?

1. Visueel met identiteitskaart, zonder controle in systeem.
2. Via FOCUS-app
3. Via dispatch
4. Via collega op kantoor
5. Burger is al gekend bij PA's
6. Andere

Neutraliteit:

Procedureel rechtvaardig

43. Werden er door de politie vooroordelen geuit in verband met de persoon of situatie die de PA's controleren voordat zij in interactie treden?

	Onduidelijk/NVT	Nee	Ja
	1	2	3
PA1			
PA2			
PA3			

44. Werden er vooroordelen geuit in verband met de persoon of situatie die de PA's controleren terwijl zij in interactie treden?

	Onduidelijk/NVT	Nee	Ja
	1	2	3
PA1			
PA2			
PA3			

45. Werden er vooroordelen geuit in verband met de persoon of situatie die de PA's controleren na afloop van de interactie?

	Onduidelijk/NVT	Nee	Ja
	1	2	3
PA1			
PA2			
PA3			

Voice/input/inbreng

Procedureel rechtvaardig

46. **Kreeg de burger tijdens de controle de mogelijkheid om zijn visie te geven of zijn verhaal te doen?**

	Onduidelijk/NVT	Nee, mogelijkheid werd niet geboden	Ja, maar burger weigerde info te geven	Ja, uit eigen beweging	Ja, op vraag van de politie
	1	2	3	4	5
B1					
B2					
B3					
B4					
B5					

47. **Hoe heeft de politie deze informatie/dit standpunt ontvangen? Als een...**

	Onduidelijk/NVT	Afwijzend luisteraar	Onaandachtig luisteraar	Passief luisteraar	Actief luisteraar
	1	2	3	4	5
B1					
B2					
B3					
B4					
B5					

Afwijzend luisteraar: onderbreken van de burger en/of het te niet doen van de inspanning van de burger

Onaandachtig luisteraar: liet de verklaringen van de burger toe, maar heeft er niet altijd evenveel aandacht aan besteed, zijn/haar appreciatie uitgedrukt, of steun getoond

Passief luisteraar: aandachtig geluisterd naar wat de burger zei, maar geen verdere participatie aangemoedigd of appreciatie uitgedrukt.

Actief luisteraar: interesse geuit of appreciatie voor de burger zijn/haar verklaringen en steun getoond, follow-up vragen gesteld

48. **In welke mate heeft de politie duidelijk gemaakt dat ze verder zal werken met de informatie/het standpunt van deze burger bij het behandelen van deze zaak/het nemen van een beslissing?**

	Onduidelijk/NVT	De politie heeft geen indicatie gegeven	De politie heeft duidelijk gemaakt dat ze de informatie zal in rekening brengen	De politie heeft duidelijk gemaakt dat ze de informatie zal uitsluiten.
	1	2	3	4
B1				
B2				
B3				
B4				
B5				

Procedureel onrechtvaardig

49. **Werd de burger of werden de vragen van de burger genegeerd of ontweken door de politie?**

	Onduidelijk/NVT	Nee	Ja
	1	2	3
B1			
B2			
B3			
B4			
B5			

50. **Heeft de politie de burger op een ruwe manier onderbroken?**

	Onduidelijk/NVT	Nee	Ja
	1	2	3
B1			
B2			
B3			
B4			
B5			

51. **Heeft de politie aangegeven dat ze de visie of informatie van de burger expliciet negeren bij het maken van een beslissing?**

	Onduidelijk/NVT	Nee	Ja, maar het is duidelijk dat de burger liegt (vb: heterdaad maar burger ontkent)	Ja
	1	2	3	4
B1				
B2				
B3				
B4				
B5				

Respect

Procedureel rechtvaardig:

52. **Heeft de politie respectvol gedrag vertoond ten aanzien van de burger tijdens de tussenkomst?**

	Onduidelijk/NVT	Nee	Ja
	1	2	3
B1			
B2			
B3			
B4			
B5			

53. **Heeft de PA diens taal en toon aangepast voor de burger?**

	Onduidelijk/NVT	Nee	Ja
	1	2	3
B1			
B2			
B3			
B4			
B5			

54. **Wat karakteriseert het best de duur van het respectvol gedrag van de politie ten aanzien van de burger?**

	Onduidelijk/NVT	Kort: er was wel respectvol gedrag, maar enkel gedurende een kort deel van de tussenkomst	Wisselend: het respectvol gedrag was verschillende keren te zien tijdens de tussenkomst	Dominant: de politie vertoonde constant respectvol gedrag tijdens de tussenkomst:
	1	2	3	4
B1				
B2				
B3				
B4				
B5				

Procedureel onrechtvaardig:

55. **Heeft de politie respectloos gedrag vertoond ten aanzien van de burger tijdens de tussenkomst?**

	Onduidelijk/NVT	Nee	Ja
	1	2	3
B1			
B2			
B3			
B4			
B5			

56. **Wat karakteriseert het best de duur van het respectloos gedrag van de politie ten aanzien van de burger?**

	Onduidelijk/NVT	Kort: er was wel respectloos gedrag, maar enkel gedurende een kort deel van de tussenkomst	Wisselend: het respectloos gedrag was verschillende keren te zien tijdens de tussenkomst	Dominant: de politie vertoonde constant respectloos gedrag tijdens de tussenkomst
	1	2	3	4
B1				
B2				
B3				
B4				
B5				

Verantwoording afleggen

Procedureel rechtvaardig

57. **Werden de motieven tot controle door de politie spontaan meegedeeld aan de burger?**

	Onduidelijk/NVT	Nee	Nee, maar deze waren bij aanvang controle duidelijk (vb:heterdaad, burger geïnitieerd,...)	Ja, doch beperkt	Ja
	1	2	3	4	5
B1					
B2					
B3					
B4					
B5					

58. **Werden de politionele handelingen die toepassing hebben op de burger spontaan uitgelegd of meegedeeld tijdens de tussenkomst? (vb: fouille, doorzoeking,)**

	Onduidelijk/NVT	Nee	Ja
	1	2	3
B1			
B2			
B3			
B4			
B5			

59. **In welke mate werden de verschillende handelingen die de politie stelde spontaan uitgelegd of meegedeeld aan de burger?**

	Onduidelijk/NVT	Minimaal	Wisselend	Maximaal
	1	2	3	4
B1				
B2				
B3				
B4				
B5				

Minimaal: De handelingen werden niet of in erg beperkte mate uitgelegd of meegedeeld.

Wisselend: De handelingen werden nu eens wel en dan weer niet uitgelegd of toegelicht. (50/50)

Maximaal: De handelingen werden (quasi) steeds toegelicht door de politie.

60. **Werd de beslissing tot het opmaken van een schriftelijke neerslag meegedeeld en gemotiveerd aan de burger?**

	Onduidelijk/NVT	Nee	Ja
	1	2	3
B1			
B2			
B3			
B4			
B5			

61. **Werden de gevolgen van de beslissingen, genomen door de politie tijdens de tussenkomst, spontaan uitgelegd aan de burger?**

	Onduidelijk/NVT	Nee	Ja
	1	2	3
B1			
B2			
B3			
B4			
B5			

Procedureel onrechtvaardig

62. Weigerde de politie om de motieven tot controle mee te delen aan de burger?

	Onduidelijk/NVT	Nee	Ja
	1	2	3
B1			
B2			
B3			
B4			
B5			

Uitkomst

63. Wat is in de schriftelijke neerslag de politionele uitkomst van de controle? (MC)

	Onduidelijk/NVT	Geen strafbare feiten	Bestuurlijke feiten	Strafbare feiten: gerechtelijk	Strafbare feiten: politieverordeningen	Strafbare feiten: verkeer	Zachte info: NKF, RAR, IB,..	Andere info: interventiefiche, melding, contact collega of derde	Andere
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
B1									
B2									
B3									
B4									
B5									

64. Wat lijkt volgens de observator de politionele uitkomst van de controle? (MC)

	Onduidelijk/NVT	Geen strafbare feiten	Bestuurlijke feiten	Strafbare feiten: gerechtelijk	Strafbare feiten: politieverordeningen	Strafbare feiten: verkeer	Zachte info: NKF, RAR, IB,..	Andere info: interventiefiche, melding, contact collega of derde	Andere
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
B1									
B2									
B3									
B4									
B5									

Politionele handelingen

65. Werd er tijdens de controle een fouille uitgevoerd?

	Onduidelijk	Nee	Ja
	1	2	3
B1			
B2			
B3			
B4			
B5			

66. **Wat lijkt voor de observator de reden van de fouille?**

	Onduidelijk/NVT	Bescherming van de openbare orde	Bestuurlijke arrestatie	Gerechtelijke vrijheidsbeneming	Aanwijzingen bezit van overtuigingsstukken of bewijsmateriaal
	1	2	3	4	5
B1					
B2					
B3					
B4					
B5					

67. **Wat is volgens de PA de reden van de fouille?**

	Onduidelijk/NVT	Bescherming van de openbare orde	Bestuurlijke arrestatie	Gerechtelijke vrijheidsbeneming	Aanwijzingen bezit van overtuigingsstukken of bewijsmateriaal
	1	2	3	4	5
B1					
B2					
B3					
B4					
B5					

68. **Werd er tijdens de controle gebruikgemaakt van geweld?**

	Onduidelijk	Nee	Ja, enkel burger	Ja, enkel politie	Ja, beiden
	1	2	3	4	5
B1					
B2					
B3					
B4					
B5					

69. **Werd er tijdens de controle gebruikgemaakt van dwang?**

	Onduidelijk	Nee	Ja
	1	2	3
B1			
B2			
B3			
B4			
B5			

70. **Werd er tijdens de controle een arrestatie of aanhouding uitgevoerd?**

	Onduidelijk	Nee	Ja
	1	2	3
B1			
B2			
B3			
B4			
B5			

Reactiviteit

71. **Heeft de politieambtenaar zijn/haar gedrag aangepast door de aanwezigheid van de observator?**

	Onduidelijk/NVT	Nee	Ja, <u>zonder</u> invloed op de tussenkost	Ja, <u>met</u> invloed op de tussenkost
	1	2	3	4
PA1				
PA2				
PA3				

72. **Welk percentage van de tussenkost kon geobserveerd worden door de onderzoeker?**
1. Onduidelijk
 2. 0 - 25%
 3. 25 - 50%
 4. 50 – 75%
 5. 75 - 100%

Debriefing:

73. **Wordt de controle direct nadien ter evaluatie besproken door de PA's?**

1. Onduidelijk
2. Nee
3. Ja

74. **Gaf een PA aan de situatie anders te hebben ingeschat dan zijn collega?**

1. Onduidelijk/NVT
2. Nee
3. Ja

75. **Gaf een PA aan iets geleerd te hebben uit de situatie?**

1. Onduidelijk/NVT
2. Nee
3. Ja

76. **Wordt de controle besproken tijdens de debriefing na de shift?**

1. Onduidelijk/NVT
2. Nee
3. Ja

Codeboek D: Burger

77. **Was de burger, bij aanvang van de controle, misnoegd over de controle?**

	Onduidelijk	Nee	Ja
	1	2	3
B1			
B2			
B3			
B4			
B5			

78. **Wat is het vermeende biologisch geslacht van de burger?**

	Onduidelijk	Man	Vrouw
	1	2	3
B1			
B2			
B3			
B4			
B5			

79. **Wat is de vermeende leeftijd van de burger?**

	Onduidelijk	0 – 13j	14 - 17j	18 - 30j	31 – 40j	41 – 50j	51 - 65j	+65j
	1	2	3	4	5	6	7	8
B1								
B2								
B3								
B4								
B5								

80. **Is de burger ingeschreven in het Belgisch rijksregister?**

	Onduidelijk	Nee	Ja
	1	2	3
B1			
B2			
B3			
B4			
B5			

81. **Is de burger gekend door een van de PA's?**

	Onduidelijk	Nee	Ja, uit de privésfeer	Ja, uit de beroepssfeer
	1	2	3	4
B1				
B2				
B3				
B4				
B5				

Taal

82. **Waren er taalbarrières die de interactie bemoeilijkten?**

	Onduidelijk	Nee	In beperkte mate: interactie is mogelijk doch herformulering dient soms te gebeuren	In meerdere mate: interactie is mogelijk maar herformulering biedt geen oplossing (vb: voertaal wordt niet goed beheerst door 1 van de partijen)	In grote mate: de burger en de PA's konden elkaar grotendeels niet verstaan (vb: communicatie via Google Translate, gebaren, ...)
	1	2	3	4	5
B1					
B2					
B3					
B4					
B5					

Herkomst Burger

83. **Wat is de vermeende herkomst van de burger?**

	Onduidelijk	EUROPA				AFRIKA		ANDERE	
		België	Buurland	Ander West - Europees land	Oost-Europees land	Maghreb-landen	Ander Afrikaans land	Turkije	Ander land
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
B1									
B2									
B3									
B4									
B5									

Efficiëntie/Effectiviteit

84. **Was de gecontroleerde burger reeds opgenomen in de ANG?**

	Onduidelijk/NVT	Nee	Ja, 1-5 maal	Ja, 6 – 10 maal	Ja, meer dan 10 maal
	1	2	3	4	5
B1					
B2					
B3					
B4					
B5					

85. **Was de gecontroleerde burger geseind in een politionele databank?**

	Onduidelijk/NVT	Nee	Ja
	1	2	3
B1			
B2			
B3			
B4			
B5			

Minderheidsgroepen LGBTQI+

86. **Is de niet-heteroseksuele of genderidentiteit (i.e. LGBTQIA+) van de burger in voorkomend geval te observeren door de PA?**

	Onduidelijk	Nee	Ja
	1	2	3
B1			
B2			
B3			
B4			
B5			

Sociaal economische status

87. **Wat is de vermeende sociaal klasse van de burger?**

	Onduidelijk	Armoedig	Laag	Gemiddeld	Hoog
	1	2	3	4	5
B1					
B2					
B3					
B4					
B5					

88. **Heeft de burger zijn/haar gedrag aangepast door de aanwezigheid van de observator?**

	Onduidelijk	Nee	Ja, zonder invloed op de tussenkomst	Ja, met invloed op de tussenkomst
	1	2	3	4
B1				
B2				
B3				
B4				
B5				

Appendix: Duiding bij de vragen

Deze appendix biedt verduidelijking bij de vragen uit het codeboek. Op deze manier wordt getracht om de beoogde interpretatie van de vragen en antwoordmogelijkheden door de onderzoeker duidelijk te maken voor de lezer.

Codeboek A: Shiftcodeboek

De vragen binnen dit codeboek worden aan het begin van de shift ingevuld, met uitzondering van vraag 8 en 9.

8. Hoe was de houding van de PA tegenover de aanwezigheid van de observator bij aanvang van de shift?

Deze vraag kadert binnen het meten van reactiviteit en een wij/zij-politiecultuur die de resultaten van het onderzoek kunnen beïnvloeden. De evaluatie wordt opgemaakt na de eerste tussenkomst of na een half uur op het terrein.

Codeboek B: Politieambtenaar

De vragen binnen dit codeboek worden rechtstreeks bevraagd aan de politieambtenaren bij aanvang van de patrouille.

10. Wat is het geslacht van de PA?

Deze vraag wordt beantwoord op basis van zelfperceptie.

11. Wat is de leeftijd van de PA?

De minimale leeftijd om toe te treden tot de Belgische politie is 18 jaar. De pensioenleeftijd ligt actueel op 65 jaar, doch kan verlengd worden.

13. Hoeveel jaar ervaring heeft de PA binnen de politie?

De vraag peilt naar de ervaring na het afsluiten van de basisopleiding. Het aantal jaar ervaring werd ingedeeld in categorieën.

14. Welk opleidingsniveau heeft de PA genoten?

Het behalen van een diploma middelbaar onderwijs is een minimumvereiste om politieambtenaar te worden.

15. Hoe makkelijk of moeilijk vindt de PA het uitvoeren van identiteitscontroles?

Deze vraag met Likert-schaal polst naar identiteitscontroles zoals vervat in art. 34 WPA. Het verschil in de vraag met systematische identiteitscontroles wordt hier geduid om een verwarring te voorkomen.

16. Heeft de PA nog een andere dan de Belgische nationaliteit?

Het hebben van de Belgische nationaliteit is een vereiste om toe te treden tot de Belgische geïntegreerde politie. Er wordt echter sterk ingezet op diversiteit binnen de politiediensten, ook qua herkomst.

17. In welk land is de PA geboren?

Deze vraag is een specificatie op vraag 14 en dient om een beter beeld te krijgen inzake herkomst.

18. In welk land zijn de ouders van de PA geboren?

Idem vraag 15.
Indien de biologische ouders van de PA niet gekend zijn worden de voogd of pleegouders gecodeerd op basis van zelfperceptie bij de PA.

19. Percipieert de PA zich als lid van de LGTBQIA+-gemeenschap?

Invullen op basis van zelfperceptie.

20. Percipieert de PA zich als persoon met een migratieachtergrond?

Idem als vraag 19.

21. Denkt de PA dat burgers hem/haar percipiëren als lid van de LGTBQIA+-gemeenschap?

De vraag peilt naar de perceptie die burgers kunnen hebben over het voorkomen van de PA.

22. Denkt de PA dat burgers hem/haar percipiëren als een persoon met een migratieachtergrond?

Idem als vraag 21.

23. Is de PA op de hoogte van de inhoud van de opleiding handelingskader professioneel profileren?

De vraag wordt aan de PA's gesteld zonder de antwoordcategorieën mee te delen. Aan de hand van de kennis die de PA's uitten in hun antwoord wordt er conform de categorieën gecodeerd. Indien de PA het bestaan van de opleiding en de inhoud ervan niet kent wordt dit gecodeerd als 'Nee, opleiding is niet gekend'. Indien de PA het bestaan van de opleiding wel kent maar de inhoud niet kent of de inhoud verkeerdelijk meent te kennen wordt dit gecodeerd als 'Nee, inhoud niet gekend'. Als de opleiding gekend is en de inhoud ten dele (i.e. de hoofdlijnen) wordt dit gecodeerd als 'Ja, in beperkte mate'. Indien de opleiding en de inhoud gekend zijn wordt dit gecodeerd als 'Ja, in meerdere mate'.

24 tot 31. Opleidingen

Deze vragen worden allen gecodeerd als 'Ja' indien de PA ooit een opleiding heeft genoten. Hieraan werd geen tijdsframe verbonden.

Codeboek C: Controle/Tussenkomst

De vragen in dit codeboek worden hoofdzakelijk beantwoord door de gegevens verkregen uit de observatie. Veel vragen krijgen een antwoord door de communicatie tussen de PA's onderling of tussen de PA's en de burger te observeren.

36. Door wie werd de tussenkomst geïnitieerd?

Politiewerk is vaak teamwerk. Ze bieden elkaar vaak hulp of bijstand aan. Daarom werden verschillende mogelijkheden gecodeerd. Binnen de geobserveerde acties tijdens het empirisch onderzoek wordt gebruik gemaakt van een drugshond om verdachte personen te selecteren. Verder worden ook verkeersdispositieven opgesteld waarbij de PA die de selectie van de voertuigen/personen uitvoert verschilt van diegene die de effectieve controle uitvoert. In beide gevallen wordt dit gecodeerd als 'Andere PA initieerde de tussenkomst'.

37. In welke wijk werd de controle geïnitieerd?

Deze vraag peilt naar de plaats waar de PA's beslissen om een persoon te controleren. Deze plaats kan afwijken van de effectieve, uiteindelijke plaats van controle o.a. doordat PA's een persoon nog even willen observeren of door verkeersproblemen. In deze studie worden de wijken met een overlastproblematiek gecodeerd van A t.e.m. H.

40. Wat lijken voor de observator de motieven die leiden tot de identiteitscontrole? (MC)

Deze vraag polst naar de motieven die de observator uit de identiteitscontrole kan halen. In de volgende vraag wordt dan de effectieve motivering van de PA's gevraagd.

41. Welke motieven werden door de PA's vermeld als reden tot controle?

Hierbij worden de concrete, individuele, motieven genoteerd die de PA's aanwenden om de identiteitscontrole uit te voeren. Deze motieven worden onderverdeeld in wat er aan de observator wordt gemeld en wat er aan de burger wordt meegedeeld. Enerzijds kan dit op basis van de communicatie die de PA's met elkaar voeren, anderzijds kan hen bevraagd worden wat deze redenen zijn. Bij een situatie waarbij deze motieven niet duidelijk zijn wordt de reden hiertoe genoteerd.

42. Op welke manier wordt de identiteit van de burger nagegaan?

Deze vraag wilt de technologie achterhalen die PA's gebruiken om de identiteit van de burger te controleren.

43 tot 45. Werden er door de politie vooroordelen geuit in verband met de persoon of situatie die de PA's controleren voordat/terwijl/nadat zij in interactie treden?

Onder vooroordelen worden voorbarige oordelen verstaan. Vaak zijn ze negatief en projecteren ze groepskenmerken op individuele kenmerken. Ze hebben vaak een invloed op het gestelde gedrag, i.e. de positionele selectie. Vooroordelen worden zo gecodeerd wanneer er sprake is van subjectiviteit over de burger.

50. Heeft de politie de burger op een ruwe manier onderbroken?

Indien de politie de burger op een ruwe manier onderbreekt wordt dit gecodeerd als 'Ja'. Het onderbreken wordt hier verstaan wanneer dit buiten een normale sociale interactie plaatsvindt waarbij verschillende partijen op een constructieve en beleefde manier met elkaar communiceren.

51. Heeft de politie aangegeven dat ze de visie of informatie van de burger expliciet negeert bij het maken van een beslissing?

Het expliciet negeren van de info of visie van de burger wordt zo gecodeerd indien de PA aan de burger duidelijk maakt dat hij hiermee geen rekening zal houden (vb: wanneer de PA zegt dat de burger liegt zonder dat dit te verifiëren is). De codering 'Ja, maar het is duidelijk dat de burger liegt' werd toegevoegd na de voorbereidende observaties. Daarbij zag de PA en de observator een burger die op 5m van hun, afval en glas op straat wierp. Wanneer de PA de burger daarop aansprak zei deze dat hij niet de dader was, waarop de PA de visie van de burger expliciet negeerde. Deze codering dient dan ook met voorzichtigheid gehanteerd te worden.

52. Heeft de politie respectvol gedrag vertoond ten aanzien van de burger tijdens de tussenkomst?

Onder respectvol gedrag verstaan we het aanspreken van de burger met meneer of mevrouw, het gebruik van de woorden 'dankuwel' of 'alstublieft', inlevingsvermogen tonen in de situatie van de burger, de burger hulp aanbieden en informeren.

53. Heeft de PA diens toon en taal aangepast voor de burger?

Zowel in het handelingskader als in Tankebe's omschrijving van procedurele rechtvaardigheid keren het aanpassen van toon en taal terug onder respectvolle bejegening van burgers. Het wordt daarom als een aparte vraag onder respect toegevoegd.

55. Heeft de politie respectloos gedrag vertoond ten aanzien van de burger tijdens de tussenkomst?

Onder respectloos gedrag verstaan we het roepen, schelden, lachen of kleineren richting de burger. Ook het uiten van sarcasme of verveling richting de burger wordt als respectloos gecodeerd, net als het bij aanvang van de controle onmiddellijk beginnen fouilleren of doorzoeken van het voertuig van de burger zonder dat deze hiervan werd ingelicht.

57. Werden de motieven tot controle door de politie spontaan meegedeeld aan de burger?

De vraag focust op het afleggen van verantwoording en het aannemen van een transparante houding door de PA's. Indien de motieven spontaan en volledig worden meegedeeld wordt dit gecodeerd als 'Ja'. Indien de aangewende motieven slechts gedeeltelijk worden meegedeeld wordt dit gecodeerd als 'Ja, doch beperkt'. De codering 'Nee, maar deze waren bij aanvang controle duidelijk' wordt gebruikt indien de burger duidelijk weet waarom hij gecontroleerd wordt. Zoals heterdaadsituaties en tussenkomsten op vraag van de burger.

58. Werden de politionele handelingen die toepassing hebben op de burger spontaan uitgelegd of meegedeeld tijdens de tussenkomst? (vb: fouille, doorzoeking,)

Onder politionele handelingen worden verstaan: identiteitscontrole in de databanken, fouille, doorzoeking van een voertuig, huiszoeking, verhoor, afname van vingerafdrukken, vrijheidsberoving,...

59. Werd de beslissing tot het opmaken van een schriftelijke neerslag meegedeeld en gemotiveerd aan de burger?

Hierbij wordt er geobserveerd of de PA's, wanneer zij een beslissing nemen om een schriftelijke neerslag te maken, dit medelen aan de burger en de reden opgeven waarom zij dit doen.

61. Werden de gevolgen van de beslissingen, genomen door de politie tijdens de tussenkomst, spontaan uitgelegd aan de burger?

Deze vraag peilt naar het informeren van de betrokkene over de gevolgen van de beslissingen die de politieambtenaren hebben genomen. Hierbij wordt o.a. gekeken naar het feit of de mogelijke gevolgen van een schriftelijke neerslag, inbeslagname, takeling worden meegedeeld. Bijkomend wordt er geobserveerd of politieambtenaren aan de burger medelen wanneer alles in orde is.

62. Weigerde de politie om de motieven tot controle mee te delen aan de burger?

Weigerde de politie, op vraag van de burger, om de reden/motieven tot controle aan hen mee te delen.

63. Wat is in de schriftelijke neerslag de politionele uitkomst van de controle? (MC)

Indien de PA's beslissen om een schriftelijke neerslag te maken van de controle dient per burger aangekruist te worden welk soort neerslag opgemaakt wordt. Meerdere antwoorden per burger kunnen aangekruist worden. Zo kan er bijvoorbeeld gelijktijdig een PV verkeer en een gerechtelijk proces verbaal worden opgesteld voor 1 persoon.

64. Wat lijkt volgens de observator de politionele uitkomst van de controle? (MC)

Deze vraag wil nagaan of de perceptie van de observator overeenstemt met de schriftelijke neerslag achteraf. Deze vraag wordt dus vanuit het perspectief van de observator beantwoord.

66. Wat lijkt voor de observator de reden van de fouille?

Op basis van het WPA zijn dit vereenvoudigde antwoordcategorieën. In de analyse worden deze gehercodeerd onder een veiligheidsfouille of gerechtelijke fouille. Bij vraag 66 gaat dit over de perceptie van de observator, bij vraag 67 over de reden die door de PA wordt gegeven.

67. Wat is volgens de PA de reden van de fouille?

Idem aan vraag 66, maar dan vanuit wat de PA heeft aangegeven.

71. Heeft de politieambtenaar zijn/haar gedrag aangepast door de aanwezigheid van de observator?

Deze vraag wordt beantwoord vanuit de perceptie van de observator.

76. Wordt de controle besproken tijdens de debriefing na de shift?

Debriefing meten we op controleniveau en niet op shiftniveau. Als er een debriefing is, is het belangrijk om te weten welke controles er besproken worden.

Codeboek D: Burger

77. Was de burger, bij aanvang van de controle, misnoegd over de controle?

Wanneer de betrokken burger(s) bij aanvang van de controle uitspreken dat zij misnoegd zijn of als blijkt uit hun lichaamstaal dat zij de controle niet genegen zijn, wordt dit gecodeerd als 'Ja'

79. Wat is de vermeende leeftijd van de burger?

De leeftijd van de burger wordt door de observator ingeschat. De categorie 0-13 jaar wordt gehanteerd omdat deze minderjarigen buiten het jeugdrecht vallen. Verder worden brede categorieën gehanteerd om de accuraatheid van de inschatting te verhogen.

80. Is de burger ingeschreven in het Belgisch rijksregister?

Deze informatie wordt gehaald uit de controle die een PA heeft uitgevoerd en wordt bij hen bevraagd. Hier is geen perceptie van de observator van toepassing.

81. Is de burger gekend door een van de PA's?

Deze vraag peilt naar de interactie en op welke manier de burger eventueel al gekend is door een van de PA's. Dit kan een belangrijke kadering zijn voor het begrijpen waarom sommige communicatiestijlen worden gebruikt of waarom handelingen al dan niet worden uitgevoerd. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen de privé – en beroepssfeer. Het kan zijn dat de PA's de burger kennen uit hun persoonlijk leven, zij het in familieverband of een andere context. De beroepssfeer slaat neer op het elkaar kennen uit controles of interacties in uniform.

83. Wat is de vermeende herkomst van de burger?

Dat kan natuurlijk uit de interactie naar voor komen, door een vraag van een PA, of door informatie uit het ANG. Is de herkomst van de burger niet duidelijk door beschikbare informatie, dan neemt de observator een soortgelijke positie in als PA, waarbij een perceptie van de herkomst op basis van taalgebruik en zichtbare kenmerken wordt gevormd. Deze zichtbare kenmerken dragen in praktijk bij tot de positionele selectie. Dat is een belangrijke vraag om mee te nemen, omdat er bv. correlaties zijn tussen een niet-Europese herkomst van de burger en de waarschijnlijkheid om meer gefouilleerd te worden (Van Leeuwe, 2021).

86. Is de niet-heteroseksuele of genderidentiteit (i.e. LGBTQIA+) van de burger in voorkomend geval te observeren door de PA?

Deze vraag peilt naar de uiterlijk, zichtbare kenmerken die de burger (mogelijks) deelt met de LGBTQIA+-gemeenschap. Hierdoor kan de observator een soortgelijke positie innemen als de PA's wanneer zij elementen in rekening brengen die bijdragen tot politionele selectie. Of er significante verbanden zijn tussen het deel uitmaken van de LGBTQIA+-gemeenschap en een procedureel onrechtvaardige politiecontrole is onderbelicht in België.

88. Heeft de burger zijn/haar gedrag aangepast door de aanwezigheid van de observator?

De vraag polst naar de reactiviteit van de burger. Door (het opmerken van) de aanwezigheid van de observator zouden zij anders kunnen reageren waardoor het verloop of uitkomst van de controle kan beïnvloed worden. Deze vraag wordt ook vanuit de perceptie van de observator beantwoord.

Bijlage 2: vragenlijsten voor de opleiding (pre)

Algemene instructies bij het invullen van de vragenlijst:

De meeste vragen kunt u beantwoorden door het hokje aan te kruisen naast het voor u passende antwoord. In principe is er per vraag altijd maar een antwoord mogelijk, tenzij anders vermeld. Voor andere vragen kunt u zelf een antwoord noteren. Als er vragen zijn waarop u liever niet antwoordt, dan kunt u deze overslaan.

Neem steeds rustig de tijd om de vraag en de antwoordmogelijkheden volledig te lezen, alvorens u een hokje aankruist. De vragenlijst wordt anoniem verwerkt. Dat wil zeggen dat niemand te weten kan komen welke antwoorden u hebt gegeven.

In deze enquête zullen we u twee soorten vragen stellen: Om mogelijke verschillen binnen de deelnemersgroepen beter te kunnen begrijpen, wordt u gevraagd naar een aantal feitelijke vragen over uw activiteiten en achtergrond, zoals onder andere uw leeftijd, geslacht, opleiding en loopbaan. Het is voor ons erg belangrijk dat u deze vragen zo nauwkeurig mogelijk probeert te antwoorden.

Daarnaast vragen we ook uw mening of ervaring over een aantal onderwerpen. We leggen u enkele stellingen voor m.b.t. politiecontroles. Met deze vragen willen we te weten komen wat u persoonlijk denkt. Er zijn bij dit soort vragen geen 'juiste' of 'foute' antwoorden.

In deze vragenlijst keert vaak het woord 'politiecontrole' terug. In dit onderzoek verstaan we onder een politiecontrole elke interactie waarbij een persoon of voertuig tot stilstand wordt gebracht en er een controle wordt uitgevoerd.

Voor vragen en opmerkingen omtrent het onderzoek kan u terecht bij de onderzoekscoördinatoren, prof. De Kimpe (sofie.de.kimpe@vub.be) en prof. Verhage (antoINETTE.verhage@ugent.be).

We danken u alvast oprecht voor uw hulp bij dit onderzoek.

De onderstaande vragen gaan over uzelf. Gelieve aan te kruisen wat past.

1. Wat is uw geslacht?

- man
- vrouw
- X
- Zeg ik liever niet.

2. Wat is uw leeftijd?

- 18 - 25 jaar
- 26 - 35 jaar
- 36 - 45 jaar
- 46 - 55 jaar
- 56 - 65 jaar
- 65+

3. Wat is uw hoogst behaalde diploma?

- Secundair onderwijs
- HBO5
- Professionele bachelor
- Academische bachelor
- Master
- Doctoraat

4. Hoeveel jaar ervaring heeft u bij politie?

- < 1 jaar
- Tussen 1 en 5 jaar
- Tussen 5 en 10 jaar
- Tussen 10 en 15 jaar
- Tussen 15 en 20 jaar
- > 20 jaar

5. Tot welk kader behoort u?

- Hulpkader (Agenten)
- Basiskader (Inspecteurs)
- Middenkader (Hoofdinspecteurs)
- Officierenkader (Commissaris/Hoofdcommissaris)

6. Welk van onderstaande opleidingen heeft u al gevolgd? (Meerdere antwoorden mogelijk)

- Holocaust Politie Mensenrechten (Kazerne Dossin)
- Diversiteitscursus "De politionele omgang met bepaalde etnisch – culturele groeperingen"
- Training over het handelingskader via Microsoft Teams
- Islam nader bekeken
- CoPPra
- Behaviour Detection Officer (BDO)
- Outerviewing - Predictive Profiling
- Deontologie Luik 2 – Integriteit (Dilemmatraining)
- Straatcontactmethode

Onderstaande stellingen gaan over de opleiding die u zal volgen. Gelieve aan te kruisen wat past.

7. Verwacht u dat u de opgedane kennis tijdens de opleiding kan gebruiken in uw dagdagelijkse werkpraktijk?

- Ja.
- Misschien, ik weet het niet.
- Neen.

8. Denkt u dat de opleiding uw manier van denken over een politiecontrole kan beïnvloeden?

- Ja, maar alleen op korte termijn.
- Ja, op lange termijn.
- Misschien, ik weet het niet.
- Neen.

9. Denkt u dat de opleiding uw manier van handelen tijdens een politiecontrole kan beïnvloeden?

- Ja, maar alleen op korte termijn.
- Ja, op lange termijn.
- Misschien, ik weet het niet.
- Neen.

De opleiding die u gaat volgen werkt op verschillende competenties die nodig zijn bij het uitvoeren van een politiecontrole. Met onderstaande vragen willen we te weten komen wat u persoonlijk denkt. Er zijn bij dit soort vragen geen 'juiste' of 'foute' antwoorden.

10. De volgende vragen peilen naar uw kennis omtrent het uitvoeren van een politiecontrole. Gelieve aan te duiden in welke mate u akkoord bent.

	Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Tussen beide	Akkoor d	Helemaal akkoord
1. Ik weet wat het handelingskader 'professioneel profileren' inhoudt	☐	☐	☐	☐	☐
2. Ik ken de betekenis van de 4 stappen in het handelingskader	☐	☐	☐	☐	☐
3. Ik ken het wettelijk kader van een politiecontrole	☐	☐	☐	☐	☐
4. Ik weet hoe ik een politiecontrole hoor uit te voeren in relatie tot het vertrouwen van de burger in de politie	☐	☐	☐	☐	☐
5. Ik ken de gewenste effecten van een politiecontrole	☐	☐	☐	☐	☐
6. Ik ken de ongewenste effecten van een politiecontrole	☐	☐	☐	☐	☐
7. Ik weet hoe ik tijdens een controle met jongeren (-18) moet omgaan	☐	☐	☐	☐	☐
8. Ik weet hoe ik een correcte houding aanneem bij de burger die ik controleer	☐	☐	☐	☐	☐
9. Ik weet hoe ik een neutrale situatie met de burger bewaar	☐	☐	☐	☐	☐
10. Ik weet hoe ik escalerende situatie onder controle krijg	☐	☐	☐	☐	☐

11. Volgende stellingen situeren zich binnen een politiecontrole. Kan u bij elke stelling aangeven in welke mate u akkoord gaat?

	Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Tussen beide	Akkoord	Helemaal akkoord
1. Ik vind het belangrijk om een goede relatie met de burger te onderhouden	☐	☐	☐	☐	☐
2. Een goede uitleg zorgt voor meer begrip bij de burger	☐	☐	☐	☐	☐
3. Een goede uitleg zorgt voor meer medewerking van de burger	☐	☐	☐	☐	☐
4. Door mijn houding aan te passen, creëer ik een de-escalerende situatie	☐	☐	☐	☐	☐
5. Respect verloopt in twee richtingen: als ik de burger respecteer, dan zal die mij ook respecteren	☐	☐	☐	☐	☐
6. Ik vind zelfreflectie na een controle belangrijk	☐	☐	☐	☐	☐
7. Ik spreek mijn collega aan wanneer ik bedenkingen heb bij diens werkwijze	☐	☐	☐	☐	☐
8. Feedback tussen collega's zorgt voor meer expertise in het korps	☐	☐	☐	☐	☐
9. Het is soms moeilijk om een neutrale houding aan te nemen tijdens een controle	☐	☐	☐	☐	☐
10. Prioritaire wijken vragen een andere houding dan niet-prioritaire wijken	☐	☐	☐	☐	☐
11. Sommige burgers gaan nooit willen meewerken tijdens een controle	☐	☐	☐	☐	☐
12. Het wettelijk kader van een politiecontrole biedt voldoende ruimte om een onderbouwde selectie te maken	☐	☐	☐	☐	☐
13. Mijn buikgevoel wordt vaak bevestigd na afloop van de controle	☐	☐	☐	☐	☐

Hieronder volgen nog een aantal vragen die helpen om uw antwoorden in de analyse te koppelen aan uw antwoorden in de komende vragenlijsten. Deze antwoorden worden met niemand gedeeld, enkel de onderzoeker krijgt deze te zien.

- a. Wat was het model en merk van uw eerste wagen?

.....

- b. Wat was de naam van uw eerste huisdier?

.....

- c. Wat is uw huisnummer?

.....

Dit is het einde van de vragenlijst. Hartelijk bedankt voor uw medewerking!

Bijlage 3: vragenlijst na de opleiding (post)

Onderstaande stellingen gaan over de opleiding die u zojuist heeft gevolgd. Gelieve aan te duiden in welke mate u akkoord bent.

1. Verwacht u dat u de opgedane kennis tijdens de opleiding kan gebruiken in uw dagdagelijkse werkpraktijk?

- Ja.
- Misschien, ik weet het niet.
- Neen.

2. Denkt u dat de opleiding uw manier van denken over een politiecontrole kan beïnvloeden?

- Ja, maar alleen op korte termijn.
- Ja, op lange termijn.
- Misschien, ik weet het niet.
- Neen.

3. Denkt u dat de opleiding uw manier van handelen tijdens een politiecontrole kan beïnvloeden?

- Ja, maar alleen op korte termijn.
- Ja, op lange termijn.
- Misschien, ik weet het niet.
- Neen.

4. Kunt u bij elk van deze stellingen aanduiden in welke mate u akkoord gaat?

	Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Tussen beide	Akkoord	Helemaal akkoord
1. De opleiding sluit goed aan bij het werk van politie algemeen	☐	☐	☐	☐	☐
2. De opleiding sluit goed aan bij mijn persoonlijke werksituatie	☐	☐	☐	☐	☐
3. De opleiding heeft me attent gemaakt op aspecten van een politiecontrole die ik voorheen niet wist	☐	☐	☐	☐	☐
4. Ik wil wat ik tijdens de opleiding leerde graag toepassen op in mijn werk	☐	☐	☐	☐	☐
5. De opleiding heeft me anders doen kijken naar politiecontroles	☐	☐	☐	☐	☐
6. Het gebruik van een VR-bril is een meerwaarde voor de opleiding	☐	☐	☐	☐	☐
7. Ik zou de opleiding aanbevelen aan een collega	☐	☐	☐	☐	☐
8. De opleiding heeft me op weg gezet om sommige zaken met betrekking tot politiecontroles anders aan te pakken	☐	☐	☐	☐	☐

**5. De volgende vragen peilen naar uw kennis omtrent het uitvoeren van een politiecontrole.
Gelieve aan te duiden in welke mate u akkoord bent.**

	Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Tussen beide	Akkoord	Helemaal akkoord
1. Ik weet wat het handelingskader 'professioneel profileren' inhoudt	☐	☐	☐	☐	☐
2. Ik ken de betekenis van de 4 stappen in het handelingskader	☐	☐	☐	☐	☐
3. Ik ken het wettelijk kader van een politiecontrole	☐	☐	☐	☐	☐
4. Ik weet hoe ik een politiecontrole hoor uit te voeren in relatie tot het vertrouwen van de burger in de politie	☐	☐	☐	☐	☐
5. Ik ken de gewenste effecten van een politiecontrole	☐	☐	☐	☐	☐
6. Ik ken de ongewenste effecten van een politiecontrole	☐	☐	☐	☐	☐
7. Ik weet hoe ik tijdens een controle met jongeren (-18) moet omgaan	☐	☐	☐	☐	☐
8. Ik weet hoe ik een correcte houding aanneem bij de burger die ik controleer	☐	☐	☐	☐	☐
9. Ik weet hoe ik een neutrale situatie met de burger bewaar	☐	☐	☐	☐	☐
10. Ik weet hoe ik escalerende situatie onder controle krijg	☐	☐	☐	☐	☐

6. Volgende stellingen situeren zich binnen een politiecontrole. Kan u bij elke stelling aanduiden in welke mate u akkoord gaat?

	Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Tussen beide	Akkoord	Helemaal akkoord
1. Ik vind het belangrijk om een goede relatie met de burger te onderhouden	☐	☐	☐	☐	☐
2. Een goede uitleg zorgt voor meer begrip bij de burger	☐	☐	☐	☐	☐
3. Een goede uitleg zorgt voor meer medewerking van de burger	☐	☐	☐	☐	☐
4. Door mijn houding aan te passen, creëer ik een de-escalerende situatie	☐	☐	☐	☐	☐
5. Respect verloopt in twee richtingen: als ik de burger respecteer, dan zal die mij ook respecteren	☐	☐	☐	☐	☐
6. Ik vind zelfreflectie na een controle belangrijk	☐	☐	☐	☐	☐
7. Ik spreek mijn collega aan wanneer ik bedenkingen heb bij diens werkwijze	☐	☐	☐	☐	☐
8. Feedback tussen collega's zorgt voor meer expertise in het korps	☐	☐	☐	☐	☐
9. Het is soms moeilijk om een neutrale houding aan te nemen tijdens een controle	☐	☐	☐	☐	☐
10. Prioritaire wijken vragen een andere houding dan niet-prioritaire wijken	☐	☐	☐	☐	☐
11. Sommige burgers gaan nooit willen meewerken tijdens een controle	☐	☐	☐	☐	☐
12. Het wettelijk kader van een politiecontrole biedt voldoende ruimte om een onderbouwde selectie te maken	☐	☐	☐	☐	☐
13. Mijn buikgevoel wordt vaak bevestigd na afloop van de controle	☐	☐	☐	☐	☐

Hieronder volgen nog een aantal vragen die helpen om uw antwoorden in de analyse te koppelen aan uw antwoorden in de komende vragenlijsten. Deze antwoorden worden met niemand gedeeld, enkel de onderzoeker krijgt deze te zien.

d. Wat was het model en merk van uw eerste wagen?

.....

e. Wat was de naam van uw eerste huisdier?

.....

f. Wat is uw huisnummer?

.....

Dit is het einde van de vragenlijst. Hartelijk bedankt voor uw medewerking!

Bijlage 4: vragenlijst enkele maanden na de opleiding (follow-up)

Onderstaande vragen gaan over de opleiding die u zojuist heeft gevolgd. Gelieve aan te kruisen wat past.

1. Heeft u de opgedane kennis tijdens de opleiding kunnen gebruiken in uw dagdagelijkse werkpraktijk?

- Ja.
- Misschien, ik weet het niet.
- Neen.

2. Heeft de opleiding uw manier van denken over een politiecontrole beïnvloed?

- Ja, maar alleen op korte termijn.
- Ja, op lange termijn.
- Misschien, ik weet het niet.
- Neen.

3. Heeft de opleiding uw manier van handelen tijdens een politiecontrole beïnvloed?

- Ja, maar alleen op korte termijn.
- Ja, op lange termijn.
- Misschien, ik weet het niet.
- Neen.

4. Kunt u bij elk van deze stellingen aanduiden in welke mate u akkoord gaat? Met onderstaande vragen willen we te weten komen wat u persoonlijk denkt. Er zijn bij dit soort vragen geen 'juiste' of 'foute' antwoorden.

	Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Tussen beide	Akkoord	Helemaal akkoord
1. De opleiding sluit goed aan bij het werk van politie algemeen	☐	☐	☐	☐	☐
2. De opleiding sluit goed aan bij mijn persoonlijke werksituatie	☐	☐	☐	☐	☐
3. De opleiding heeft me attent gemaakt op aspecten van een politiecontrole die ik voorheen niet wist	☐	☐	☐	☐	☐
4. Ik heb zaken uit de opleiding in praktijk kunnen toepassen	☐	☐	☐	☐	☐
5. De opleiding heeft me anders doen kijken naar politiecontroles	☐	☐	☐	☐	☐
6. Ik ben de afgelopen maanden geconfronteerd geweest met situaties op het werk die me deden terugdenken aan de opleiding	☐	☐	☐	☐	☐
7. De opleiding heeft me op weg gezet om sommige zaken met betrekking tot politiecontroles anders aan te pakken	☐	☐	☐	☐	☐

5. De volgende vragen peilen naar uw kennis omtrent het uitvoeren van een politiecontrole. Gelieve aan te duiden in welke mate u akkoord bent.

	Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Tussen beide	Akkoord	Helemaal akkoord
1. Ik weet wat het handelingskader 'professioneel profileren' inhoudt	☐	☐	☐	☐	☐
2. Ik ken de betekenis van de 4 stappen in het handelingskader	☐	☐	☐	☐	☐
3. Ik ken het wettelijk kader van een politiecontrole	☐	☐	☐	☐	☐
4. Ik weet hoe ik een politiecontrole hoor uit te voeren in relatie tot het vertrouwen van de burger in de politie	☐	☐	☐	☐	☐
5. Ik ken de gewenste effecten van een politiecontrole	☐	☐	☐	☐	☐
6. Ik ken de ongewenste effecten van een politiecontrole	☐	☐	☐	☐	☐
7. Ik weet hoe ik tijdens een controle met jongeren (-18) moet omgaan	☐	☐	☐	☐	☐
8. Ik weet hoe ik een correcte houding aanneem bij de burger die ik controleer	☐	☐	☐	☐	☐
9. Ik weet hoe ik een neutrale situatie met de burger bewaar	☐	☐	☐	☐	☐
10. Ik weet hoe ik escalerende situatie onder controle krijg	☐	☐	☐	☐	☐

6. Volgende stellingen situeren zich binnen een politiecontrole. Kan u bij elke stelling aanduiden in welke mate u akkoord gaat?

	Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Tussen beide	Akkoord	Helemaal akkoord
1. Ik vind het belangrijk om een goede relatie met de burger te onderhouden	☐	☐	☐	☐	☐
2. Een goede uitleg zorgt voor meer begrip bij de burger	☐	☐	☐	☐	☐
3. Een goede uitleg zorgt voor meer medewerking van de burger	☐	☐	☐	☐	☐
4. Door mijn houding aan te passen, creëer ik een de-escalerende situatie	☐	☐	☐	☐	☐
5. Respect verloopt in twee richtingen: als ik de burger respecteer, dan zal die mij ook respecteren	☐	☐	☐	☐	☐
6. Ik vind zelfreflectie na een controle belangrijk	☐	☐	☐	☐	☐
7. Ik spreek mijn collega aan wanneer ik bedenkingen heb bij diens werkwijze	☐	☐	☐	☐	☐
8. Feedback tussen collega's zorgt voor meer expertise in het korps	☐	☐	☐	☐	☐
9. Het is soms moeilijk om een neutrale houding aan te nemen tijdens een controle	☐	☐	☐	☐	☐
10. Prioritaire wijken vragen een andere houding dan niet-prioritaire wijken	☐	☐	☐	☐	☐
11. Sommige burgers gaan nooit willen meewerken tijdens een controle	☐	☐	☐	☐	☐
12. Het wettelijk kader van een politiecontrole biedt voldoende ruimte om een onderbouwde selectie te maken	☐	☐	☐	☐	☐
13. Mijn buikgevoel wordt vaak bevestigd na afloop van de controle	☐	☐	☐	☐	☐

Hieronder volgen nog een aantal vragen die helpen om uw antwoorden in de analyse te koppelen aan uw antwoorden in de komende vragenlijsten. Deze antwoorden worden met niemand gedeeld, enkel de onderzoeker krijgt deze te zien.

g. Wat was het model en merk van uw eerste wagen?

.....

h. Wat was de naam van uw eerste huisdier?

.....

i. Was is uw huisnummer?

.....

Dit is het einde van de vragenlijst. Hartelijk bedankt voor uw medewerking!

ONDERZOEK NAAR DE IMPACT EN HET
EFFECT VAN HET HANDELINGSKADER

Geachte heer,

Geachte mevrouw,

U krijgt deze brief omdat u indirect heeft deel uitgemaakt van een onderzoek dat momenteel loopt aan de Universiteit Gent en de Vrije Universiteit Brussel. Meer bepaald gaan we na wat de impact is van het handelingskader 'professioneel profileren'. Dat kader is erop gericht om identiteitscontroles door politiemensen professioneler te maken. Om dat te kunnen nagaan, volgen we van dichtbij de werking van de politie. Deze fase van het onderzoek is dus op hen gericht en niet op u als burger.

Met deze brief willen we u graag wat meer informatie geven over het onderzoek. In de eerste fase in de studie hebben we naar de opleiding omtrent dit handelingskader gekeken. In de huidige fase volgen we politiemensen tijdens de uitvoering van controles. In de laatste fase zullen we groepsgesprekken houden met verschillende burgers uit verschillende Gentse buurten om te praten over hun ervaring met identiteitscontroles door politiemensen. Voor die gesprekken zijn we steeds opzoek naar vrijwillige Gentse burgers die graag hun mening en visie willen delen. Deze gesprekken worden in het voorjaar van 2023 georganiseerd.

Indien u interesse heeft om deel te nemen aan de groepsgesprekken of u verder nog vragen heeft omtrent het onderzoek, aarzel dan zeker niet om ons te contacteren. U kan de contactgegevens in het kadertje rechts vinden.

Wat? Een onderzoek bij de Gentse politie over de impact van het handelingskader 'professioneel profileren'.

Wie? Het onderzoek focust op leden van de lokale politie Gent

Waar? Het onderzoek vindt plaats in Politiezone Gent

Hoe? Het onderzoek bestaat uit meerdere fasen, zoals interviews, vragenlijsten en observaties bij de politie. Voor meer informatie over deze fasen kan u bij de onderzoeker terecht.

Waarom? Het doel van het onderzoek is te weten komen hoe het handelingskader door de politie in praktijk wordt gebracht en wat de impact is van het handelingskader op de uitvoering van identiteitscontroles, met een bijkomende focus op de ervaringen van Gentse burgers.

Ludovic De Vocht

Faculteit Recht en Criminologie

Universiteitsstraat 4, 9000 Gent (UGent)

Pleinlaan 2, 1050 Elsene (VUB)

Ludovic.de.vocht@vub.be

